

Roma Antlaşması'nın 60'ıncı Yıldönümü: AB için Geçmişin Mirasından Geleceğin İnşası Zamanı

Türkiye-AB
Vize Serbestliği
Diyaloğunda
Hasar
Kontrolü

50'nci Madde
Devrede: Brexit
Sürecine Dair
Bilinmesi
Gerekenler

Korumacılık
Eğilimleri
ve Gümrük
Birliğı'nin
Geleceğı

İKV KURUCU VE MÜTEVELLİ KURUMLARI

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI DERGİSİ İKV'den

Mart ayı, AB ile ilişkiler açısından bir krizler ayı olarak tarihe geçti. Almanya ve özellikle Hollanda ile giderek tırmanan bir diplomatik gerginlik yaşandı. Türkiye'de 16 Nisan'da yapılacak referandum öncesinde Avrupa'da yaşayan vatandaşlara yönelik kampanya toplantılarının önce Almanya ve daha sonra Hollanda'da engellenmesi, Bakanlarımızın referanduma yönelik toplantılarına izin verilmemesi, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun uçuş izninin iptal edilmesi ve son olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya'nın Hollanda'ya girişinde aracının durdurulması ve sınır dışı

edilmesi sürecin aşamalarını oluşturdu. Hollanda tarafında Başbakan Mark Rutte, "Bizim kamusal alanlarımızın, başka ülkelerin siyasi kampanya yapacağı yerler olmadığını düşünüyoruz" diyerek keskin bir tutum sergiledi ve yaklaşan seçimler öncesinde aşırı sağcı siyasetçi Wilders'e kayabilecek oyları engellemeye yönelik de bir mesaj vermiş oldu.

Türkiye tarafında ise, hükümet yetkilileri ve Cumhurbaşkanı Erdoğan son derece sert bir söylem ile Alman ve Hollanda hükümetlerinin bu tutumlarını eleştirdi ve Avrupalılar için son derece hassas olan tabirler kullanıldı. Giderek artan kriz ve Bakanların referandum kampanyalarının engellenmiş olması, kimi çevrelerce, Avrupa'nın 16 Nisan Referandumu öncesinde taraflar arasında eşit mesafeyi korumadığı ve referandum ile anayasa değişikliklerinin geçmesini istemediği şeklinde yorumlandı. Hollanda ile yaşanan krizin ötesinde, yaşanan gerginlikler Türkiye'nin AB üyelik hedefinin sorgulanması ve referandum sonrasında AB ile ilişkilerin tekrar gözden geçirileceği şeklinde bir anlayışa yol açtı. Sonuç olarak, 2017 gerek AB'nin 3 kilit ülkesinde -Hollanda, Fransa, Almanya- seçim yılı olması, gerekse Türkiye'de siyasi sistemi ciddi biçimde değiştirecek bir anayasa değişikliğinin referanduma sunulması sebebiyle siyasi hassasiyetlerin en üst noktada yaşandığı, popülist eğilimlerin su yüzüne çıktığı ve AB Türkiye ilişkilerinin önemli altüst oluşlar yaşamaya

aday olduğu bir yıl olarak şekillenmeye başladı. Önümüzdeki günlerde, ilişkilerde akli selimin geçerli olmasını ve ilişkilerin rasyonel bir zemine oturtulmasını diliyoruz.

Bu ayki dergimizde, yine ilginç ve gündemdeki konular farklı bölümlerde ele alınıyor. Görüş bölümünde, İKV Uzmanı Ahmet Ceran, Türkiye ve AB ilişkilerinde gündemden düşen ancak hâlâ önemini koruyan bir konunun serencamını ele alıyor: vize serbestliği. Dosya bölümünde ise İKV Kıdemli Uzmanı Yeliz Şahin, Avrupa Komisyonunun AB'nin geleceği için önerdiği 5 ayrı senaryoyu ele alıyor ve bir fizibilite analizine tabi tutuyor.

Ekonomi Masası bölümünde İKV Kıdemli Uzmanı Sema Gençay Çapanoğlu, Yunanistan'ın borç sorununu gündeme getiriyor ve Yunan ekonomisinin tekrar küçülme eğilimine girmesinin sonuçlarını irdeliyor. Politik Avrupa bölümünde, İKV Uzmanı Ahmet Ceran, Başbakan Mark Rutte'nin galibiyeti ile sonuçlanan Hollanda seçimlerini analiz ederken, İş Dünyasının AB Perspektifi bölümünde TİM Strateji ve İnovasyon Şefi Kübra Ulutaş, hizmetler sektörünün ticarete artan önemini gözler önüne seriyor.

Her sayıda, Avrupa bütünleşme sürecinde önemli rol oynamış Avrupa şehirlerinin yer aldığı Sembol Şehirler bölümünde bu kez Paris var. İKV Uzman Yardımcısı Selvi Eren, iki bin yılı geçen tarihi ile rüya şehir Paris'i AB entegrasyonunda oynadığı önemli rol ile bizlere anlatıyor.

Küresel Gündem'de bu ay, İKV Uzman Yardımcısı Deniz Servantie, son yıllarda enerji politikası ve dış ve güvenlik politikası ile giderek öne çıkan Rusya'yı ele alıyor ve küresel sahnedeki son gelişmeler ışığında Rusya'nın konumunu irdeliyor.

Ekoloji Penceresi'nde İKV Uzmanı İlge Kıvılcım, Çin'in son yıllardaki hamlesi karşısında AB'nin emisyon ticaretindeki karnesini analiz ediyor. Ayın Yayını bölümünde İKV Uzman Yardımcısı Selvi Eren, Avrupa Komisyonu tarafından ha-

zırlanan AB'nin geleceğine ilişkin beyaz kitabı ve İKV çevirisini tanıtıyor.

Güncel Hukuk bölümünde Dr. Ozan Turhan, AB'nin temellerinden birini oluşturan malların serbest dolaşımı alanında Adalet Divanı içtihadını oluşturan önemli kararlardan olan İspanyol çilekleri kararını yorumlarken, Brüksel'den Bakanca bölümünde İKV Brüksel Temsilcisi Haluk Nuray, AB ile gündemimizde en üst sırada yer alan Gümrük Birliği'nin güncellenmesi sürecine ne kadar hazır olduğumuz sorusunun cevabını arıyor.

AB ile ilişkiler açısından gergin bir ay olsa da, Mart sayımızda yer alan yazı ve yorumların gerginlik yerine huzur vereceği umuduyla keyifli okumalar diliyoruz. ■

217

MART
2017

İKVDEN

İKV FAALİYETLERİ

- 6 TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu ICC Yönetim Kurulu Toplantısına Katıldı
- 6 İKV Başkanı Zeytinoğlu Brüksel'de Çeşitli Temaslarda Bulundu
- 7 İKV Brüksel'de Gümrük Birliği'ni Ele Aldı
- 8 İKV Brüksel'de Türkiye-AB İlişkileri Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı Düzenledi
- 9 Türkiye-AB İlişkileri Lüksemburg'da Görüşüldü
- 9 İKV Gümrük Birliği'ni Konya'da Masaya Yatırdı
- 10 Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi İzmir'de Değerlendirildi
- 11 Tüketici Hakları İKV ve TÜRDER İşbirliğinde Ele Alındı
- 12 Türkiye Finans Yöneticileri İKV'yi Ziyaret Etti
- 12 İKV ABBM Bilgilendirme Faaliyetlerini Sürdürdü
- 13 "Diplomatik Kriz Bir An Önce Aşılmalı"
- 14 60'ıncı Yılında AB Geleceğini Arıyor
- 15 İKV'den Yeni Yayın: "Gümrük Birliği'nin Güncellenmesine İlişkin Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan Etki Analizi Özet Çeviri"
- 15 Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap İKV Özeti Yayınlandı
- 16 "Çok Katmanlı AB'de Yerimizi Almalıyız"
- 18 "Tüm Vatandaşlara Vize Serbestliği Esas Olmalı"
- 19 AB Süreci Kadın Hakları Açısından da Önemli

GÜNDEM

- 20 AB Gündemi
- 23 Türkiye-AB Gündemi

GÖRÜŞ

- 24 Türkiye-AB Vize Serbestliği Diyalogunda Hasar Kontrolü
- 28 Roma Antlaşması'nın 60'ıncı Yıldönümü: AB için Geçmişin Mirasından Geleceğin İnşası Zamanı

DOSYA

- 34 Brexit Sonrası Vizyon Arayışındaki AB için Beş Alternatif Senaryo: AB'nin Geleceğine Dair Beyaz Kitap
- 40 50'nci Madde Devrede: Brexit Sürecine Dair Bilinmesi Gerekenler
- 44 Korumacılık Eğilimleri ve Gümrük Birliği'nin Geleceği

EKONOMİ MASASI

48 Yunanistan'ın Borcu için Çözüm Arayışları: Üçüncü Pakette de Hep Aynı Dram

İFOGRAFIKLERLE AB

52 AB ve Türkiye'de Temel Hizmet Sektörü Verileri

POLİTİK AVRUPA

54 Türkiye-AB İlişkilerinde Sonraki Krize Kadar Son Kriz: Türkiye-Hollanda Gerginliği

İŞ DÜNYASININ AB PERSPEKTİFİ

58 Küresel Ticaretin Yıldızı Parlayan Hizmetler Sektöründe Türkiye'nin Atılımı

KÜRESEL GÜNDEM

60 Dünya Arenasındaki Son Gelişmeler Işığında Rusya

ERASMUS'UN 30'UNCU YILI

64 30'uncu Yılında Erasmus+ Türkiye Ulusal Ajansı ve Girişimcilik

EKOLOJİ PENCERESİ

66 AB, Emisyon Ticaretinde Sınıfı Geçti mi?

AYIN YAYINI

70 AB için Özeleştirici Zamanı: 27 Üyeyle Yola Devam Haritası Beyaz Kitap

SEMBOL ŞEHİRLER

72 Kültürel Zenginliğin Başkenti Paris: Avrupa Bütünleşmesinin Sembol Şehri

GÜNCEL HUKUK

76 ABAD ve Malların Serbest Dolaşımı (3): İspanyol Çilekleri Kararı

BRÜKSEL'DEN BAKINCA

78 Gümrük Birliği'nin Modernizasyonu Müzakereleri Başlamak Üzere: Hazır mıyız? (2)

MART 2017 / SAYI: 217

İktisadi Kalkınma Vakfı adına Sahibi:
Ayhan Zeytinoğlu

Sorumlu Yayın Yönetmeni:
Doç. Dr. Çiğdem Nas

Yazı İşleri Yönetmeni:
Gökhan Kilit
Sema Gençay Çapanoğlu
Ahmet Ceran

Yönetim Yeri:
Esentepe Mahallesi, Harman Sokak
TOBB Plaza, No:10 Kat: 7-8, Levent
34394 İstanbul
Tel: 0212-270 93 00
Faks: 0212-270 30 22
E-posta: ikv@ikv.org.tr

Brüksel Temsilciliği:
Avenue de l'Yser 5-6 1040
Brüksel / Belçika
Tel: 00322-646 40 40
Faks: 00322-646 95 38
E-posta: ikvnet@skynet.be

Yayın Türü: Yaygın süreli

Baskı Yeri ve Tarihi: İstanbul, Mart 2017

Yayına Hazırlık

Genel Yönetmen
Gürhan Demirbaş

Genel Yönetmen Yardımcısı
Eser Soygüder Yıldız

Görsel Yönetmen
Hakan Kahveci

Editör
Hüseyin Vatansever

Grafik&Tasarım
Şahin Bingöl

Fotoğraf Editörü
Eren Aktaş

Kurumsal Satış Yöneticisi
Özlem Adas
Tel: 0212 440 27 65

Reklam Müdürü
Nazlı Demirel
Tel: 0212 440 27 69

İletişim
Tel: 0212 440 27 63 - 0212 440 29 68
e-posta: ajansd@dunya.com
www.ajansdyayincilik.com

Baskı
Gezegen Basım Ltd. Şti
www.gezegenbasim.com.tr
Tel: 0212 325 71 25

Dergideki yazılar, kaynak gösterilerek,
kısmen veya tamamen yayımlanabilir.

Dergide yayınlanan makaleler ve katkılarda yazarlar tarafından açıklanan görüşler ve tercih edilen rapor ve kaynaklarda belirtilen görüşler, İKV Dergisi'nin, yayın kurullarının, yayıncının veya editörlerin görüşlerini yansıtmamaktadır. Bilgi ve görüşlerin sorumluluğu tamamen yazarlara aittir.

İKV dergisi ile ilgili her türlü bilgi ve talep için:
ikv@ikv.org.tr

TOBB Başkanı Hisarcıkıoğlu ICC Yönetim Kurulu Toplantısına Katıldı

TOBB Başkanı ve Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Yönetim Kurulu Üyesi M. Rifat Hisarcıkıoğlu, 21 Mart 2017 tarihinde Londra'da düzenlenen ICC Yönetim Kurulu Toplantısına katıldı. TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıkıoğlu, küresel iş dünyasının gündeminde, artan korumacılık, ülkelerin vergi savaşları ve küreselleşmenin geleceği olduğunu ilettiler. ■

İKV Başkanı Zeytinoğlu Brüksel'de Çeşitli Temaslarda Bulundu

İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu ve İKV Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Halûk Kabaalioğlu, İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas, İKV Brüksel Temsilcisi Haluk Nuray, İKV Araştırma Müdürü Çișel İleri, İKV İş Geliştirme ve Strateji Müdürü M. Gökhan Kilit'ten oluşan İKV heyeti 6-7 Mart 2017 tarihlerinde Brüksel'de çeşitli temaslarda bulundu.

Öncelikle Türkiye'nin AB Nezdinde Daimi Temsilciğini ziyaret eden İKV heyeti burada Daimi Temsilci Büyükelçi Faruk Kaymakçı ile bir araya geldi. İKV heyeti Brüksel temaslarını Avrupa Ko-

misiyonu Sözcüsü Margaritis Schinas ve Avrupa Komisyonunun Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Üyesi Hahn'ın Kabine Şefi Michael Karnits-

chnig ile sürdürdü. Görüşmelerde Türkiye-AB ilişkilerindeki güncel gelişmeler ve Gümrük Birliği'nin modernizasyonu konuları ele alındı. ■

İKV Brüksel’de Gümrük Birliği’ni Ele Aldı

İKV tarafından Friedrich Naumann Vakfı işbirliği ile 7 Mart 2017 tarihinde Brüksel’de “Türkiye-AB Gümrük Birliği’nin Geleceği” isimli bir toplantı düzenlendi.

Gümrük Birliği’nin modernizasyonuna ihtiyaç duyma sebeplerinin yanında mevcut durumun değerlendirildiği ve önümüzdeki dönemde başlayacak müzakerelerde karşılaşılabilecek zorluk ve fırsatların ele alındığı toplantının açış konuşmaları Türkiye’nin AB Daimi Temsilcisi Büyükelçi Faruk Kaymakçı ve İKV Başkanı Ayhan Zeytinoglu tarafından gerçekleştirildi.

Türkiye’nin AB Daimi Temsilcisi Büyükelçi Faruk Kaymakçı, Gümrük Birliği’nden kaynaklanan asimetrik duruma dikkat çekerken müzakerelerin siyasallaştırılmamasının önemini vurguladı. Kaymakçı, Gümrük Birliği kapsamında iki taraf arasındaki ticaret çerçevesinin yeni alanlara doğru açılımının ve Türkiye’yi yakından ilgilendiren ulaştırma alanındaki kotaların kaldırılmasının gereği üzerinde durdu. İKV Başkanı Zeytinoglu ise iş dünyasının Gümrük Birliği’nin modernizasyonunu desteklediğini ancak bunun AB üyelik hedefimizin ayrılmaz bir parçası olduğunu belirtti. Zeytinoglu ekonomik büyüme ve yatırımlarla ilgili göstergelere bakıldığında bunlarda kay-

da değer artışın katılım müzakerelerine başlama kararının alınmasından sonra gerçekleştiğinin altını çizdi.

Toplantının İKV Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Halûk Kabaalioğlu başkanlığında gerçekleştirilen panel bölümünde Ekonomi Bakanlığı AB Genel Müdür Yardımcısı Mehmet Tan, Türkiye’nin Gümrük Birliği’nin modernizasyonu müzakerelerindeki önceliklerini ve hazırlanan etki analizinin sonuçlarını paylaştı. Avrupa Komisyonunun Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü yetkilisi Michele Villani, Gümrük Birliği ile Türkiye’nin Avrupa iç pazarında önemli bir yere sahip olduğuna vurgu yaptı. Ayrıca, Gümrük Birliği’nin modernizasyonunun gelecekte iki taraf açısından yaratabileceği katkıların neler olabileceğini konusunda Avrupa Komisyonunun etki analizi değerlendirmesinin bulgularını paylaştı. Villani, müzakerelerde AB bakımından en kritik konulardan birinin AB’nin Türkiye’ye Gümrük Birliği özelinde karar mekanizmalarında nasıl yer vereceği ve bu alanda doğru bir dengenin tesis edilmesinin önemini

işaret etti. Panelin diğer konuşmacısı Ankara Üniversitesi ATAUM Müdürü Pof. Dr. Sanem Baykal ticaretin daha fazla serbestleştirilmesinin her iki tarafında ortak çıkarına olduğuna dikkat çekerken IFO Enstitüsü Müdür Yardımcısı Dr. Erdal Yalçın Gümrük Birliği sayesinde bugün hâlâ Türkiye ekonomisinin yatırım çekmeye devam ettiğini belirtti.

Toplantıda TEPAV adına konuşan G20 Çalışmaları Merkezi Direktörü M. Sait Akman, Gümrük Birliği’nin yeniden düzenlenmesi ihtiyacının arkasında yatan etkenleri analiz ettiği değerlendirmesinde, mevcut Gümrük Birliği düzenlemesinin günümüz ekonomisi ve ticaret şartlarını da dikkate alacak şekilde ele alınması gerektiği üzerinde durdu. Gümrük Birliği müzakerelerinin gerek Türkiye ve AB gerek küresel gelişmeler çerçevesinde zorlu bir süreç olacağına vurgu yapan Akman, özellikle Avrupa kamuoyunda ticaret anlaşmalarına karşı artan tepkilerin yanı sıra Türkiye konusunun hassasiyetini koruduğuna ve sürecin siyasal etkilere açık olduğuna dikkat çekti. ■

İKV Brüksel’de Türkiye-AB İlişkileri Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı Düzenledi

İKV 17 Mart 2017 tarihinde İstanbul Politikalar Merkezi (İPM) işbirliğiyle İKV Brüksel Temsilciliğinde bir yuvarlak masa toplantısı düzenledi. Türkiye-AB ilişkileri ve AB çalışmaları alanında uzman Türkiye ve AB merkezli akademisyenler ile politika üreticilerin bir araya geldiği uluslararası toplantıda, taraflar arası ilişkilerdeki güncel durum ve gelecek öngörülerini masaya yatırıldı.

Açış konuşmalarınının İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu ve İPM Direktörü Prof. Dr. Fuat Keyman tarafından gerçekleştirildiği etkinlikte uzmanlar değerlendir-

melerini, İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas ve İPM Araştırma ve Akademik İlişkiler Koordinatörü Doç. Dr. Senem Aydın Düzgün’ün moderasyonunda iki oturumda paylaştı.

İlişkilerde yeni söylemlerin ve stratejilerin gerekliliğine, teknik ve kısa vadeli işbirliklerinin önemine vurgu yapılan; ekonomi ve hukukun üstünlüğü arasındaki ilişki ile temel ortak değerlerin hatırlatıldığı toplantıda, sivil alanın önemi ve iki taraf toplumlarının arasındaki işbirliğinin ehemmiyeti de gündeme getirildi. ■

Türkiye-AB İlişkileri Lüksemburg'da Görüldü

İKV, 8 Mart 2017 tarihinde, Lüksemburg'da "Turkey's European Perspective: Customs Union and Beyond" başlıklı bir seminer düzenledi. Türkiye-Lüksemburg İş Kulübü işbirliğinde, Lüksemburg Ticaret Odası'nın ev sahipliğinde ve Türkiye'nin Lüksemburg Büyükelçiliği'nin destekleri ile gerçekleştirilen seminerde, Türkiye-AB ilişkilerinin güncel durumu ve AB'deki gelişmeler ışığında geleceğine ilişkin öngörüler ele alındı.

Seminerin açış konuşmaları; İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, Türkiye-Lüksemburg İş Kulübü Başkanı Zeynep Aslan ve Lüksemburg Ticaret Odası Direktörü Jeannot Erpelding tarafından yapıldı. Açış konuşmalarında Türkiye ile AB arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin önemi, Türkiye'nin AB entegrasyonundaki rolü, AB'de Brexit süreci ve AB'nin geleceğine etkileri temaları üzerinde duruldu.

Açış konuşmalarını takiben Türkiye'nin Lüksemburg Büyükelçisi M. Haluk Ilicak ve Lüksemburg Dış ve Avrupa İşleri Bakanlığı AB ve Dış Ekonomik İlişkiler Direktörü Gaston Stronck özel hitap konuşmaları gerçekleştirdi. Büyükelçi Ilicak, Türkiye'nin AB üyeliği hedefini vurguladı ve Türkiye-AB ilişkilerinde özellikle 15 Temmuz sonrasında yaşanan bazı sorunlara değindi.

Açış konuşmaları ve özel hitapların ardından seminerin panel oturumuna geçildi. Moderatörlüğünü İKV Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Halûk Kabaalioğlu'nun gerçekleştirdiği panelde, Ankara Üniversitesi ATAUM Müdürü Prof. Dr. Sanem Baykal, TEPAV G20 Çalışmaları Direktörü Dr. Sait Akman ve İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas konuşmacı olarak yer aldı. Konuşmalarda, Türkiye'nin katılım müzakerelerinde yaşanan tikanıklık, Gümrük Birliği'nin güncellenme süreci, vize serbestliği ve mülteci konusunda işbirliği konuları ele alındı. Türkiye'nin katılım müzakerelerindeki tikanıklığın aşılması için Türkiye'de reform sürecinin yeniden canlandırılması gereğinin yanında, müzakerelerde fasılların açılmasını engelleyen siyasi vetoların kaldırılmasına değinildi. Türkiye ve

AB arasında Gümrük Birliği'nin güncellenmesine ilişkin müzakerelerin 2017'de başlamasının beklendiği, bu müzakereler sonucunda Gümrük Birliği'nin yapısal sorunlarının giderilmesi ve tarım, hizmetler ve kamu alımları gibi yeni sektörleri kapsayacak şekilde genişletilmesinin söz konusu olacağı vurgulandı. Vize serbestliği sürecine ilişkin olarak, Türkiye'nin vize serbestliği diyalogu yol haritasında yer alan 72 kriterden 65'ini yerine getirdiği, kalan kriterlerin ise siyasi uyumsuzluk nedeniyle halen görüşmelere konu olduğu belirtildi. 29 Kasım 2015'teki ortak eylem planı ve 18 Mart 2016'da Türkiye ve AB arasında varılan uzlaşma sonucunda mülteci konusunda iki taraf arasında işbirliğinin başladığı vurgulandı. ■

İKV Gümrük Birliği'ni Konya'da Masaya Yatırdı

İKV tarafından 2015 yılından beri yürütülmekte olan Türkiye-AB ilişkilerinde Ufuk Turu projesi kapsamında 24 Mart 2017 tarihinde Konya Sanayi Odası ev sahipliğinde "Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birli-

ğinin İş Dünyasına Etkileri" adlı toplantı düzenlendi. Toplantıda İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas Gümrük Birliği'nin güncellenmesi süreci hakkında bilgi verirken İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit

Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin tarım sektörü üzerine etkilerini ele aldı. Seminerde son olarak İKV Araştırma Müdürü Çisel İleri tarafından iş dünyasının faydalanabileceği AB fonları aktarıldı. ■

Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi İzmir'de Değerlendirildi

Türkiye-AB ilişkilerinde Ufuk Turu Projesi kapsamında, İzmir Ticaret Odası'nda "Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliği'nin İş Dünyasına Etkileri" adlı toplantı gerçekleştirildi.

İKV tarafından 2015 yılından beri yürütülmekte olan Türkiye-AB ilişkilerinde Ufuk Turu Projesi kapsamında 28 Mart 2017 tarihinde İzmir Ticaret Odası ev sahipliğinde "Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliği'nin İş Dünyasına Etkileri" adlı toplantı İTO Meclis Başkanı Rebi Akdurak'ın katılımıyla düzenlendi. Toplantıda İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas Gümrük Birliği'nin güncellenmesi süreci hakkında bilgi verirken İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin tarım sektörü üzerine etkilerini ele aldı. Seminerde son olarak İKV Araştırma Müdürü Çişel İleri tarafından iş dünyasının faydalanabileceği AB fonları aktarıldı.

Açılış konuşmasını yapan Akdurak, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi duru-

munda Türkiye'nin toplamda AB'ye göre daha fazla kazanç elde edeceği tahmin edildiğini dile getirdi. Akdurak, "Halihazırda Gümrük Birliği'ne hizmetler sektörü dahil olmamasına rağmen turizm, inşaat ve sigorta gibi alanlarda karşılıklı ticaretin arttığı görülmekte. Bu sektörlerin Gümrük Birliği'ne dahil olması ile ticaretin daha da artacağı düşünülüyor" dedi.

AB'nin kuruluş amacı, bölgesel barışı sağlamak kadar, ekonomik entegrasyonu ve ticareti de arttırarak bölgesel bir ekonomik güç oluşturmak olduğunu ifade eden Akdurak, bu yolda, öncelikle kendi içerisindeki ticari engellerin hepsini ortadan kaldırarak entegrasyon süreci ile derinleşmiş bir tek pazar oluşturduğunu söyledi. Akdurak, "Aynı zamanda farklı ülkeler ile farklı seviyelerde ticari işbirliği anlaşmaları imzaladı. Ülkemiz ile yapmış

olduğu Gümrük Birliği AB'nin en kapsamlı ticaret anlaşmalarından bir tanesi. Gümrük Birliği ile ticaretin önündeki vergi ve engellerin kalkmasının yanı sıra ülkemiz AB'nin Ortak Ticaret Politikasına da uymayı taahhüt etti. Dolayısıyla üçüncü ülkelere karşı ortak bir gümrük politikası uygulanmasını kabul etti. Bu doğrultuda gümrük birliği 20 yılı aşkın bir süredir uygulanıyor. İkili ticaret hacmi 1996'dan 2016 yılına kadar dört kattan fazla artmış olup yıllık bazda 140 milyar avroya ulaştı. Türkiye için tüm ticaretinin yüzde 44,5'ini temsil eden AB, en önemli ticari ortak konumunda. Ayrıca Türkiye'ye gelen Doğrudan Yabancı Yatırımın üçte ikisi Avrupa Birliği kaynaklı. Türkiye'nin ithalatının yüzde 38'i de AB'den. Gümrük Birliği ile ülkemizdeki üretim standartları gelişmişti ve ürün kalitesi arttı" diye konuştu.

Hem Türkiye hem de AB tarafından Gümrük Birliği'nin güncellenmesi kapsamında etki değerlendirilmesi çalışmaları yapıldığını söyleyen Akdurak, "Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve genişletilmesi ile hem Türkiye'nin hem de AB'nin

gayrisafi yurtiçi hasılası, dış ticareti ve toplam büyümesi üzerinde olumlu etkileri öngörülüyor. Ekonomi Bakanlığı'nın analizlerine göre Gümrük Birliği'nin beklenen şekilde güncellenmesi durumunda gayrisafi yurtiçi hasılamızı yüzde 1,9 artırması bekleniyor. Yine bu senaryonun gerçekleşmesi halinde, AB ülkelerine ihracatımızın yüzde 24, toplam ihracatımızın ise yüzde 15 oranında artış göstermesi, tüketici fiyatlarının yüzde 1,5 azalırken hane halkı tüketiminin yüzde 1,6 artması neticesinde tüketici refahının olumlu etkileneceği öngörülüyor" ifadelerini kullandı.

Bu süreçte gündeme getirilmesi gerektiğini düşündükleri bir başka konunun ise vize serbestliği olduğunu belirten Akdurak, "Mal ve hizmet ticaretinin serbest olmasına rağmen Türk vatandaşlarının vizeye tabii olması ticaretin önünde ciddi bir engel oluşturuyor. Bu kapsamda hem yatırımın hem de ticaretin geliştirilmesi için kapsamı genişletilen gümrük birliği anlaşmasına vize serbestisi ile ilgili bir madde konulması da önemli" değerlendirmesini yaptı.

AB ile ABD arasında imzalanması öngörülen TTIP'nin Türkiye açısından dahil olunması gereken bir süreci dile getiren Akdurak, "Anlaşma imzalanmaması halinde üçüncü ülkeler ile AB arasında serbest ticaret anlaşmaları sonucunda, gümrük vergilerinin kaldırılmasıyla, üçüncü ülkelerin malları gümrük birliği dolayısıyla AB üzerinden Türkiye gümrük vergilerinden muaf olarak girebiliyor. Fakat Türkiye üçüncü ülkelere menşei kuralları gereği AB üzerinden vergisiz ihracat yapamıyor. Bu durum ticaret sapmasına sebep olarak rekabet önünde ciddi bir dezavantaj yaratıyor. Bu kapsamda AB ile ABD arasında imzalanması öngörülen TTIP ülkemiz açısından dahil olunması gereken bir süreç. Müzakere sürecinin dışında kalmak Türkiye için büyük çaplı ticaret kaybına yol açabilir. Bu konuda Türkiye tarafından AB'ye birçok şikayet gitti. Sonuçta gümrük birliğinin revizyonu gündeme geldi. Güncellenecek ve genişletilecek olan gümrük birliğine tarım, hizmetler ve kamu alımları sektörlerinin de dahil edilmesi planlanıyor" dedi. ■

Tüketici Hakları İKV ve TÜRDER İşbirliğinde Ele Alındı

Üç yıldır düzenli olarak İKV ve Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Derneği (TÜRDER) tarafından organize edilen, bu yıl DMW Uluslararası Diplomatlar Birliği Türk Kuzey Kıbrıs Ticaret Odası'nın desteklediği "Uluslararası Tüketicilerin ve Rekabetin Korunması Konferansı" 14 Mart 2017 tarihinde Mercure İstanbul City Bosphorus Hotel'de gerçekleştirildi.

15 Mart Dünya Tüketiciler Günü kapsamında organize edilen etkinliğin açılış konuşmaları, TÜRDER ve Türk Kuzey Kıbrıs Ticaret Odası Baş-

kanı Doç. Dr. Uğur Özgöker, İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas ve Rekabet Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ömer Torlak tarafından gerçekleştirildi.

İki oturumlu etkinlikte uluslararası

sı tüketici hakları ve rekabet kurallarının yanı sıra AB'ye uyum sürecinde Türkiye'de tüketici hakları, hakem heyetlerinin işlevselliği ile AB'de tüketici hakları ele alındı. ■

Türkiye Finans Yöneticileri İKV'yi Ziyaret Etti

Türkiye Finans Yöneticileri Vakfı Başkanı Tevfik Altınok, Başkan Yardımcısı Adnan Nas, Yönetim Kurulu'ndan Dr. Önder Halisdemir, Fethi Hinginar, Selçuk Maruflu ile Genel Sekreter M. Ferhan Kaptan 30 Mart 2017 tarihinde İKV'yi ziyaret ederek, İKV Başkanı Ayhan Zeytinoglu ile görüştü. ■

İKV ABBM Bilgilendirme Faaliyetlerini Sürdü

İKV AB Bilgi Merkezi (İKV ABBM) 6-7 Mart 2017 tarihlerinde, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde düzenlenen DEZÖDES Projesi marjında bir bilgilendirme standı açtı. İKV AB Bilgi Merkezi Koordinatörü Mehmet Poyrazlı, Türkiye'de AB Bilgi Merkezlerini Destekleme Projesi hakkında katılımcılara bilgi verirken, Türkiye-AB işbirliğini ele alan broşür ve yayınları dağıttı. ■

“Diplomatik Kriz Bir An Önce Aşılmalı”

İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, Hollanda'nın Bakanlarımıza yönelik tutumunu değerlendiren bir açıklama yaptı ve Hollanda hükümetinin tutumunu eleştirdi. Bu diplomatik krizin bir an önce aşılması yönündeki beklentisini ifade eden Zeytinoğlu, sorunun ikili ilişkilere zarar vermemesini diledi. Başkan Zeytinoğlu açıklamasını şöyle sürdürdü:

“Hollanda makamlarının Dışişleri Bakanımıza toplantı yapma izni vermesi ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanımızın ülkeye girişini engellemesi, ikili ilişkilerimizde kara bir leke oluşturmuştur. Bu meselenin diplomatik yollarla halli mümkünken, bu şekilde bir gerginliğe yol açması Hollanda hükümetinin

süreci son derece yetersiz bir şekilde yönettiğini de göstermiştir. Hollanda'da 15 Mart Çarşamba günü gerçekleşecek olan seçimlerin Hollanda hükümetinin tutumunun da etkili olduğu ve Başbakanın aşırı sağcı Geert Wilders'e karşı güç kazanmak için bu şekilde popülist bir yaklaşım benimsediği anlaşılmaktadır. Bu talihsiz gelişmeler karşısında hamasi tepkiler göstermek yerine, diplomatik ve hukuki yollarla hareket etmek uygun olacaktır.”

Hollanda ve Türkiye arasındaki ilişkilerin önemine de dikkat çeken Zeytinoğlu, ilişkilerin kısa zamanda düzeltilmesini umduğunu belirtti ve ekledi:

“İki ülke arasındaki ilişkiler ilk elçinin Osmanlıya gönderildiği 1612 yı-

lına kadar geriye gitmektedir. İki ülke de NATO ve Avrupa Konseyi üyesidir. Hollanda'da yaklaşık 400 bin Türk kökenli nüfus bulunmaktadır. 2016 yılında Türkiye Hollanda'dan 3 milyar dolar tutarında ithalat yapmış, ihracatını ise 3,6 milyar dolara yükseltmiştir. Türkiye'ye gelen doğrudan yabancı sermaye içinde Hollandalı firmaların payı yüzde 15,8 ile ilk sırada gelmektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren 2.500 civarında Hollanda firması bulunmakta, Hollanda'da ise 23 bin civarında Türk kökenli girişimci faaliyet göstermektedir. Siyasi ve ekonomik bakımdan önemli birer müttefik olan Hollanda ve Türkiye arasındaki ilişkilerin en yakın zamanda düzeltilmesi iki tarafın da yararına olacaktır.” ■

60'ıncı Yılında AB Geleceğini Arıyor

Bugünkü AB'yi oluşturan Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Atom Enerjisi Topluluğu'nu kuran Roma Antlaşmalarının 60'ıncı yıldönümünde AB üyesi 27 ülkenin lideri AB Kurumlarının Başkanları ile Roma'da bir araya geldi ve AB'nin geldiği noktayı kutlayan ve geleceğini selamlayan bir bildiriye imza attı. Bildiride AB liderleri, gelecek on yılda güvenli, müreffeh, rekabetçi, sürdürülebilir, sosyal sorumluluğa sahip, dünyada anahtar bir rol oynama ve küreselleşmeyi şekillendirme iradesi ve kapasitesine sahip bir Birlik oluşturmak istediklerini belirttiler. Liderler, AB değerlerine saygılı olan Avrupa ülkelerine kapıyı açık tutma niyetlerini de beyan ettiler.

Tüm Avrupa için bu önemli günde "Türkiye'nin AB Uzmanı" İKV'nin Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, konuyu değer-

lendirdi. Zeytinoğlu, Britanya'nın AB'den çıkma süreci ve AB karşıtı akımların güçlenmesiyle sarsılan birliğin yeni bir gelecek inşa etme noktasında olduğuna dikkat çekti ve AB'nin bugün her zamankinden fazla siyasi bir birliğe ihtiyaç duyduğunu vurgulayarak şöyle devam etti:

"Bundan 60 yıl önce 6 kurucu devlet bir araya gelerek Roma Antlaşmalarını imzaladığında, İkinci Dünya Savaşı'nın yıkımı üzerine yeni bir Avrupa'yı inşa etmeyi hedefliyorlardı. Demir Perde ile ikiye ayrılan Avrupa'nın, süper güçlerin dünyasında var olabilmesi için tek çare birleşmeydi. Bu birlik çeşitli aşamalardan, krizlerden ve zorluklardan geçerek bugüne geldi. Bir barış projesi olarak AB'nin tüm dünya açısından anlamlı bir bütünleşme hareketi olduğu söylenebilir. AB dünyanın en büyük ticaret bloğunu oluşturuyor. 500 milyonluk AB Tek Pazarı, 5,8 trilyon avro ile ihracatta lider konumda; Çin'in 2,5 katı, ABD'nin ise 3 katından fazla ihracatı var ve dünyada aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 80 ülkenin birinci ticaret ortağı konumunda bulunuyor."

Zeytinoğlu sözlerine devam ederken, AB'nin özellikle ekonomi ve ticaretteki başarılarına karşın siyasi birlik oluşturmada başarılı olamadığına değindi ve reform gereğini vurguladı. İKV Başkanı ancak, dayandığı değerlere samimi bir şekilde sahip çıkan, dış politika, savunma ve güvenlik alanlarında da birleşmiş bir AB'nin dünya için etkili bir aktör olabileceğini belirterek, şöyle konuştu:

"Bugün de AB çeşitli ve çözümü zor sorunlarla karşı karşıya. Avro alanını düzenlemek, dış politikayı güçlendirmek, göç konusunda ortak ve sürdürülebilir bir politika uygulamak, büyümeyi hızlandırmak, sosyal hakları güçlendirmek gibi. AB'nin bu sorunlarla baş edebilmesi için kendi içinde tutarlı ve dayanışma içinde davranabilmesi gerekli. Ancak bugün AB üyesi devletlere baktığımızda, AB karşıtı akımların güçlendiğini, ırkçı ve aşırı sağ liderlerin oylarını artırdığını ve göç ve mülteci gibi meseleler karşısında AB'nin çapsiz ve içe kapalı politikaları tercih eder noktaya geldiğini üzüler-

görüyoruz. AB başarısının altında eziliyor ve kendi değerlerine ihanet eder bir noktaya ilerliyor. Britanya'nın AB'den ayrılma kararı, AB'deki bu zayıflamanın bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. AB'nin kısa zamanda kendini toparlaması ancak reform yaparak ve siyasi birliğini güçlendirerek mümkün olabilir. Trump ile birlikte ABD'nin NATO'yu ve Avrupalı ortakları ile ilişkilerini gözden geçirmesi ve güneydoğu Asya'yı global politikalarının odağına koyması gibi gelişmeler de AB'yi daha etkili bir dış ve savunma politikası oluşturma konusunda sıkıştırıyor."

İKV Başkanı Zeytinoglu, AB'nin 60'ıncı doğum gününde açıklanan bildiriye değindi ve AB liderlerinin birlik ve dayanışma içinde AB'yi daha güçlü ve dayanıklı hale getirmek konusundaki kararlılığının ümit verici olduğunu söyledi ve şöyle devam etti:

"AB liderlerinin bildirisinde şöyle bir ifade var: 'Tek başımıza küresel dinamiklerin dışında kalırız. Birlikte durmak bu dinamikleri etkilemek, ortak çıkar ve değerlerimizi savunmak için en iyi şansımız. Gerektiğinde farklı hızlarda veya derecelerde de olsa, birlikte aynı yöne doğru ilerleyeceğiz ve katılmak isteyenlere kapımızı açık tutacağız.' Bu önemli bir ifade ve eğer samimi ve kararlı bir şekilde izlenirse AB'nin çıkışının da bu yönde olacağına inanıyorum. AB ülkelerinin birçoğu için tek alternatif bütünleşmiş bir Avrupa ve bu Avrupa'yı başarılı kılmak için de fedakarlık ve sorumluluk gerekiyor."

İKV Başkanı, son olarak, Türkiye ve AB ilişkilerine değindi ve şunları söyledi:

"Son dönemde Türkiye'de, Birliğin samimi olmayan ve dışlayıcı yaklaşımı sebebiyle AB ile ilgili derin bir hayal kırıklığı gözlemlemek mümkün. Çoğu vatandaşımız Türkiye'ye haksızlık yapıldığı ve üyelik müzakerelerinin başlatılmasına rağmen sudan sebeplerle bloke edildiğini düşünüyor. AB Türkiye'yi entegre etme fırsatını kaçırdı ama göç politikasından güvenliğe kadar birçok alanda Türkiye'nin katkısı AB için çok önemli. Her şeyden önce, Avrupa'nın savunması için Türkiye'nin ne kadar vazgeçilmez önemde olduğunu hatırlayalım. AB'nin Türkiye ile ilişkileri düzeltmek ve rayına sokmak için hala bir şansı var. Ancak kendi değerlerine sahip çıkan, Türkiye gibi aday ülkelere karşı dürüst ve açık bir politika izleyen bir AB, ülkemiz için inandırıcı bir vizon sunabilir. 60'ıncı yılında AB liderlerinden bu vizyonu ve sağduyulu tavrı bekliyoruz." ■

İKV'den Yeni Yayın: "Gümrük Birliği'nin Güncellenmesine İlişkin Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan Etki Analizi Özet Çeviri"

İKV, Avrupa Komisyonu tarafından 21 Aralık 2016 tarihinde yayımlanan Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin Güncellenmesine İlişkin Etki Analizi'nin geniş Türkçe özetini yayımladı. Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan etki analizinde öncelikle mevcut Türkiye-AB Gümrük Birliği ilişkisindeki sorunlar ele alınıyor. Ayrıca Gümrük Birliği'nin günümüz şartlarına göre güncellenmesi ve kapsamının kamu alımlarını, hizmetleri ve tarımda daha fazla serbestleşmeyi içerecek şekilde genişletilmesi için var olan seçenekler ve her seçeneğin AB ve Türkiye için etkileri değerlendiriliyor.

Gümrük Birliği'nin Güncellenmesine İlişkin Etki Analizi'nin İKV Uzman Yardımcısı Merve Özcan tarafından hazırlanan geniş Türkçe özetini Türk ve Avrupalı vatandaşları yakından ilgilendiren Gümrük Birliği'nin sorunları ve bu sorunların çözüm yolları hakkındaki farkındalığı artırmayı temenni eden İKV, bu yeni kitabı tüm okuyucuların dikkatine sunuyor. ■

Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap İKV Özeti Yayımlandı

Avrupa Komisyonu tarafından 1 Mart 2017 tarihinde açıklanan Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap, Britanya'nın Birlikten ayrılma kararından sonra 27 üyeyle yoluna devam edecek olan AB için 2025'e kadar gerçekleşmesi muhtemel beş senaryo ortaya koyuyor. Beyaz Kitap'ta, senaryoların AB'nin temel politika alanlarında yaratabileceği etkiler, artıları ve eksileri değerlendiriliyor. ■

AB'nin geleceği ile ilgili tartışmaları değerlendiren İKV Başkanı Zeytinoğlu, "AB çok katmanlı bir yapıya doğru evrilirken, Türkiye'nin de değişen Avrupa'da kendi konumunu belirlemesi gerekiyor" dedi.

"Çok Katmanlı AB'de Yerimizi Almalıyız"

Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, AP'de yaptığı "Birliğin Durumu" konuşmasında Brexit sonrası AB'nin geleceğine dair "Beyaz Kitap" olarak adlandırılan belgeyi açıklayarak, olası 5 senaryoyu ortaya koydu.

AB'nin Britanya'nın ayrılması sonrasında evrileceği yeni şekiller ile ilgili olasılıkları ortaya koyan bu senaryoları değerlendiren İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, konuyla ilgili yorumunu paylaştı:

"Avrupa Ekonomik Topluluğunu kuran Roma Antlaşması'nın 60'ıncı yılı... Ancak bu kutlama biraz buruk bir atmosferde gerçekleşiyor. Çünkü geçtiğimiz haziran ayında Britanya halkı AB'den ayrılma yönünde oy kullandı. Önümüzdeki günlerde Britanya hükümetinin üyelikten ayrılma ile ilgili 50'nci Maddeyi aktive etmek üzere başvuruda bulunması bekleniyor. Yani AB yoluna 27 üye ülke ile devam edecek. Britanya'nın AB'yi terk edecek olmasının yanı sıra, Hollanda'dan Fransa'ya kadar AB'nin dört bir yanında

yükselen aşırı sağ hareketler ve Polonya ile Macaristan gibi bazı üye devletlerde baş gösteren AB değerlerinden kopuş, AB'nin geleceğini tehdit ediyor.”

“Kısa Zamanda Çok Hızlı İlerleme, AB’de Uyum Sorunlarına Yol Açtı”

İKV Başkanı Zeytinoglu, AB'nin gideceği yolda önemli bir kavşakta olduğunu belirterek, Komisyonun hazırladığı belgenin öncelikle Üye Devlet liderleri tarafından ele alınması ve daha sonra başlayacak olan Avrupa'nın geleceği hakkındaki tartışma sürecine bir başlangıç teşkil etmesinin planlandığını söyledi. Zeytinoglu, AB'nin bu dönüşüm sürecinin bir aday ülke olarak Türkiye'yi çok yakından ilgilendirdiğini söyleyerek söz-

lerini şöyle devam etti:

“Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker, Avrupa Parlamentosu’nda yaptığı konuşmada, Avrupa’nın geleceğine ilişkin Beyaz Kitap’ı açıkladı ve 2025 yılına kadar AB için gerçekleştirilecek 5 farklı senaryoyu ortaya koydu. Buna göre:

1. AB'nin mevcut şekliyle yani parçalı yapısı ile devam etmesi,
2. AB'nin daha gevşek bir İç Pazarı indirgenmesi ve mevcut şekilde avro ile Schengen alanı gibi derin ve ortak politikaların terk edilmesi,
3. İstekli üyelerin savunma, güvenlik, sosyal politika gibi alanlarda daha ileri entegrasyona gidebileceği çok katmanlı bir modele dönüşmesi,
4. AB'nin müdahil olduğu konuların azaltılması; ancak bu konularda daha etkili olmasının sağlanması... Örneğin Avrupa Telekom İdaresi, Terörle Mücadele Ajansı gibi yeni birimlerin oluşturulması,
5. AB'nin daha da entegre ve derin bir Birlik haline gelmesi ve üye devletlerin daha fazla egemenlik paylaşarak, ortak politikalarını çoğaltması.

Çok Katmanlı Bir Avrupa

Bu senaryolardan 1, 2 ve 5 numaralı olanlar şu anda pek mümkün gözüküyor. AB'nin bu haliyle hiçbir değişim ve uyum olmadan devam etmesi mümkün değil ama aynı şekilde bugüne kadarki önemli kazanımlarını bir kenara atarak sadece bir İç Pazarı indirgenmesi de mümkün gözüküyor. Benzer şekilde, AB’de artan AB şüphesini, ekonomik sorunları ve egemenlik devrine yönelik milliyetçi tepkileri dikkate alırsak, AB’nin derin entegrasyonu iddialı bir şekilde yeni hedeflere taşınmasının da çok olası olduğu söylenemez. Bu durumda 3’üncü ve 4’üncü senaryolar öne çıkıyor. Yani AB’nin tüm üyelerinin değil ama istekli bir ülkeler grubu ile ileri entegrasyona devam etmesi, ortak savunma politikası ve maliye politikası gibi hedeflere doğru ilerlemesi veya 4’üncü senaryoda görüldüğü gibi AB’nin başarılı olmayan bazı politikalara müdahil olmayı bira-

karak, daha az sayıda alanda daha etkili olmayı hedeflemesi. Benim tahminim daha sıkı bir şekilde entegre olmuş bir iç halka ve bunun dışında daha gevşek bir dış halkadan oluşan çok katmanlı bir Avrupa modeli oluşacağı yönünde.”

“Yeni Avrupa’da Yer Almak için Gerekli Ön Hazırlıkları Yapalım”

İKV Başkanı Zeytinoglu, AB sürecinin Maastricht Antlaşması ile 1993’ten başlayarak son derece hızlı bir atılım gerçekleştirdiğini ifade ederek, bugün barış, güvenlik ve refah olarak özetlenebilecek kazanımlarının savaş ve yokluk deneyimlerini hiç yaşamamış yeni nesiller tarafından kıymetinin bilinmediğini belirtti. Başkan Zeytinoglu sözlerine şöyle devam etti:

“AB 25 yıl gibi kısa bir sürede çok hızlı bir entegrasyon sürecini gerçekleştirdi. Ancak bu kadar kısa sürede, bu denli iddialı hedeflerin gerçekleştirilmesine çalışılması, hazım ve uyum sorunlarına yol açtı. Milliyetçi ve korumacı reflexler bugün AB’nin kazanımlarını tehdit ediyor. Türkiye gibi AB adayı bir ülke olarak AB’deki gelişmeleri çok yakından takip etmeliyiz. Türkiye’nin AB Uzmanı İKV de bu süreci çok yakından izliyor, analiz ve yorumları ile kamuoyunun aydınlatma görevini yerine getiriyor. İKV olarak AB’nin iki katmanlı bir yapıya evrileceğini düşünüyoruz. Bu durumda, Türkiye’nin bu yenilenen AB’de kendine bir yer bulacak şekilde stratejilerini gözden geçirmesi gerekecektir. AB’nin bu çok katmanlı kurumsal yapısı net bir şekilde ortaya çıkınca Türkiye’nin de bu yapıda yer almak için adım atması gerekecek. Bu sebeple, AB ile ilişkilerin sona erdiği ya da tam üyelik hedefinin ortadan kalktığı gibi bir yanılsamaya kapılmayalım. AB’deki gelişmelerden ümitsizliğe kapılmayalım. Bugüne kadar yaptığımız gibi sabırla ve kararlılıkla AB uyum sürecine devam edelim. Yeni Avrupa ortaya çıktığında, bu Avrupa’da yer alabilmek için gerekli ön hazırlıkları yapalım.” ■

“Tüm Vatandaşlara Vize Serbestliği Esas Olmalı”

Vize uygulamasını değerlendiren Ayhan Zeytinoğlu, “Vize uygulaması büyük ölçekte hem ekonomik hem siyasi hem de insani olumsuz etkiler doğurmaya devam ediyor” dedi.

İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, son 3 takvim yılı itibarıyla yıllık ortalama ihracatı 1 milyon doların üzerinde olan mal ihracatçısı firmaların temsilcilerine, ihracat tutarlarına göre değişen sayıda hususi damgalı (yeşil) pasaport verilmesine ilişkin gelişme hakkında açıklamalarda bulundu.

Başkan Zeytinoğlu, ihracatçıların vizesiz seyahat edebilmesi açısından yeşil pasaport verilmesinin faydalı olacağını düşündüğünü belirtti ve “İhracatçılar açısından rahatlama yaratacak olan yeşil pasaport uygulamasını olumlu değerlendiriyoruz. Pratik bir yöntemle en azından büyük ihracatçıların Schengen alanı gibi ihracat pazarlarına girişlerinde kolaylık

sağlayacaktır” dedi.

Ayhan Zeytinoğlu, Türkiye’nin ihracatının yarıya yakınına yaptığı AB’ye kısa süreli seyahatler için vize uygulamasının kaldırılması hususuna da değindi. Esas olanın vize serbestliği diyalogunun tamamlanarak, vizesiz Avrupa amacının gerçekleştirilmesi olduğunu vurgulayan Zeytinoğlu, sözlerini şöyle sürdürdü:

“AB üyeliğine aday ve Gümrük Birliği ortağı bir ülke olarak AB ülkelerine seyahat ederken vize bariyeri ile karşı karşıya olmamız kabul edilemez. 2013 yılında başlatılan vize serbestliği diyalogu kapsamında Türkiye bu konuda önemli adımlar attı ve 72 kriterin 65’ini

tamamladı. Kalan kriterlerde anlaşma sağlanamadığından süreç sürüncemede kaldı ve geçtiğimiz Ekim ayında gerçekleşeceğini umduğumuz vize serbestliği gerçekleşmedi. AB'nin bu konuda daha fazla vakit geçirmeden adım atmasını bekliyoruz. Ancak bunun için iki taraf arasında diyalog ve müzakerelerin devamı gerekiyor.”

“İKV Vizesiz Avrupa Hedefinin Takipçisi Olmayı Sürdürecektir”

İKV'nin ilk olarak Almanya tarafından vize uygulamasının başlatıldığı 1980'den bu yana vizelerin kaldırılması konusunda girişimlerde bulunan bir sivil toplum kuruluşu olduğunu hatırlatan Zeytinoğlu, vize uygulamasının haksızlığına ve vizelerin kaldırılmasının AB ile ilişkiler açısından önemine de değindi:

“Benzer süreçler yürüten Gürcistan ve Ukrayna'nın AB'ye vize serbestliğinin arifesinde olduğu bir dönemde, Türk vatandaşlarına yönelik haksız vize uygulamasının sürmesinden dolayı büyük bir memnuniyetsizlik taşıyoruz. Hem Türkiye'nin hem de AB'nin, vize serbestliği gibi ilişkileri canlandıracak bir başarı

hikayesine her zamankinden fazla ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Türkiye-AB Vize Serbestliği Diyalogu, taraflar arası iletişimin ve birlikte çalışma deneyiminin artmasına yönelik önemli bir fırsattı. Bütün bu kazanımlara rağmen, gerçekleştirilen reform hamleleri, imzalanan geri kabul anlaşması ve uygulamadaki mülteci uzlaşısı; vize serbestliği ile taçlanmadığı takdirde, tamamen eksik bir çaba olarak kalacaktır.”

Avrupa Komisyonunun en güncel verileri, 2015 yılında Türk vatandaşları tarafından 900 bin 789 Schengen vize başvurusu gerçekleştirildiğini gösteriyor. Yani en iyimser hesaplama, Schengen vize uygulamasının bir yılda Türk vatandaşlarına 54 milyon avronun üzerinde mali külfet doğurduğu söylenebilir. Öte yandan AB, Türkiye ile Mülteci Uzlaşısı çerçevesinde fonladığı 27 insani yardım projesinden her birine 1 ile 8 milyon avro arasında bütçe ayırdı. Türk vatandaşlarının Schengen vizesine ayırdığı tutar dikkate alındığında; aslında doğrudan 10'un üzerinde, farklı insani yardım projesinde kullanılacak bütçenin, vize gibi haksız bir uygulamayla boşa gittiğini görüyoruz. Vize uygulaması büyük

ölçekte hem ekonomik hem siyasi hem de insani olumsuz etkiler doğurmaya devam ediyor.

“Vize Düğümü Ancak Tarafların Karşılıklı Olumlu Siyasi İradesiyle Çözülebilir”

İKV Başkanı son dönemde vize serbestliği diyalogunda girilen tıkanıklığın siyasi iklimden kaynaklandığını ifade etti ve tarafları uzlaşmaya dayalı bir söylem değişikliğine çağırdı:

“Sürecin sürüncemede kalmasında, genel siyasi konjonktürün büyük etkisi var. Tarafların karşılıklı olumlu siyasi irade göstermesi ve uzlaşma ikliminin doğması halinde çok hızlı şekilde vize serbestliği düğümünü çözecek adımların atılacağına inanıyorum. Siyasi iklimin değişimi ise ancak söylem değişikliğiyle sağlanabilir. Öncelikli olarak AB'nin dayatmacı yaklaşımı bir kenara bırakması ve modern müzakere tekniklerine uygun şekilde, karşı tarafın toplumsal hassasiyetlerini de göz önüne alması gerekiyor. Türk tarafı ise vize serbestliği sürecindeki reform yorgunluğundan çıkmalı ve her reform hamlesinin külfettense kazanım olduğunu hatırlamalıdır.” ■

AB Süreci Kadın Hakları Açısından da Önemli

İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü mesajı yayımlayarak, Türkiye'nin AB sürecinin, cinsiyet eşitliği ve kadın hakları açısından önemli bir işlevi bulunduğunu vurguladı.

Zeytinoğlu mesajında şu ifadelerle yer verdi: “Tüm dünyada ve Türkiye’de cinsiyet eşitliğinin yerleştiği, kadınların yaşadıkları şiddet, yoksulluk, ayrımcılık gibi sorunların çözüldüğü daha iyi bir gelecek dileğiyle Dünya Kadınlar Günü’nü kutlarım. Dünya

Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan 2016 yılı küresel cinsiyet uçurumu raporunda, Türkiye cinsiyet eşitliği bölümünde 144 ülke arasında 130’uncu sırada yer almaktadır. Cinsiyet eşitliği alanında en eşitlikçi 25 ülkenin 13’ü AB üyesidir.”

Bazı temel göstergeler açısından AB ve Türkiye’den örnekler veren Zeytinoğlu, Türkiye’de kadınların siyasette ve ekonomide temsili açısından hâlâ gidilecek çok yolu olduğunu altını çizdi. ■

AB	Türkiye
Kadın istihdam oranı	
%62,3	%33,1
Kadınların şirketlerin üst yönetiminde yer alma oranı	
%22,7	%14,2
Kadın yönetici oranı	
%23	%12
Kadınların parlamentoda yer alma oranı	
%28,5	%14,5
Kadınların hükümette yer alma oranı	
%27,4	%3,7

1 Mart

Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap

Avrupa Komisyonu tarafından, beş senaryolu Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap yayımlandı.

9 Mart

Donald Tusk, Yeniden AB Konseyi Başkanı Seçildi

Ülkesi Polonya'nın itirazına rağmen ikinci kez Başkan seçilen Tusk, 2,5 yıl daha görev yapacak.

9-10 Mart

AB Liderler Zirvesi Brüksel'de Gerçekleştirildi

Zirvede, AB'nin geleceğine ilişkin senaryolar, Brexit sürecini devreye sokan 50'nci Madde'nin yanı sıra, üye ülkeler arasında "çok vitesli" AB fikri tartışıldı.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

22 Mart

Londra'da Terör Saldırısı

Londra'da düzenlenen terör saldırısında, saldırgan dâhil 5 kişi hayatını kaybederken, 11 ülkeden 40 kişi yaralandı.

25 Mart

Roma Antlaşması'nın 60'uncü Yılı Kutlandı

27 üye ülke, AB'yi oluşturan Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu (EURATOM) kuran Roma Antlaşması'nın 60'uncü yılını kutlamak üzere Roma'da bir araya geldi ve Roma Deklarasyonu kabul edildi.

28 Mart

Gürcistan Vatandaşlarına Vizesiz AB Kapıları Açıldı

Komisyon tarafından onaylanan karara göre, İrlanda ve İngiltere hariç, Gürcistan vatandaşları Schengen Alanı dâhilindeki ülkelere vizesiz seyahat edebilecek.

11 Mart

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun Hollanda Ziyareti Engellendi

Referandum öncesi Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Türk kökenli vatandaşlarla buluşmak üzere Hollanda'ya gerçekleştirdiği seyahat, Hollanda yetkili makamları tarafından engellendi.

13 Mart

AB'den Ayrılma Niyetini Bildirme Yetkisi Britanya Hükümeti'ne Verildi

Lordlar Kamarasının, Brexit sürecini başlatmaya izin veren tasarımı 118'e karşı 274 oyla kabul etmesiyle, Lizbon Anlaşması'nın 50'nci Maddesi'ne göre Britanya Hükümeti, AB'ye ayrılma niyetini bildirme yetkisine sahip oldu.

15 Mart

Hollanda Seçimlerinin Galibi Başbakan Rutte

Hollanda seçimlerinde Başbakan Mark Rutte'nin Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi 33 milletvekil çıkararak birinci olurken, Geert Wilders'in aşırı sağ Özgürlük Partisi koltuk sayısını 15'ten 20'ye çıkararak ikinci oldu.

29 Mart

Brexit Sürecini Başlatan 50'nci Madde Devrede

İngiltere Başbakanı Theresa May tarafından Brexit süreci resmi olarak başlatıldı.

30 Mart

EPP Malta Zirvesi Gerçekleştirildi

AP'de merkez sağın temsilcisi Avrupa Halk Partisi (EPP) Malta Zirvesi'nde, Kıbrıs sorununa yönelik çözüm çağrısında bulunuldu.

30 Mart

İskoçya'dan Londra'ya Bağımsızlık Mektubu

İskoçya Özerk Yönetimi Başbakanı Nicola Sturgeon tarafından ikinci kez bağımsızlık referandumuna yönelik mektup imzalandı.

1 Mart

İtalya Dışişleri Bakan Yardımcısı Amendola'nın Ankara Ziyareti

Ziyaret kapsamında, İtalya Dışişleri Bakan Yardımcısı Vincenzo Amendola ile AB Bakanlığı Müsteşar Vekili Büyükelçi Selim Yenel'in görüşmesinde AB'ye katılım müzakereleri, Kıbrıs sorunu, mülteciler ve AB'nin geleceği masaya yatırıldı.

2 Mart

Mülteci Anlaşmasına İlişkin Beşinci Rapor

Avrupa Komisyonu tarafından Türkiye-AB Mülteci Uzlaşısının uygulanmasına ilişkin beşinci değerlendirme raporu açıklandı.

7-8 Mart

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Almanya Ziyareti

Kültür ve Turizm Bakanı Nabi Avcı ile ITB Berlin Turizm Fuarı'na katılan Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, ziyareti kapsamında Almanya'da bulunan Başkonsoloslara bir araya geldi.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

13 Mart

Venedik Komisyonundan Yeni Anayasa Değerlendirmesi

Avrupa Konseyinin anayasal reformları incelemekle görevli kurumu Venedik Komisyonu, Türkiye'deki Anayasa değişikliğine ilişkin görüşünde, cumhurbaşkanlığı yetkilerinin artırıldığını işaret ederek kuvvetler ayrılığına vurgu yaptı.

21-22 Mart

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun ABD Ziyareti

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, IŞİD ile Mücadele Küresel Koalisyonu Dışişleri Bakanları Toplantısı kapsamında gerçekleştirdiği ziyarette katılımcılara Türkiye'nin konuya ilişkin katkılarını aktardı.

23 Mart

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun İsviçre Ziyareti

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, İsviçre Federal Dışişleri Bakanı Didier Burkhalter ikili ilişkileri ve uluslararası güncel sorunları ele aldı.

8 Mart

Dünya Kadınlar Günü Kutlandı

AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik resmi yazılı açıklamasında; "demokratik, özgürlükçü ve müreffeh bir toplum yapısına, ancak o toplumu oluşturan kadın ve erkeklerin toplumsal yaşamın her alanında birlikte yer alması" ile ulaşılabileceğini vurguladı.

12 Mart

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Fransa Ziyareti

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ziyareti kapsamında Fransa'da bulunan Başkonsoloslarla ve sivil toplum kuruluşlarıyla bir araya geldi.

9 Mart

Başbakan Binali Yıldırım'ın KKTC Ziyareti

Ziyareti kapsamında Başbakan Yıldırım, KKTC ile Türkiye arasındaki yakın işbirliğinin güçlendirilmesinin yanı sıra Kıbrıs sorununa kapsamlı son gelişmeler hakkında KKTC Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı ile bir araya geldi.

25 Mart

Türk-İngiliz Tatlıdil Forumu Gerçekleşti

"Kapanış töreninde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın konuşma gerçekleştirdiği Forum'da AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik, Birleşik Krallık'ın Avrupa ve Amerika'dan Sorumlu Devlet Bakanı Sir Alan Duncan ile bir araya geldi.

30 Mart

ABD Dışişleri Bakanı Rex Tillerson'ın Türkiye Ziyareti

ABD Dışişleri Bakanı Tillerson'ın, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Başbakan Binali Yıldırım ve Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile görüşmelerinde ikili ilişkiler, bölgesel ve uluslararası konular ele alındı.

31 Mart

NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı Brüksel'de Gerçekleştirildi

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun da katıldığı toplantıda terörizmle mücadele, Rusya, Ukrayna, Suriye ve diğer bölgesel konular görüşüldü.

Türkiye-AB Vize Serbestliği Diyaloğunda Hasar Kontrolü

Ahmet CERAN
İKV Uzmanı

Bütün paydaşların soğukkanlı bir şekilde ellerindeki sert müzakere tutumlarını yavaşça bir kenara bırakıp; hangi aşamada olduğumuzu ve nelerin eksik kaldığını tekrar değerlendirmesi, objektif bir hasar tespiti ortaya koyması gerekiyor. Çünkü hem Türkiye'nin hem de AB'nin vize serbestliği gibi ilişkileri canlandıracak bir başarı hikâyesine her zamankinden daha fazla ihtiyacı var.

Türk vatandaşlarına yönelik vize uygulaması, Türkiye-AB ilişkilerinin en ayrımcı ve sorunlu alanlarından birini oluşturmaya devam etse de 2015 ve 2016 yıllarında bu ayrımcı tutumu sonlandırmaya her zamankinden çok yaklaşılmıştı.

Türk toplumunun istisnasız her katmanını olumsuz etkileyen bu ikircikli uygulamanın sona ermesi için harcanan emekler, alınan mesafe, artan gerilim ve geçen zaman dikkate alındığında, bütün paydaşların soğukkanlı bir şekilde ellerindeki sert müzakere

tutumlarını yavaşça bir kenara bırakıp; hangi aşamada olduğumuzu ve nelelerin eksik kaldığını tekrar değerlendirmesi, objektif bir hasar tespiti ortaya koyması gerekiyor. Çünkü hem Türkiye'nin hem de AB'nin vize serbestliği gibi ilişkileri canlandıracak bir başarı hikâyesine her zamankinden daha fazla ihtiyacı var.

Türk vatandaşlarının Avrupa ülkelerine serbestçe erişebilmesi ve orada hizmet sunabilmeleri için çok uzun yıllardır takipçi olan, savunuculuk üstlenen ve gerekli hallerde stratejik davalama yöntemiyle süreci yönlendiren İKV, vize serbestliği diyalogunu AB'nin bir oyalama hamlesi olarak görmüyor ve vizesiz

Avrupa hayalinin gerçekleşeceğine olan inancını sürdürüyor. Öte yandan süreci durma noktasına getiren faktörleri doğru tespit etmek bu aşamada en öncelikli gereksinimlerden biri...

Güncel durumda, AB'nin ve daha özelde Avrupa Komisyonunun vize serbestliği diyaloguna ilişkin resmi değerlendirmelerini, Türkiye-AB Mülteci Uzlaşısı'ndaki gidişatı ele alan düzenli ilerleme raporlarında görmek mümkün. Peki güncel tablo bizlere ne gösteriyor? İlk olarak, 2 Mart 2017 tarihinde yayımlanan 5'inci Mülteci Uzlaşısı İlerleme Raporu'nda da vurgulandığı gibi, Türkiye-AB Vize Serbestliği Yol Haritası'nda yer alan ve Türkiye tarafından henüz karşılanmamış 7 kriter varlığını koruyor.

Bu 7 kriterden 2'si, yani AB standartlarında, biyometrik veri içeren pasaportlara geçilmesi ve Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması'nın uygulamaya girmesi için gerekli adımlar atıldı. Türkiye ile AB'nin ortak finanse ettiği üçüncü nesil yüksek güvenlikli pasaportların 2017 yılında dolaşıma sokulmasına kesin gözüyle bakılıyor. Geri Kabul Anlaşması'nın etkin şekilde işlemesine yönelik olarak ise 1 Haziran 2016 tarihinde anlaşmanın bütün hükümlerinin yürürlüğe girmesinin ardından eksiklikler mevcut olsa da, ortak iradeyle temizlenemeyecek bir pürüz bulunmuyor. Yani bu iki kriterin karşılanmasının önünde herhangi bir engel olmadığını öne sürmek mümkün. Böylelikle Türk vatandaşlarının AB ülkelerine kısa süreli seyahatlerindeki vize engelinin ortadan kaldırılması için son 5 kriter de karşılandığında, vize serbestliği diyalogunun teknik aşaması başarıyla tamamlanmış kabul edilecek. Bu, şüphesiz ki Türkiye-AB ilişkilerinin yakın geçmişindeki en somut başarı hikâyelerinden biri olarak tarihe not düşülecektir.

Vize serbestliği diyalogunda teknik boyutun başarıyla sonlandırılabilmesi için Türk yetkili makamların yerine

getirmekle yükümlü olduğu son 5 kriter şunlar:

- Kriter 42: Yolsuzlukla Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı ile GRECO tavsiyelerinin uygulanmaya devam edilmesi;
- Kriter 47: Cezai meselelerde bütün AB Üye Devletleri ile yetkili makamlar arasında doğrudan irtibata geçilmesiyle suçluların iadesinin sağlanması da dâhil olmak üzere etkin işbirliğinin sağlanması;
- Kriter 54: Europol ile Operasyonel İşbirliği Anlaşması'nın uygulanması;
- Kriter 56: Özellikle denetimden sorumlu kurumun yapısı olmak üzere her alanda AB standartlarında bir kişisel verilerin korunması mevzuatı oluşturulması;
- Kriter 65: Organize suçla ve terörle mücadeleyle ilişkin mevzuatın, kişi güvenliği ve özgürlüğü, adil yargılanma hakkı; ifade, toplanma ve dernek kurma özgürlüğü alanlarında AİHM içtihadına, AİHS hükümlerine ve AB üye ülke ulusal mevzuatlarına uyumlu hale getirilmesi.

Yukarıda belirtilen bu 5 kriter, 3 kritik noktada düğümleniyor: kişisel verilerin korunması, yolsuzlukla mücadele, cezai meselelere ilişkin mevzuatın temel hakları gözetir şekilde AB müktesebatına yakınlaştırılması. Kritik 3 noktayı masaya yatırmadan önce ise şunun altını önemle çizmekte fayda var; gelinen aşamada kalan 5 kriterin kısa sürede karşılanması kesinlikle mümkün. Böyle bir durumsalda, iç ve dış olmak üzere çok sayıda faktör Türk vatandaşlarının AB'ye vizesiz seyahat serüveninde hasar yarattı. Bu faktörleri dikkatli şekilde mercek altına almak, önümüzdeki dönemde Türkiye-AB ilişkilerindeki olası kazanımların kaybedilmemesi için de rehber niteliği taşıyacaktı.

Vize Serbestliği Serüveninde Hasara Sebep Olan Faktörler

- Hem AB hem de Türkiye'deki siyasi ►►

Öncelikle süreci olumsuz etkileyen 5 faktör incelendiğinde hepsinin siyasi iklimle doğrudan bağlantılı olduğu görülüyor.

- iklim, vize serbestliğinin önünde devasa bir engel olarak belirdi.
- Türkiye-AB Vize Serbestliği Yol Haritası'nın ve 72 kriterin dizaynı, vize serbestliğinin ötesinde iç işleri, güvenlik ve temel haklara ilişkin yerine getirilmesi zor, kapsamlı bir reform programı gibi tasarlandı.
 - Türkiye'de artan terör olayları ve terörün kamuoyunda yarattığı korku ortamı, dolaylı olarak vize serbestliği diyalogunu da kilitleyen bir faktör haline geldi.
 - 15 Temmuz gecesi Türk demokrasisine karşı gerçekleştirilen hain darbe girişiminin olumsuz etkileri, Türk kamu yönetimi sisteminin pek çok boyutu gibi, vize serbestliği diyalogunda da görüldü.

- 2014 yılından bu yana girilen yoğun reform gündemine rağmen vize serbestliğinin gerçekleşmemiş olmasının Türkiye'de yarattığı reform yorgunluğu (reform fatigue) ve AP'de Türkiye ile müzakereleri askıya alma ihtimalinin yüksek sesle dile getirilmesine varan süreç, sağılar diyaloguna dönüştü.

AB'ye Vizesiz Seyahat için Olumlu Siyasi İklim Ufukta

Sürecin uğradığı bütün hasarlara rağmen olumlu bir gelecek tasavvuru ortaya koymak halen mümkün. Türkiye-AB ilişkilerinin devamlılığını ve gelişimini koruyan da tam olarak duraksama ve gerileme dönemlerinde ortaya koyulan bu ilham verici ve yatıştırıcı yaklaşımlar aslında...

Öncelikle yukarıda altı çizilen, süreci olumsuz etkileyen 5 faktör incelendiğinde, hepsinin siyasi iklimle doğrudan bağlantılı olduğu görülüyor. Başka bir ifadeyle sürecin arafta asılı kalmasında genel siyasi konjonktürün büyük etkisi var. Teknik süreçte hemen hemen başarıyla sona gelindiğinden ötürü de tarafların karşılıklı olumlu siyasi irade göstermesi ve uzlaşma ikliminin doğması halinde çok hızlı şekilde vize serbestliği düğümünü çözecek adımlar atılabilir.

Dört sebepten dolayı, önümüzdeki dönemde taraflar arasında vize serbestliği diyalogunu çözüme kavuşturacak olumlu bir siyasi iklimin doğması çok olası. İlk olarak, Türkiye-AB Mülteci Uzlaşısı'nın başarısı, tarafların son dönemde ortaya koyduğu en etkin işbirliği mekanizmasını oluşturuyor. Mekanizmanın yürürlüğe girdiği tarihten bu yana, Komisyonun son verilerine göre Ege Denizi'nde hayatını kaybeden göçmenlerin sayısı 63 olarak belirlenirken, 2015 yılının aynı döneminde bu sayı 592'ydi. Öte yandan göç yönetiminde işbirliğinin artmasının bir diğer sonucu olarak, öncesinde günde 1.740 göçmen deniz yoluyla Ege Adalarına geçiş yaparken, Uzlaşımın ardından bu sayı 90'a indi. Yani etkin işleyen bir Mülteci Uzlaşısı, AB ülkelerinde her geçen gün yabancı düşmanlığının ve AB şüpheliğinin artmakta olduğu bir ortamda, AB'nin meseleye hâkim ve çözüm odaklı olduğunu gösterebildiği tek vasıta. Etkin işbirliğinin sürmesi için bir noktada tarafları, soğumakta olan vize serbestliği meselesini orta vadede dolaptan çıkarmaya ve tekrar gündeme taşımaya itecektir.

İkinci olarak, Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin modernizasyonuna yönelik süreç başladı, etki analizi çalışmaları gerçekleşti ve taraflar Gümrük Birliği'nin hizmetler, kamu alımları ve tarım alanlarını kapsayacak şekilde genişletilmesini müzakere etmek üzere müzakere masasına oturmaya hazırlanıyor. Bu müzake-

reler şüphesiz ki tarafların iletişimini ve birlikte çalışma pratiğini perçinleyecektir. Öte yandan pek çok tarife dışı etken gibi vize uygulaması ve Türk iş adamlarının, işçilerin AB'de serbest dolaşımı da müzakereler kapsamında gündeme gelecektir. Burada doğacak olumlu bir iklim, aynı olumlu havadan vize serbestliği diyalogunun da etkilenmesini muhakkak ki sağlar.

Son olarak AB'nin güncel vize politikalarında yakın dönemde gerçekleşen dönüşümün Türkiye-AB Vize Serbestliği Diyalogu'na muhtemel olumlu etkilerine de küçük bir parantez açmak yanlış olmaz. AB'nin vize müktesebatında, üçüncü ülkelere tanınan vize serbestliğini, gerekli görülen hallerde askıya alan bir mekanizmanın bulunmaması, hem Türkiye hem Ukrayna hem de Gürcistan'ın sürdürdüğü vize serbestliği diyaloglarını zora sokuyordu. AP'de, böyle bir denetim mekanizması oluşturulmadığı takdirde, bahsi geçen 3 ülkeye vize serbestliği sağlanmaması yönünde görüş hâkimdi. 7 Aralık 2016 tarihinde AP ve Konseyin bu mekanizma üzerinde uzlaşmaya varmasının ardından 27 Şubat 2017 tarihinde askıya alma mekanizması Konsey tarafından kabul edildi. Böylelikle, Gürcistan'a ve Ukrayna'ya yönelik vize serbestliği kararı da onaylanmış oldu. Yani Türkiye'nin yürütmekte olduğu vize serbestliği diyalogunun önündeki bir teknik engel de ortadan kalktı; Türkiye'ye vize serbestliği konusu AP'nin önüne geldiğinde, AP üyelerinin müktesebattaki eksikliklerin arkasına saklanma şansı kalmadı.

Sonuç Yerine: Söylem Değişikliğine Her Zamankinden Çok İhtiyaç Var

2016 yılının Mart ayında, Türkiye ile AB arasında peşi sıra zirvelerin düzenlendiği, art arda vize serbestliği diyalogu değerlendirme raporlarının yayımlandığı, pek çok ana akım haber kanalının akşam bültenine AB uzmanlarının katıldığı zamanlardan, 2017 yıl-

ının aynı döneminde Gürcistan'a vize serbestliği haberini gazetelerden okuduğumuz, vize serbestliğinden vize serbestliğini askıya alan mekanizmaları incelediğimiz; tamamen zıt bir tabloya gelindi.

Çalışma boyunca sürecin aşamaları ve teknik boyuta ilişkin güncel durum ortaya koyuldu. Nitekim esas vurgulanmak istenen, böyle bir karamsar tabloda dahi, siyasi iklim/diyalog ortamı oluştuğu takdirde, vize bariyerinin ortadan kalkmasının önünde en küçük mani olmadığıydı. Siyasi iklimin değişimi ise ancak söylem değişikliğiyle sağlanabilir. Karşılıklı olarak tarafları dışlayıcı söylemden; Türkiye'nin OHAL şartları altında, pek çok tehditle karşı karşıya olduğu, AB'nin ise tarihinin en büyük varoluş krizini yaşadığı durumsalda ortak çıkarlara odaklanılması gerekiyor. Nitekim bu tür bir yaklaşımın uygulamaya koyulması, tarafların müzakere tutumlarında değişiklikler gerektiriyor.

Öncelikli olarak AB, Türkiye ile vize serbestliği veya üyelik süreci fark etmeden müzakereleri, dayatmacı yaklaşımı bir kenara bırakarak sürdürmeli ve modern müzakere tekniklerine uygun şekilde, karşı tarafın toplumsal hassasiyetlerini de göz önüne almalıdır. Örneğin Türkiye-AB Vize Serbestliği Diyalogu'ndaki teknik uyum sürecinin terörlü mücadele mevzuatına ilişkin konularda düğümlemesinde böyle bir yaklaşım eksikliğinin payı var.

Türkiye açısından ise iki konunun dikkate alınması önem taşıyor. İlk olarak, vize serbestliği sürecindeki reform yorgunluğu (*reform fatigue*) kabul edilebilir olsa da, her reform hamlesinin külfetense kazanım olduğunun hatırlanması gerekiyor. İkinci olarak ise, ticarete, adli işbirliğinde, göç yönetiminde veya uluslararası ilişkilerin pek çok diğer alanında Türkiye'nin en etkin ve faydalı işbirliği oluşturabileceği bölgesel aktörün AB olduğunu hatırlamak şüphesiz ki Türkiye'nin küresel sistemdeki rolü açısından da mühim... ■

Roma Antlaşması'nın 60'ıncı Yıldönümü: AB için Geçmişin Mirasından Geleceğin İnşaası Zamanı

Sema GENÇAY ÇAPANOĞLU
İKV Kıdemli Uzmanı

Roma Antlaşması'nın 60'ıncı Yıldönümü dolayısıyla düzenlenen Roma Zirvesi'nde 27 AB ülkesinin liderleri, Avrupa projesinin kazanımlarını hatırlatırken aynı zamanda karşı karşıya bulunulan çoklu sınamalara rağmen AB'nin yolunda birlikte devam etme kararlılıklarını ortaya koydular.

25 Mart, AB için tarihi ve oldukça anlamlı bir gün. Bundan 60 yıl önce 25 Mart 1957 tarihinde, altı Avrupa ülkesi günümüzdeki Avrupa Birliği'ni oluşturan Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) ve Avrupa

Atom Enerjisi Topluluğu'nu (EURATOM) kuran Roma Antlaşması'nı imzalayarak, AB'nin temelini attı. AB'nin kurucuları olan Belçika, Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Hollanda'yı birlikte Roma Antlaşması'nı imzalamaya yönlendiren

en önemli sebep Avrupa'da barış, istikrar ve refahın sağlanmasına karşı duyulan özlem ve acil ihtiyaçtı.

Geçmişten Günümüze Roma Antlaşması ve AB

AB'yi kuran Roma Antlaşması, hangi koşullar sonucu imzalanmıştı bir hatırlayalım. Avrupa, İkinci Dünya Savaşı'ndan büyük bir yıkıma uğrayarak çıkmıştı. Şehirler yakılıp yıkılmış, ülke ekonomileri zayıflamış, işsizlik artmıştı. Avrupa'da barışın ve bölgesel istikrarın yeniden sağlanmasının ve ekonomik yeniden yapılanmanın yolları aranıyordu. İşte bu koşullar içinde AB'nin temelleri, 9 Mayıs 1950'de Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schumann tarafından Avrupa ülkelerine savaş sanayinin ana maddeleri olan kömür ve çeliğin kullanımının uluslararası bir organın sorumluluğunda yürütülmesine ilişkin yapılan çağrıyla atıldı. Bu çağrıya cevap veren Fransa, Batı Almanya, İtalya, Belçika,

Lüksemburg ve Hollanda, 1951'de imzaladıkları Paris Antlaşması'yla Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu (AKÇT) kurdular.

Avrupa'da barışın korunması amacıyla bir araya gelen AKÇT, ülkeleri savaşla harap olmuş bölgenin refahını da artırmak amacıyla ekonomik bir birlik oluşturmaya doğru yöneldiler ve böylelikle 25 Mart 1957'de, altı kurucu ülkenin bir araya gelerek oluşturduğu AET Antlaşması'nın yanı sıra Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Antlaşması da imzalandı. EURATOM'un kurulmasının amacı ise nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla ve güvenli biçimde kullanılmasının sağlanmasına yönelik üye devletlerin araştırma programlarının koordine edilmesiydi. Bu iki antlaşma, "Roma Antlaşmaları" olarak ifade edilir. Roma Antlaşmaları 1 Ocak 1958 tarihinde yürürlüğe girdi. "Roma Antlaşması" ise yalnızca AET Antlaşması'nı temsil ediyor. AET'ye imzacı devletler, Üye Devletler ve vatandaşları arasında gelmiş geçmiş en yakın işbirliğinin temellerini attılar.

Böylelikle Üye Devletler gittikçe gelişen ve derinleşen bir bütünleşmenin ilk adımlarını atarak, malların, hizmetlerin, kişilerin ve sermayenin kendi aralarında serbestçe dolaşımını öngören bir Birliğin ilk oluşumunu kurdular. Önceleri ekonomik amaçlarla ve Üye Devletler arasında ortak bir pazar oluşturulması ana hedefiyle ortaya çıkan "Topluluk" kavramı da aşamalarla gelişen bütünleşme süreciyle "Birlik"e dönüştü.

Son 25 yılda, Avrupa'nın bütünleşme ve derinleşme sürecindeki gelişmeler doğrultusunda zamanla AET'yi kuran Roma Antlaşması birçok sefer gözden geçirilerek ilave ve değişikliklerden geçti. 1992'de Üye Devletler arasında imzalanan ve 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması'yla, Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Birliği adını aldı. Avrupa Birliği'ni kuran bu Antlaşma ile AB'nin "üç temel sütunu" oluşturuldu. Bu sütunlar; Ekonomik ve Parasal Birlik, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile İçişleri

ve Hukuk alanında işbirliğini kapsıyor. Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ortak bir savunma politikasını başlatmayı hedeflerken, Adalet ve İçişleri alanında ise göç ve siyasi iltica alanlarında bir Avrupa Polis Ofisi kuruldu. Maastricht Antlaşması ile Avrupa Toplulukları (AKÇT, AET, Euratom) Avrupa Topluluğu bünyesine dâhil edildi.

1997'de imzalanan ve 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile Maastricht Antlaşması'nın oluşturduğu hukuksal çerçeve tamamlandı, "Avrupa Vatandaşlığı" kapsamındaki haklar güçlendirildi. Ayrıca Avrupa Parlamentosu'nun karar alma mekanizmasındaki rolü ortak karar alma prosedüründe getirilen değişikliklerle güçlendirildi. Amsterdam Antlaşması ile ayrıca üye ülkeler arasında sınır kontrollerinin kaldırılması amacıyla Schengen Anlaşması AB hukukuna dâhil edildi. 2001 yılında imzalanan ve 2003'te yürürlüğe giren Nice Antlaşması ile Birliğin genişlemeye hazırlanması amaçlandı. Yeni katılacak üye ülkelerin Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu'ndaki üye sayıları, dağılımı ile AB Konseyi'nde karar almadaki oy ağırlıklarını belirledi ve Bakanlar Konseyi'ndeki ağırlıklı oy oranlarını değiştirildi.

AB'nin bütünleşme ve derinleşme sürecindeki son önemli aşama, 2007 yılında imzalanan ve 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile gerçekleşti. Bu antlaşma ile temel olarak, AB'nin karar alma mekanizmalarındaki tıkanıklıkların giderilmesi ve Birliğin daha demokratik ve etkili işleyen bir yapıya kavuşması hedeflendi. Bu doğrultuda kapsamlı değişikliklere gidilerek, Avrupa Topluluğu'nu kuran Antlaşmanın adı "Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma" olarak değiştirildi. Altı ülke ile başlayan bu barış ve bütünleşme projesi, aşamalarla 28 üye ülkeli bir Birlik haline geldi. Zorlu süreçlerden geçerek yeni ülkelerin Birliğe dâhil olması ile daha fazla bütünleşme ve derinleşme ele ilerledi. ▶▶

Bir barış ve bütünleşme projesi olan AB günümüze kadar aşamalar kaydederken çeşitli zorluklar ve krizlerden geçti.

Ekonomik açıdan baktığımızda AB, günümüzde dünyanın en büyük ticaret blokunu oluşturuyor. Yaklaşık 500 milyonluk nüfusu ile AB Tek Pazarı, Çin'in 2,5 katından, ABD'nin ise 3 katından daha büyük ve 5,8 trilyon avroyu bulan ihracatı ile dünyada lider konumunda. AB aynı zamanda aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 80 ülkenin en önemli ticaret ortağı. Malların, hizmetlerin ve sermayenin üye ülkeler arasında serbestçe dolaşımını hedefleyen Tek Pazar, AB'nin somut başarı hikâyelerinden biri. Tek Pazar, AB tüketicilerinin, mal ve hizmetlere daha fazla çeşitlilik ve daha düşük fiyatlarla erişmelerini sağlıyor. AB vatandaşları, diğer üye ülkelerde çalışma, yaşama ve eğitim görme imkânına sahip bulunuyorlar. Geçtiğimiz

yıllarda, Tek Pazar'ın daha da derinleştirilmesi ve var olan potansiyelini daha fazla ortaya koyabilmesi için Tek Pazar Stratejisi geliştirildi. Bunun yanında üye ülkeler arasında Ekonomik ve Parasal Birlik, Sermaye Piyasaları Birliği, Bankacılık Birliği, Dijital Tek Pazarın sağlanması çabaları da ekonomik bütünleşmenin gelişen diğer yönlerini oluşturuyor. 19 AB ülkesinde kullanılan tek para birimi avro da AB'ye güç katıyor.

AB, yalnızca ekonomik bir birlik olmanın ötesinde, Avrupa Birliği Antlaşması'nda da yerini bulan temel değerleri savunuyor. Bu değerler; insan onuruna saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve azınlıklara mensup kişilerin hakları da dâhil olmak üzere insan haklarına saygı üzerine kurulu.

Günümüzde AB Çözümü Zor Sorunlarla Karşı Karşıya

Bir barış ve bütünleşme projesi olan AB günümüze kadar aşamalar kaydederken çeşitli zorluklar ve krizlerden geçti. Yeni ülkelerin Birliğe üye olması, antlaşmaların kabul edilmesi süreçleri, çeşitli AB politikalarının kabul edilmesi ve uygulanmasında üye ülkeler arasında çeşitli dönemlerde görüş ayrılıkları ortaya çıktı ve AB bu zorlukları aşarak günümüze geldi. Son 10 yılda ise AB, gerek içeride gerekse AB dışında meydana gelen ekonomik ve siyasi nitelikte birçok gelişmenin etkilerine maruz kaldı. 2008 yılında patlak veren küresel krizin tetiklediği Avro Alanı borç krizi ve AB'ye komşu bölgelerdeki savaş ve çatışmalardan kaçanların yol açtığı mülteci krizi,

günümüzde AB'nin ekonomik, sosyal ve siyasi yapısının sorgulanmasına yol açarken üye ülkelerde popülist ve ırkçı akımların güç kazanmasına yol açtı. Bu akımlar ise AB'nin dayandığı değerlerin göz ardı edilmesi endişelerine sebep oldu. Son olarak, geçen yıl haziran ayında Britanya halkının AB'den ayrılma kararı, AB bütünleşmesine ilişkin kaygıları da su yüzüne çıkardı. Tüm bunların ışığında AB, tarihinin en zorlu dönemlerinden birinden geçiyor.

Bu sorunlara karşılık yapılması gerekenler; Avro Alanı'nın güçlü ve istikrarlı bir yapıya kavuşturulması, büyümenin artırılması ve kalıcı hale getirilmesi, sosyal hakların düzenlenmesi, dış politikanın güçlendirilmesi, göç konusunda ortak ve sürdürülebilir bir politika uygulanması gibi çok sayıda hedef içeriyor. Ama her şeyden önemlisi; AB'nin bu sorunlarla baş edebilmesi için dayanışma içinde ve tutarlı bir şekilde hareket etmesi gerekiyor.

Dönüm Noktasındaki AB için Beş Senaryo

İşte bu sorunlar silsilesi içinde AB bir dönüm noktasında bulunuyor. Avrupa Komisyonu, 1 Mart 2017 tarihinde, AB'nin gelecekte ne şekilde hareket edebileceğine ilişkin bir beyaz kitap yayımlandı. Brexit sonrası, 2025 yılına kadar AB'nin geleceğine dair beş senaryo şu şekilde sıralanıyor:

1. Senaryo: Aynı Şekilde Devam

AB'nin mevcut şekliyle, yani parçalı yapısı ile devam etmesi;

2. Senaryo: Yalnızca Tek Pazar

AB'nin daha gevşek bir İç Pazar'a indirgenmesi ve mevcut şekilde Avro ile Schengen Alanı gibi derin ve ortak politikaların terk edilmesi;

3. Senaryo: Çok Sayıda Gönüllüler Koalisyonu

AB'nin; benzer bütünleşme hedeflerine sahip üyelerin; savunma, güvenlik, sosyal politika gibi alanlarda daha ileri entegrasyona gidebileceği çok katmanlı bir modele dönüşmesi;

60 yıl önce zor zamanlarda küllerinden doğan AB, günümüzde de tarihinde yaşadığı belki de bu en zorlu dönemde yine birlik, bütünleşme ve dayanışma ile yeniden doğuş azmi ve kararlılığını gösteriyor.

4. Senaryo: Daha Az Alanda Daha Etkin Bir AB

AB'nin müdahil olduğu konuların azaltılması ancak bu konularda daha etkili olmasının sağlanması;

5. Senaryo: Hep Birlikte Daha Fazla Bütünleşme

AB'nin daha da entegre ve derin bir Birlik haline gelmesi ve Üye Devletlerin daha fazla egemenlik paylaşarak, ortak politikalarını çoğaltması.

"Gönüllüler Koalisyonu" olarak tanımlanan 3. Senaryoda AB isteyen ülkelere daha fazla işbirliği şansı sunuyor. AB'nin günümüzdeki haliyle ilerlediği ancak bazı Üye Devletlerin daha fazla işbirliği yapmak istediği bu senaryoda belirli politika alanlarında birlikte çalışmak için bir veya birkaç gönüllüler koalisyonu ortaya çıkıyor. Bu koalisyonların savunma, iç güvenlik, vergilendirme veya sosyal konuları kapsamaması amaçlanıyor. "Daha Az Daha Etkili" olarak tanımlanan 4. Senaryoda ise AB seçilen politika alanlarında daha fazla ve hızlı çalışmaya odaklanıyor. Bu senaryoda AB, kaynaklarını daha az alana odaklayarak daha hızlı ve kararlı hareket ederken diğer politika alanlarından ise tamamen çekiliyor ya da çalışmalarını azaltıyor. İsteyen ülkelere daha fazla işbirliğinin sunulduğu 3 Senaryo aslında AB bütünleşme sürecinde eskiden beri dillendirilen bir yol. AB'nin önde gelen ülkeleri de bu senaryoyu destekler görünüyorlar.

Beyaz Kitap, Avrupa Komisyonunun AB'nin geleceğine ilişkin Birliğin gene- ►►

Bundan sonra AB'nin gelecekte ilerleyeceği yol Türkiye-AB ilişkileri ve müzakere sürecine vereceği yön açısından da her iki taraf için önem taşıyor.

linde başlatılacak tartışmaya referans oluşturuyor. Önümüzdeki aralık ayında toplanacak AB Zirvesi'nde somutlaştırılacak senaryo ile Haziran 2019'da gerçekleşecek AP seçimlerine kadar bir yol haritası ortaya koyulması öngörülüyor. Aralık ayına kadar ise Komisyonun, AB'nin sosyal boyutunun güçlendirilmesi, Ekonomik ve Parasal Birliğin derinleştirilmesi, küreselleşmenin geliştirilmesi, Avrupa'da savunmanın geleceği ve AB finansmanın geleceği konularında, Beyaz Kitap'ta yer verilen senaryoları geliştirerek detaylandırarak bir dizi çalışma yayımlaması planlanıyor.

60'ıncı Yıl Kutlamaları ve Roma Deklarasyonu

AB devlet ve hükümet başkanları ile AB kurumlarının başkanları Roma Antlaşması'nın 60'ıncı yıldönümünde 25

Mart 2017 tarihinde gerçekleştirdikleri zirvede, AB'nin kuruluşunun yıldönümünü kutlarken bir bildiriye imza attılar. Tam da Britanya'nın AB'den ayrılma hazırlıklarının arifesinde ve gölgesinde 60'ıncı yılını kutlayan AB için bu tarihi gün, 27 üyeli AB'nin doğumunu temsil ediyor. Avrupa Parlamentosunda geçtiğimiz günlerde konuşan Jean-Claude Juncker de bu doğumu sanki müjdelemişti.

Roma'da bir araya gelen AB liderleri, zirvede, AB'nin geldiği noktayı değerlendirdikten sonra AB'nin geleceğine ilişkin kararlılıklarını ve taahhütlerini ortaya koyan bir bildiri yayımladılar. AB'nin anlam ve önemini, AB'nin temsil ettiği değerleri ve sağladığı kazanımları ortaya koyan liderler, 60 yılda geçirilen süreçler ve gelinen noktayı ortaya koyduktan sonra günümüzde yaşanan sorunları ve zorlukları da göz önüne sererek, AB'nin

geleceğine ilişkin değerlendirmelerde bulundular. AB'nin sorunlarla baş edebilmesi için Birlik ve dayanışma içinde hareket edilmesi çağrısı, verilmek istenen mesajın özünü oluşturuyordu.

AB Konseyi Başkanı Donald Tusk'un sözleri de AB'nin varlık sebebi ve geleceğine dair beklentileri özetliyor: "Avrupa Birliği sloganlar, prosedürler ve düzenlemelerden ibaret değildir. AB; özgürlük, saygınlık, demokrasi ve bağımsızlığın sadece hayal değil, günlük hayatımızda gerçek hale gelmesinin garantisidir." AB'den ayrılma aşamasında olan Britanya'nın katılmadığı zirvede, 27 Üye Devletin ve AB kurumlarının liderlerinin imza attığı bildiri de şu ifadeler öne çıkıyor: "AB'nin başardıklarıyla gurur duyuyoruz. Avrupa bütünlüğünün kurulması; cesur, ileri görüşlü bir girişimdir. Ortak kurumlara; güçlü değerlere; barış, özgürlük, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü temel alan bir topluluğa; emsalsiz bir sosyal güvence ve refah sunan, önemli bir ekonomik güce sahip benzersiz bir Birlik kurduk."

AB'nin halen karşı karşıya kaldığı sorunların bilincinde olan liderler, AB'nin geleceğine ilişkin olarak birlik ve beraberlik içinde sorunlarla baş etmekte kararlı olduklarını vurguladılar. "Hep beraber, hızla değişen dünyanın ortaya koyduğu sınamalara cevap vermeye ve vatandaşlarımıza hem güvenlik hem de yeni fırsatlar sunmaya kararlıyız" ifadesi söz konusu vurguyu ortaya koyuyor. Liderlerin birlik ve bütünlük vurgusu da deklarasyonun genelinde kendini gösteriyor: "Bir bütün olmak, küresel dinamikleri etkilemek ve ortak çıkarlarımızı ve değerlerimizi savunmak için bu en iyi şansımız. Geçmişte yaptığımız gibi, antlaşmalar doğrultusunda, gerektiğinde farklı hız ve derecelerde ancak her zaman aynı yönde, hep birlikte hareket edeceğiz ve daha sonra katılmak isteyenlere kapıyı açık tutacağız. Birliğimiz; ayrılmaz ve bölünmez bir bütündür." Bu ifadeler aynı zamanda çok vitesli Avrupa'ya atıf yaparak, AB'nin geleceğine ilişkin Avrupa Komisyonunun mart ayı başında sunduğu

senaryolar arasından hangisini tercih ettiklerinin de sinyallerini veriyor.

Roma Deklarasyonu'nda liderler, AB'nin kuruluş amaçlarını bir kez daha hatırlatıyor ve geçmişte Avrupa 2020 Stratejisi'nde de olduğu gibi önümüzdeki 10 yılda AB'nin sahip olduğu değerleri güçlendirerek varmak istediği noktayı ortaya koyuyor: "On yılda, güvenli ve emniyetli, müreffeh, rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir ve sosyal sorumluluk sahibi olmanın yanında dünyada kilit rol oynama ve küreselleşmeyi şekillendirme isteği ve kapasitesini taşıyan bir Birlik arzuluyoruz. Vatandaşlarımızın kültürel ve sosyal gelişim ile ekonomik büyüme konusunda yeni fırsatlara sahip olduğu bir Birlik istiyoruz. Değerlerimize saygı duyan ve bunları ilerletmeyi taahhüt eden Avrupalı ülkelere kapısı her zaman açık bir Birlik istiyoruz."

Bu ilkeler doğrultusunda AB liderleri; "Güvenli ve emniyetli bir Avrupa", "Müreffeh ve sürdürülebilir bir Avrupa", "Sosyal bir Avrupa" ve "Küresel platformda daha güçlü bir Avrupa" konularında birlikte çalışma taahhüdünde bulunuyor.

AB'nin Gelecek Senaryoları ve Türkiye

AB liderleri AB'nin 60'ıncı yıl dönümünde birlik ve dayanışma içinde AB'yi daha güçlü hale getirmek konusundaki kararlılıklarını ortaya koydular. Bundan sonra AB'nin gelecekte ilerleyeceği yol Türkiye-AB ilişkileri ve müzakere sürecine vereceği yön açısından da her iki taraf için önem taşıyor. Türkiye'nin inş çıkışlarla 50 yıldır devam eden AB üyelik süreci 2005 yılında müzakerelerin başlamasıyla hız kazanmışken son dönemde yeniden yavaşlama eğiliminde bulunuyor ve Türkiye'nin AB üyeliği günümüze kadar sürüncemede kaldı. Türkiye - AB ilişkilerinde iki tarafın da birbirine sağlayacağı önemli kazanımlar varken gelinen nokta hayal kırıklığı yaratıyor. 1963 yılında Türkiye ile AB arasında ortaklık ilişkisini kuran Ankara Anlaşması'nın imzalanması sırasında zamanın Avrupa Komisyonu Başkanı Walter Hallstein

Türkiye'nin yerinin Avrupa olduğunu ve bu anlaşmanın da Türkiye'nin kaderini Avrupa'ya bağladığına işaret etmişti. Geçen zaman içinde AB Türkiye'yi Birliğe entegre etme fırsatını kaçırdı ancak son dönemde göç politikası, güvenlik gibi birçok alanda Türkiye'nin AB'ye katkısı kilit öneme sahip bulunuyor.

AB liderleri Roma'da yayımladıkları bildiri de gelecek on yılda güvenli, refah içinde, rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir, sosyal sorumluluğa sahip, dünyada anahtar rol oynayan, küreselleşmeyi şekillendiren ve yönlendiren bir Birlik oluşturmak istediklerini belirttiler. Bu amaçlar etrafında birleşen AB liderleri birlikte aynı zamanda AB değerlerine saygılı olan Avrupa ülkelerine kapıyı açık tutma niyetlerini de beyan ettiler. Bu niyet beyanlarının ne şekilde gerçekleştirileceğini önümüzdeki dönemde hep birlikte göreceğiz. AB ancak ortaya koyduğu değerlere sahip çıkarak ve bunları gözeterek, gerek kendisini ileri taşıyacak ve gerek Türkiye gibi aday ülkeleri de üyeliğe taşıyacak açık ve net ortak bir vizyon oluşturabilirse başarılı olabilir. 60'ıncı yılında AB liderlerinden bu vizyonu ve sağduyulu tavrı bekliyoruz.

AB'nin kurulması fikrinin öncülerinden Robert Schuman'ın 1950 yılında ifade ettiği ve AB'nin dayanışma ve sürekli gelişimle ilerleyeceğine işaret eden sözleri AB'nin kuruluşundan günümüze kadar her dönemde geçerliliğini koruyor: "Avrupa tek bir plana göre bir çırpıda değil, somut başarılar üzerine ve ilk aşamada fiilen bir dayanışma ile kurulacaktır."

60 yıl önce zor zamanlarda küllerinden doğan AB, günümüzde de tarihinde yaşadığı belki de bu en zorlu dönemde yine birlik, bütünleşme ve dayanışma ile yeniden doğuş azmi ve kararlılığını gösteriyor. AB'nin değerlerinin yaşatılması ve uygulamada aksayan yönlerinin yeniden düzenlenerek daha ileri götürülmesi önem taşıyor. Yıl dönümleri geçmişin muhasebesi ve geleceğe umutla bakma fırsatı verir. AB'nin de bu muhasebeyi başarıyla gerçekleştirip yeni bir vizyonla geleceğe yönelmesini diliyoruz. ■

Brexit Sonrası Vizyon Arayışındaki AB için Beş Alternatif Senaryo: AB'nin Geleceğine Dair Beyaz Kitap

Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, AB'nin Brexit sonrası izleyeceği yöne dair muhtemel senaryoları ortaya koyan Beyaz Kitap'ı¹, 1 Mart 2017 tarihinde kamuoyuna açıkladı.

Yeliz ŞAHİN
İKV Kıdemli Uzmanı

Beyaz Kitap, AB'nin temellerini atan Roma Antlaşması'nın 60'uncu yılının kutlanacağı Roma Zirvesi'nin ve AB'nin Brexit sürecinin başlatılması talebini AB Konseyine ilemesinin öncesinde açıklanması nedeniyle zamanlama açısından anlamlıydı. Juncker'in deyişiyle "yalnızca bir doğum günü kutlaması değil, 27 üyeli AB'nin de doğum anı²" olarak görülen Roma Zirvesi'nde AB liderlerine sunulan Beyaz Kitap, AB'nin geleceğine dair tartışmalara Komisyonun katkısını oluşturuyor.

Britanya halkının AB'den ayrılma kararı, AB'nin geleceğine dair bir muhakeme sürecini zorunlu kılmıştı. Geçtiğimiz eylül ayında AB liderleri tarafından Bratislava Zirvesi'nde başlatılan muhakeme sürecinin, AB genelinde ulusal,

yerel, bölgesel boyutlarda ve sivil toplum düzeyinde sürdürülmesi öngörülüyor. Bu tartışmada öne çıkan görüşler, Juncker tarafından eylül ayında gerçekleştirilecek Birliğin Durumu konuşmasında ilerletilecek. Aralık 2017'deki AB liderler zirvesinde ise AB'nin izleyeceği yön belirlenerek, 2019 AP seçimlerine kadar bir yol haritası ortaya koyulacak.

Belirsizlikler Çağında Bütünlüğünü Korumaya Çalışan AB

Avrupa projesi, 60 yıllık tarihinin en sancılı dönemlerinden birinden geçiyor. İçeride ve dışarıda maruz kaldığı baskılar, çağımızın en başarılı entegrasyon hareketi olan AB'nin geleceğini tehlikeye atıyor. Yaklaşık on yıl önce patlak veren

küresel mali krizin tetiklediği Avro Alanı borç krizinin tam anlamıyla aşılması ve AB'ye komşu coğrafyalardaki çatışmalar ve istikrarsızlık nedeniyle maruz kaldığı mülteci krizi ile güvenlik tehditleri, AB'nin ortak para birimi ve serbest dolaşım gibi temel kazanımlarını ve dayanışma gibi temel değerlerini ciddi anlamda sınıyor.

Bu meydan okumaların yan ürünü ise Birlik genelinde popülizmin tehlikeli şekilde yükselişe geçmesi, AB kamuoyunun AB'ye yabancılaşması ve AB ile Avrupa vatandaşları arasındaki makasın giderek açılması oldu. Britanya halkının geçtiğimiz haziran ayında AB'den ayrılma kararı alması, bunların bir tezahürü niteliğindedir. İleri düzeyde bütünleşme ve genişlemeye dayalı dinamiklere zit

Brexit kararı, AB'yi derinden sarstı. 29 Mart'ta, Britanya'nın AB'den ayrılma talebini resmen iletmesiyle başlayan belirsizliklerle dolu Brexit süreci ise oldukça zorlu geçeceğe benziyor.

Dışarıda, Avrupa bütünleşmesinin geleneksel destekçisi ABD, Brexit'e destek veren ve öngörülemez dış politika tercihlerine sahip bir başkan tarafından yönetiliyor. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana en güçlü dönemini yaşayan Rusya, sınırdaki AB ülkelerinde güç gösterisinde bulunuyor ve üye ülkelerin seçimlerine müdahale etmeye çalışıyor. AB içerisinde Macaristan, Polonya gibi ülkelerde hukukun üstünlüğü ve temel haklar gibi AB'nin temelinde yer alan değerler erozyona uğruyor.

2017'nin, bütünleşmenin üç kurucu

ülkesinde seçim yılı olması da belirsizliği artırıyor. Hollanda seçimlerinin AB karşıtı popülist Geert Wilders'in galibiyetiyle sonuçlanmaması, AB liderlerini şimdilik bir nebze rahatlattı. AB'nin vermesi gereken bir sonraki sınav Fransa'da... 7 Mayıs'ta tamamlanacak seçim sürecinin ardından Élysée Sarayı'na François Hollande'dan sonra hangi ismin çıkacağı yalnızca Fransa'nın değil, AB'nin geleceğini de derinden etkileyecek. Seçimlerde ikinci tura çıkacağına kesin gözüyle bakılan ve Fransa için Avro Alanı'ndan ve AB'den ayrılma sözü veren Marine Le Pen'in olası zaferi, AB için bir felaket senaryosu olarak görülüyor. 24 Eylül'de sandığa gitmeye hazırlanan Almanya'da ise 12 yıldır Almanya'yı ve *de facto* olarak AB'yi yöneten Merkel'in karşısında bu kez güçlü bir rakip; AP eski Başkanı Martin Schulz var. AB'nin geleceğine yönelik tüm girişimlerin başarılı olabilmesi, Almanya-Fransa işbirliğine bağlı. Bu nedenle, Fransa ve Almanya'daki seçimlerden çıkacak sonuçlar, AB bütünleşmesinin geleceği açısından da belirleyici olacak.

AB Bütünleşmesi için Beş Alternatif Rota

Komisyonun, tüm bu dinamiklerin etkili olduğu bir ortamda sunduğu Beyaz Kitap, AB bütünleşmesi için farklı entegrasyon hedeflerine sahip beş farklı gelecek senaryosu tasvir ediyor. Bunlar sırasıyla: "Aynı şekilde devam", "Yalnızca Tek Pazar", "Birden çok gönüllüler koalisyonu", "Daha az alanda daha etkin bir AB" ve "Hep birlikte daha fazla bütünleşme" olarak özetlenebilir (Bkz. Şekil 1). Komisyon aralık ayına kadar, AB'nin sosyal boyutunun güçlendirilmesi, Ekonomik ve Parasal Birliğin derinleştirilmesi, küreselleşme, Avrupa'da savunmanın geleceği ve AB finansmanın geleceği konularına yayımlayacağı raporlarla, Beyaz Kitap'ta yer verilen senaryoları somut önerilerle desteklemeyi hedefliyor. ▶

Şekil 1- 2025'e Kadar AB'nin Geleceği için Beş Senaryo

Senaryo 1	Senaryo 2	Senaryo 3	Senaryo 4	Senaryo 5
Aynı Şekilde Devam	Yalnızca Tek Pazar	Birçok Gönüllüler Koalisyonu	Daha Az Alanda Daha Etkin Bir AB	Hep Birlikte Daha Fazla Bütünleşme
AB-27'nin mevcut haliyle yoluna devam ettiği ancak pozitif reform gündemini uygulamaya odaklandığı bu senaryoda, önceliklerin düzenli şekilde gözden geçirilmesi, sorunların çıktıkça ele alınması ve yeni düzenlemelerin gerek görüldükçe kabul edilmesi öngörülmüştür.	AB bütünleşmesinin Tek Pazar'ın belirli yönlerinin derinleştirilmesine odaklanacak yönde evrilmesini öngören bu senaryoda, Tek Pazar AB'nin varoluş sebebi haline geliyor. Göç, güvenlik ve savunma gibi alanlarda daha fazla birlikte çalışma ideali terk ediliyor.	"Çok vitesli Avrupa" olarak nitelendirilen bu senaryo, iç güvenlik, vergilendirme, sosyal politika vb. alanlarda daha fazla bütünleşmeden yana olan üye ülkelerin bir araya gelerek bir veya daha fazla "gönüllüler koalisyonu" oluşturmalarını öngörüyor.	AB bütünleşmesinin birlikte çalışmanın en fazla katma değer yaratacağı alanlara odaklanarak derinleştirilmesini öngören bu senaryoda, AB'nin öncelikli alanlarda etkinliğini azaltmasını veya rolünü bırakması öngörülmüştür.	Mevcut sınımlarla ne AB-27'nin şimdiki haliyle ne de üye ülkelerin tek başlarına başa çıkabilecek kapasiteye sahip oldukları görüşünden hareketle, üye ülkelerin AB ile daha fazla yetki ve güç paylaşımına gitmelerini öngören bu senaryo, tüm alanlarda bütünleşmeye hız verilmesini öngörüyor.

Çok vitesli Avrupa senaryosu, kurucu ve ekonomileri güçlü üye ülkelerden genel anlamda destek görürken, kuzey ülkeleri ve çok vitesli AB'nin periferisinde kalmaktan korkan Orta ve Doğu Avrupalı üye ülkeler tarafından çekinceyle karşılandı.

Tüm senaryoların çıkış noktasını Britanya'nın ayrılmasından sonra geriye kalan 27 üye ülkenin "birlik" olarak yola devam edecekleri varsayımı oluşturuyor. Beyaz Kitap'ta, beş senaryodan her birinin uygulandığı takdirde 2025 yılına kadar Tek Pazar, Ekonomik ve Parasal Birlik, Schengen Alanı ve dış politika gibi belli başlı politika alanlarında yaratabileceği etkiler (Bkz. Şekil 2) ele alınarak, her senaryo eksileri ve artılarıyla değerlendiriliyor.

Komisyondun sunduğu senaryolardan ilki; AB bütünleşmesinin, birtakım reformlarla mevcut yörüngesinde sürdüğü, "statükonun devamı" olarak tabir edilebilir. Bu senaryo, AB bütünleşmesinin "Avrupa için Yeni Bir Başlangıç" ve AB liderlerinin geçtiğimiz Eylül ayında

kabul ettiği Bratislava Deklarasyonu gibi belgelerle ortaya koyulan reformların hayata geçirilmesiyle mevcut şekilde yoluna devam ettiği varsayımına dayanıyor. AB'nin mevcut haliyle vatandaşların beklentilerine cevap verememesi nedeniyle sürdürülebilir görünmüyor.

Beyaz Kitap'ta, bütünleşmenin Tek Pazar'a indirgenmesi (Senaryo 2) ve tüm politika alanlarında daha derin işbirliğine evrilmesi (Senaryo 5) gibi birbirine zıt entegrasyon hedeflerini öngören ve "radikal" olarak nitelendirilebilecek alternatif gelecekler de ortaya koyuluyor. Senaryo 2'de, Tek Pazar, AB'nin varoluş nedeni haline gelirken, dış politika, savunma, sınır yönetimi, güvenlik gibi politika alanlarında bütünleşme hedefi terk ediliyor. AB'den ayrılmanın

arifesindeki Britanya'ya oldukça cazip gelecek bu senaryo, AB bütünleşmesinin tersi yönde dinamikler içerdiği için radikal bir alternatif gelecek olarak nitelendirilebilir. Komisyon Başkanı Juncker, AB bütünleşmesinin piyasalar, mallar ve sermayenin ötesinde olduğunu savunarak, AB'nin bir serbest ticaret alanına indirgenmesini kabul etmeyeceğini net şekilde ortaya koydu.

AB için federalist bir geleceği tasvir eden Senaryo 5'in ise Avrupa şüpheciliğinin yükselişe geçtiği mevcut ortamda uygulanabilir olduğunu söylemek zor. AB kurumlarıyla vatandaşlar arasındaki yabancılaşmayı daha da artırabilecek bu senaryo, üye ülkelerdeki mevcut siyasi realiteyi yansıtmadığı için AB için gerçekçi bir alternatif gelecek oluşturmuyor.

Komisyonun sunduğu senaryolar arasında gerçekçi ve uygulanabilir nitelikte iki senaryo bulunuyor. Bunlar; "Daha az alanda daha etkin bir AB"

(Senaryo 4) ve "Daha fazla gönüllüler koalisyonu" (Senaryo 3). Senaryo 4, AB'nin önceliklerini gözden geçirerek AB düzeyinde hareket etmenin daha çok katma değer sağlayacağı; ticaret, güvenlik, savunma ve sınır yönetimi gibi sayılı alanda bütünleşmeye yönelirken bazı diğer alanlarda rolünü azaltması veya tamamen bırakmasını öngörüyor. Üye Ülkelerin Birliğin temel politikaları konusunda dahi ayrıştığı bir ortamda, 27 üye ülke arasında hangi konunun AB düzeyinde ele alınması, hangisinde AB'nin rolünün azaltılması gerektiği üzerinde uzlaşmaya varılması neredeyse imkânsız görünüyor.

Belirli alanlarda daha derin bütünleşme hedefini paylaşan ülkelerin bir araya gelmesiyle farklı alanlarda çok sayıda gönüllüler koalisyonunun ortaya çıktığı Senaryo 3 ise farklı entegrasyon derecelerinden oluşan "çok vitesli Avrupa" mimarisinin sinyallerini veriyor. Bu senaryo, AB bütünleşmesinin itici

gücü konumundaki aktörleri ve açıkça telaffuz edilmese de Komisyonun tercihi. Farklılaşan entegrasyon ve çok vitesli Avrupa tartışmaları, neredeyse Britanya'nın AB üyeliği kadar geçmişe dayanıyor. Farklılaşan entegrasyon alanında uzun yıllardır AB'de *de facto* olarak uygulamada, en fazla bilinen örnekleri ise 22 üye ülkenin (ve 4 EFTA ülkesinin) dâhil olduğu Schengen Alanı ve 19 üye ülkenin dâhil olduğu Avro Alanı. Buna karşın mevcut koşullarda belirli politikalara katılmama hakkı (*opt out*) elde eden üye ülkeler dışındakilerin gerekli koşulları karşıladıktan sonra Avro Alanı ve Schengen Alanı'na katılacakları varsayılıyor. Ayrıca Antlaşmalarda yer alan "güçlendirilmiş işbirliği" prosedürü de en az 9 ülkeye uzlaşmanın mümkün olmadığı durumlarda diğer ülkelerin vetosuna takılmadan işbirliği yapma imkânı tanıyor. Söz konusu prosedürle başarılı şekilde hayata geçirilen yalnızca iki örnekten söz etmek mümkün³: ►►

uluslararası çiftlerin boşanması ve Avrupa Patenti düzenlemeleri. Mevcut koşullarda, farklılaşan entegrasyon AB'de kapsamlı bir strateji çerçevesinde değil, uzlaşının sağlanamadığı alanlarda bir

çıkış yolu olarak uygulamada... Bu açıdan Komisyonun sunduğu Beyaz Kitap'ta, farklılaşan entegrasyonun norm haline getirilmesi ve teşvik edilmesi önemli bir yenilik teşkil ediyor.

Şekil 2- Beş Senaryo: Politikaların Genel Görünümü

Politika Alanı	Senaryo 1	Senaryo 2	Senaryo 3	Senaryo 4	Senaryo 5
Tek Pazar ve Ticaret	Tek Pazar, enerji ve dijital sektör de dâhil güçlendirilir, AB-27 ilerici ticaret anlaşmaları hedefler.	Mallar ve sermaye için Tek Pazar güçlendirilir; standartlar arasındaki farklılıklar sürer; kişilerin ve hizmetlerin serbest dolaşımı tam olarak güvencede değildir.	Senaryo 1'de ortaya koyulduğu gibi, Tek Pazar güçlendirilir ve AB-27 ilerici ticaret anlaşmalarına yönelir.	Ortak standartlar asgariye indirgenir ancak AB düzeyinde yönetilen alanlarda uygulama güçlenir; ticaret münhasıran AB tarafından ele alınır.	Tek Pazar, standartların uyumlaştırılması ve etkili uygulama ile güçlendirilir; ticaret münhasıran AB tarafından ele alınır.
Ekonomik ve Parasal Birlik	Avro Alanı'nın işleyişinin iyileştirilmesinde kademeli ilerleme.	Avro Alanı'nda işbirliği sınırlıdır.	Senaryo 1'deki gibi ancak yalnızca vergilendirme ve sosyal standartlarda işbirliğini derinleştirmeyi seçen ülkeler için.	Avro Alanı'nın konsolidasyonu için adımlar atılır; AB-27 istihdam ve sosyal politikanın bazı alanlarında daha az rol üstlenir.	Ekonomik, finansal ve mali birlik Haziran 2015 tarihli Beş Başkan Raporu'nda öngörüldüğü şekilde hayata geçirilir.
Schengen, Göç ve Güvenlik	Dış sınır yönetiminde işbirliği kademeli olarak artırılır; ortak sığınma sistemine doğru ilerleme, güvenlik konularında iyileştirilmiş koordinasyon.	Göç ve sığınma alanında ortak politikadan söz edilemez; güvenlik alanında işbirliği ikili düzeyde ele alınır; iç sınır kontrolleri daha sistematik hale gelir.	Senaryo 1'deki gibi ancak yalnızca güvenlik ve adalet konularında işbirliğini artırmayı seçen ülkeler için.	Sınır yönetimi, sığınma politikaları ve terörle mücadele konularında işbirliği sistematik hale gelir.	Senaryo 4'teki gibi, sınır yönetimi, sığınma politikaları ve terörle mücadele konularında işbirliği sistematikleşir.
Dış Politika ve Savunma	Dış politika konularında tek sesli konuşma yönünde ilerleme sağlanır; savunmada daha yakın işbirliği.	Bazı dış politika konuları giderek ikili düzeyde ele alınmaya başlar; savunmada işbirliği mevcut düzeyde kalır.	Senaryo 1'deki gibi ancak yalnızca savunma alanında işbirliğini derinleştirmeyi seçen ülkeler için.	AB tüm dış politika konularında tek sesli politika izler; Avrupa Savunma Birliği oluşturulur.	Senaryo 4'teki gibi, AB tüm dış politika konularında tek sesli politika izler; Avrupa Savunma Birliği oluşturulur.
AB Bütçesi	27 üyenin üzerinde anlaşığı reform gündemini yansıtabilecek şekilde kısmen modernize edilir.	Tek Pazar'ın temel işlevlerini sağlamaya yönelik olarak gözden geçirilir.	Senaryo 1'deki gibi; bazı üye ülkeler daha fazla yatırım yapmak istedikleri alanlar için ek finansman sağlayabilir.	AB-27 düzeyinde belirlenen yeni önceliklerle uyumlu olacak şekilde büyük ölçüde yeniden tasarlanır.	Büyük ölçüde modernize edilerek artırılır, üye ülkelerin kendi kaynaklarıyla desteklenir, Avro Alanı Mali İstikrar Mekanizması faaliyettedir.
Beklentiyi Karşılama Kapasitesi	Pozitif reform gündemi somut sonuçlar ortaya koyar; karar alma süreçleri karmaşıklığını korur; beklentiyi karşılama kapasitesi her zaman istenen sonucu vermeyeabilir.	Karar alma süreci daha anlaşılır hale gelse de kolektif hareket kapasitesi sınırlanır; ortak çıkar konuları çoğunlukla ikili düzeyde ele alınmak zorundadır.	Senaryo 1'deki gibi pozitif reform gündemi somut sonuçlar ortaya koyar; bazı entegrasyon grupları belirli alanlarda daha fazla kazanım elde eder, karar alma süreci daha karmaşık hale gelir.	Öncelikli hale getirilecek alanların belirlenmesi zor olmakla birlikte, karar alma daha anlaşılır hale gelir; AB daha fazla role sahip olduğu alanlarda daha hızlı ve kararlı şekilde hareket eder.	Karar alma daha hızlı, uygulama daha güçlüdür; AB'nin Üye Devletlerden gereğinden fazla yetki aldığını düşünenler AB'nin hesap verebilirliğini sorgular.

Kaynak: Avrupa Komisyonu

“Çok Vitesli Avrupa” Tartışmalarının Odağında

Juncker’in sunduğu gelecek senaryoları arasında çok vitesli Avrupa senaryosu, kurucu ve ekonomileri güçlü üye ülkelerden genel anlamda destek görürken, kuzey ülkeleri ve çok vitesli AB’nin periferisinde kalmaktan korkan Orta ve Doğu Avrupalı üye ülkeler tarafından çekinceyle karşılandı.

Almanya ve Fransa dışişleri bakanları, AB’nin Tek Pazar’dan çok daha fazla şey ifade ettiğini belirterek, açık şekilde Senaryo 2’ye karşı çıkarken, edinilen kazanımların gerisine düşmemek kaydıyla “üye ülkelerin entegrasyon hedefleri arasındaki farklılıklarının da ele alınması gerektiği” ifadeleriyle çok vitesli Avrupa’yı öngören Senaryo 3’e açık şekilde destek verdi⁴. Avro Alanı’nın en güçlü dört ekonomisi Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya’nın liderleri de AB’nin geleceğini ele almak üzere 6 Mart 2017 tarihinde Versay Mini Zirvesi’nde bir araya geldiklerinde, çok vitesli Avrupa fikrine destek vererek, AB’nin, üye ülkelerin kendi entegrasyon derecelerini seçebilmelerine imkan tanıyacak şekilde reforme edilmesi gerektiği mesajını verdiler⁵. Benelüks ülkeleri ve AB Dönem Başkanlığını yürüten Malta, çok vitesli Avrupa’ya destek veren diğer ülkeler.

Eski Doğu Blokuna mensup üye ülkeler ise çok vitesli Avrupa mimarisine sıcak bakmıyor. Polonya, Macaristan, Çekya ve Slovakya’dan oluşan Visegrád Grubu (V4) liderleri, yayımladıkları ortak deklarasyonda, AB’nin bütünlüğünün tüm yaklaşımların başlangıç noktası olması gerektiğinin altını çizerek, antlaşmalarda mevcut olan güçlendirilmiş işbirliğine başvurulabileceğini kabul ederken, bunun her çeşidinin, tüm üye ülkelerin katılımına açık olması; Tek Pazar, Schengen Alanı ve AB’nin kendisinin dağılmasını kesin şekilde önlemesi gerektiği mesajını verdiler⁶. AB bütçesinden net katkı alan Visegrád ülkeleri, çok vitesli Avrupa’nın ikinci sınıf AB üyeliği gibi bir kavram ortaya çıkara-

bileceği ve kendilerinin bu kategoride değerlendirilmeye başlayabileceğinden oldukça tedirgin durumda. AB’nin çok vitesli bir yapıya evrilmesi sonucu “periferi”de kalmaktan korkan AB’nin en genç üyeleri Bulgaristan, Romanya ve Hırvatistan da Visegrád ülkelerinin endişelerini paylaşarak, çok vitesli Avrupa’ya karşı çıkıyor. AB’nin gelecekteki yönüne ilişkin görüş ayrılıklarının aşılması için AB içerisinde farklı bölgesel gruplar arasında istişarelerin sürdürülmesi öngörüldü. Bu kapsamda, Benelüks grubu ile V4 arasında 19 Haziran’da bir zirve düzenlenmesi kararlaştırıldı.

AB’nin kurucu babalarından 60 yıl sonra, Roma Antlaşması’nın imzalandığı Palazzo dei Conservatori’nin Orazi ve Curiazi Salonu’nda bir araya gelen AB-27’nin liderleri, “gerektiğinde farklı hız ve derecelerde ama her zaman birlikte ve aynı yönde hareket etme” sözü verdiler⁷. AB’nin içeride ve dışarıda karşı karşıya kaldığı çoklu ve benzersiz sınamalar, Avrupa bütünleşmesinde değişiklikleri zorunlu kılıyor. AB’nin vizyoner kurucu babası Jean Monnet’in yıllar önce öngördüğü gibi, Avrupa projesi krizlerle şekillenecek ve bu krizlere bulacağı çözümlerin toplamı olacak. 2025 yılına kadar AB bütünleşmesinin hangi yöne evrileceğini; AB’nin yapısal sorun-

larına ürettiği çözümler, Brexit sürecinin dinamikleri ve popülizme verdiği yanıtlar belirleyecek. ■

¹ Blz. “White Paper on the Future of Europe: Reflections and scenarios for the EU27 by 2025”, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf

² Jean-Claude Juncker, “Quo vadis Europa at 27? Avenues for a united future at 27”, European Commission, Speech, 01.03.2017, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-424_en.htm Erişim tarihi:22.03.2017

³ Güçlendirilmiş işbirliği prosedürü ile hayat geçirilmesi planlanan diğer girişimler: Finansal İşlemler Vergisi (FTT) ile Avrupa Kamu Savcılığı’dır.

⁴ “German Foreign Minister Gabriel and French Minister Ayrault: a strong European Union for a bright future”, Basın Açıklaması, Almanya Federal Dışişleri Bakanlığı İnternet Sitesi, 01.03.2017, http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Meldungen/2017/170301_gem_Erkl_DEU-FRA_zu_Wei%C3%9Fbuch_Zukunft_EU.html Erişim tarihi: 23.03.2017

⁵ Maïa De La Baume ve David M. Herszenhorn, “In Versailles, EU’s big 4 back multispeed Europe”, Politico, 06.03.2017, <http://www.politico.eu/article/in-versailles-eus-big-4-back-multi-speed-europe-italy-france-germany-spain/> Erişim tarihi: 23.03.2017

⁶ Joint Statement of the Heads of Governments of the V4 Countries: “Strong Europe – Union of Action and Trust” Input to Rome Declaration 2017, <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/JointStatement-of-the-Heads-of-Governments-of-the-V4-Countries-Strong-Europe-Union-of-Action-andTrust-Input-to-Rome-Declaration-2017.pdf> Erişim tarihi: 23.03.2017

⁷ AB Konseyi, The Rome Declaration, “Declaration of the leaders of 27 member states and of the European Council, the European Parliament and the European Commission” 25.03.2017, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/03/25-rome-declaration/> Erişim tarihi: 27.03.2017

50'nci Madde Devrede: Brexit Sürecine Dair Bilinmesi Gerekenler

Brexit süreci, Britanya Başbakanı Theresa May'in AB'den ayrılma talebini, AB Konseyine ilemesiyle resmen başladı. AB ve Britanya, bilinmezliklerle dolu, oldukça zorlu bir sürece yelken açıyor.

Emre ATAÇ
İKV Uzman Yardımcısı

Lordlar Kamarası, Britanya'nın AB'den ayrılma sürecini resmen başlatmaya izin veren tasarımı 13 Mart 2017 tarihinde onaylamıştı. Böylece Britanya Hükümeti, Lizbon Anlaşması'nın 50'nci Maddesi'nin öngördüğü şekilde AB'ye ayrılık niyetini bildirme yetkisine sahip oldu. Tasarımın onaylanmasıyla birlikte Başbakan Theresa May gerçekten de hızlı hareket ederek süreci başlattı. Başbakan May tarafından imzalanan AB'den ayrılma mektubu 29 Mart 2017 tarihinde resmen AB Konsey Başkanı Donald Tusk'a sunuldu. Her şey takvime uygun şekilde ilerlerse, müzakerelerin iki yıl sürmesi ve Britanya'nın Mart 2019'da birlikten ayrılması bekleniyor. Ancak, bu sürenin uzaması da muhtemel. Her iki tarafı da zorlu bir mücadele süreci bekliyor.

Britanya AB'den Ayrılma Başvurusunu Resmen Yaptı

Hatırlanacağı üzere, Britanya'da geçtiğimiz haziran ayında yapılan referandum sonucu halkın yüzde 52'si AB'den ayrılma yönünde oy kullanmıştı. Brexit referandumu sonrası önce Yüksek Mahkeme Brexit yasa taslağının Parlamentonun onayından geçmesine karar vermiş, ardından tasarı Parlamentonun üst kanadı olan Lordlar Kamarasında iki farklı değişikliğe uğramıştı. Lordlar Kamarası, Brexit kararını ilk sunulduğu haliyle onaylamamış ve değişiklik yapılması için Parlamento'ya göndermişti. İsteği Britanya'daki AB vatandaşlarının oturma haklarının güvence altına alınmasıydı. Bununla birlikte Lordlar Kamarası'nda yapılan bir diğer oylamada Britanya ile AB ara-

sında varılacak anlaşmanın son halinin Parlamentonun onayına sunulmasına karar verilmişti. Bu değişikliğe göre Başbakan Theresa May'in Brexit müzakerelerinin ardından AB ile yapacağı anlaşmayı Britanya Parlamentosunun her iki kanadında da onaylatması gerekiyordu. Parlamentonun alt kanadı ise bu değişiklikleri kabul etmemişti. Bunun üzerine Lordlar Kamarası, değişiklik olmaksızın, AB'den ayrılmayı sağlayacak nihai kararı onayladı. Tasarı, 13 Mart 2017 tarihinde genel kurulda oylamaya sunulurken 118'e karşı 274 oyla kabul edildi.

Lordlar Kamarası tarafından, Britanya'nın AB'den ayrılma sürecini resmen başlatmaya izin veren tasarının onaylanmasıyla birlikte hükümet, Lizbon Anlaşması'nın 50'nci Maddesi'nin öngördüğü

şekilde AB'ye ayrılık niyetini bildirme yetkisine sahip oldu. Nitekim Başbakan Theresa May'in imzası ile üyelikten ayrılık sürecini başlatan mektup AB Konseyi Başkanı Tusk'a 29 Mart tarihinde sunuldu. Mektubun Tusk'a iletilmesinden kısa bir süre sonra Başbakan May Britanya Parlamentosunun alt kanadı Avam Kamarasına gelerek, 50'nci Madde'nin işletildiği yönünde milletvekillerini bilgilendirdi. Sürecin 2 yıl sürmesi bekleniyor ancak bu sürenin uzaması da muhtemel. Tarafları çetin bir müzakere süreci bekliyor.

Brexit Müzakerelerine Dair Bilinmesi Gerekenler

Talebin iletilmesi üzerine, AB Zirvesi'nin, Britanya'nın katılımı olmadan toplanarak, oybirliğiyle ayrılma anlaş-

ması müzakereleri için kılavuz ilkeler belirlemesi gerekiyor. Müzakere süreci, Avrupa Komisyonunun tavsiye kararı ile başlatılıyor. 50'nci Madde' de AB üyeliğinden ayrılma müzakerelerinin süresi, AB Konseyi ve Üye Devletler uzatma kararı almadığı takdirde, iki yıl olarak belirleniyor. Anlaşma, iki yıl içerisinde akdedilemezse, AB Konseyi ve diğer Üye Devletlerin bu süreyi uzatma kararı almaması halinde, söz konusu devletin AB üyeliği otomatikman sona eriyor. Bu takvime göre, Nisan 2017'de AB Konseyi Başkanı Tusk'un Komisyona müzakereleri yürütmesi için yetki vermeleri için 27 üye ülkeyi acil zirveye çağırması bekleniyor. Zirveden sonra Komisyonun, liderlerin verdiği yetkiye dayanarak müzakerelerin prensipleri üzerine bir rehber yayınlaması gerekiyor.

Nisan veya Mayıs 2017'de ise fiili müzakerelerin başlaması bekleniyor. 50'nci Madde'ye göre, müzakere süreci boyunca Britanya, AB kurumları ve karar alma süreçlerine katılımını sürdürüyor ama AB Konseyi ve AB Liderler Zirvesi'nde AB'den ayrılma sürecine ilişkin tartışmalarda söz sahibi olamıyor. Hukuki açıdan anlaşma yürürlüğe girinceye kadar Britanya'nın, AB'nin, Brexit ile ilgili konular dışındaki tüm faaliyetlerine katılabileceği belirtiliyor. Bununla beraber AB'den ayrılacak olan bir devletin AB politikalarında söz sahibi olmasının diğer Üye Devletlerin muhalefetiyle karşılaşabileceği ihtimali göz ardı edilmemeli.

Takvimin, Ekim 2018'de müzakerelerin sona ermesi, Mart 2019'a kadar geçen sürede Britanya Parlamentosunun, AB Konseyi'nin ve AP'nin, yapılan anlaşma üzerinde oylama yapması ile süreceği öngörülüyor. Müzakereler sonunda varılacak anlaşmanın AB tarafından kabul edilmesi için AB üyesi ülkelere yüzde 72'sinin onayı gerekecek. Onay veren ülkelerin AB nüfusunun yüzde 65'ini temsil etmesi gerekiyor.

Her şey takvime uygun şekilde ilerlerse, müzakerelerin iki yıl sürmesi ve ►►

Britanya için ekonomisinin en önemli unsurlarından finans sektörünün Avrupa piyasalarına erişimi hayati önem taşıyor.

Britanya'nın Mart 2019'da birlikten ayrılması bekleniyor. Müzakerelerin iki yılda bitirilememesi durumunda tüm AB ülkelerinin rızasıyla müzakereler bir yıllığına uzatılabilir. Britanya ve AB'nin iki yıl içinde bir anlaşma üzerinde uzlaşamaması ve tek bir AB ülkesinin bile müzakereleri uzatmama yönünde karar alması durumunda Britanya, AB ile hiçbir anlaşma yapmadan Birlik'ten ayrılabilir. Bununla beraber Britanya Hükümetinin müzakerelerin herhangi bir noktada fikrini değiştirme ve ayrılıktan vazgeçme ihtimali bulunuyor. Eğer ayrılık gerçekleşirse, Britanya AB'ye tekrar üye olmak istemesi durumunda diğer aday ülkeler gibi tekrar başvuru sürecinden geçmek zorunda.

Tarafların Brexit Müzakerelerindeki Öncelikleri

Britanya'nın müzakerelerdeki önceliklerini Theresa May'in göndermiş olduğu mektupta bulmak mümkün. Hatırlanacağı üzere, AB'den ayrılma sürecinin başlatılmasına yönelik yasanın görüşmeleri Avam Kamarası'nda başlatılan Britanya Hükümeti Brexit'e yönelik strateji belgesini de ayrıca yayımlamıştı. Strateji, AB ile müzakerelerde ulaşılmaya amaçlanan 12 hedeften oluşuyor. Bu hedefler arasında İngiltere ve İrlanda arasındaki ortak seyahat alanını korumak, ortak pazardan çıkarak AB ile serbest ticaret anlaşması yapmak, Avrupa'yla emniyet ve istihbarat paylaşımını sürdürmek ve İngiltere'deki AB vatandaş-

larının göçmenlik haklarıyla, AB içindeki İngiltere vatandaşlarının göçmenlik haklarını kontrol etmek bulunuyor. Strateji belgesi Britanya'nın ne tür bir Brexit anlaşması yapılacağını açıklığa kavuşması açısından önem taşıyor.

Şüphesiz ki, hükümetin AB'den ayrılma stratejisinin ana eksenini AB ile ayrılık koşulları ile eş zamanlı olarak kapsamlı bir serbest ticaret anlaşmasını da müzakere etmek istemesi oluşturuyor. Geçen yılın haziran ayında AB referandumundan çıkan ayrılık kararını uygulamak konusunda kararlı olduğunu belirten hükümet, Avrupa ile kapsamlı bir serbest ticaret anlaşmasını hedefliyor. Britanya'nın bu kararının altında ise iki temel sebep yatıyor. Öncelikle Britanya, içerisinde söz hakkı olmayan bir birliğin hazırladığı ortak pazara ilişkin düzenlemelerin bir parçası olmak istemiyor. AB'nin ticari ve ekonomik düzenlemelerinden ve kısıtlamalarından muaf olmak istiyor. Daha sı küresel ekonomik büyüme içerisindeki payını giderek artıran gelişmekte olan piyasa ekonomileriyle bağımsız karşılıklı serbest ticaret anlaşmaları imzalayabilmek istiyor. Çünkü mevcut AB ortak pazar düzenlemeleri, üye ülkelere münferit üçüncü ülkelerle karşılıklı serbest ticaret anlaşması imzalama hakkı tanımıyor.

Britanya AB ile serbest ticaret anlaşması imzalamaması halinde, AB ile güvenlik konularında işbirliğini azaltabileceğinin sinyalini veriyor. Theresa May, Brüksel'e gönderdiği ayrılık mektubunda da AB ile ekonomi ve güvenlik işbirliğinde derin ve özel bir ortaklık istediklerini söylüyor.

Bir diğer önemli konu ise, referandum öncesinde ayrılmak yönünde kampanya yürütenlerin sıklıkla dile getirdikleri serbest dolaşımın kısıtlanması isteği. Strateji belgesinde açıkça ifade edildiği üzere, hükümet Brexit müzakerelerinde AB ülkelerinden bu ülkeye gelen göçmenlerin sayısının kontrol altına alınmasını hedefliyor. Son dönem-

de AB ülkelerinde göçün rekor seviyede arttığı vurgusunu yapan hükümet, göçmenlerin kamu hizmetlerinin bile aksamasına neden olduğunu söylüyor. Britanya'daki AB'den çıkış referandumunda üzerinde en fazla durulan ve tepki çeken konulardan biri Britanya'da yaşayan ve çalışan çoğu Doğu Avrupa kökenli 3.2 milyon AB vatandaşı olmuştu. Özellikle Nigel Farage gibi aşırı sağ politikacılar "Hayır" kampanyasında bu konuyu gündeme taşımış ve AB kökenli göçmenlerin sınırlandırılması gerektiğini ileri sürmüştü.

AB de Britanya ile yapılacak ayrılık müzakerelerindeki önceliklerini belirledi. AB Britanya'nın ayrılık görüşmeleriyle serbest ticaret anlaşması müzakerelerinin birlikte yürütülmesi çağrısını reddediyor, Britanya'nın önerdiği gibi tüm konularda aynı anda görüşmeler başlatılmayacağını belirtiyor. AB Konseyi Başkanı Donald Tusk'ın 31 Mart 2017 tarihinde Malta'nın başkenti Valletta'da açıkladığı strateji, Britanya'nın AB'den ayrılma süreci için aşamalı bir plan öngörüyor. Sadece ayrılık müzakerelerinde yeterli ilerleme kaydedilmesi durumunda gelecekteki ilişkilerle ilgili çerçeveyi tartışabileceklerini belirtiyorlar. AB ile serbest ticaret anlaşması imzalamaması halinde, Britanya'nın AB ile güvenlik konularında işbirliğini azaltabileceğinin vurgusuna da karşı çıkarak güvenlik konularını pazarlık konusu yapma taraftarı olmadıklarını belirtiyorlar.

AB ayrıca yapılacak müzakerelerde vatandaşlarının haklarına, paranın serbest dolaşımına ve sınırlar konusunda da anlaşmaya varılmasını hedefliyor. Sayıları 4.5 milyonu bulan AB'deki İngilizlerin ve Britanya'da yaşayan AB vatandaşlarının gelecekleri konusunda belirsizliğin bir an önce ortadan kaldırılmasını istiyor. AB bu konuda Britanya'ya taviz vermemeye kararlı. Şüphesiz ki müzakerelerde en çetin geçmesi beklenen konuların başında bu geliyor.

Britanya'nın AB'den Ayrılma Başvurusu Ne Anlama Geliyor?

Ayrılık sürecinin zor ve karmaşık bir süreç olacağını herkes kabul ediyor. Entegre olmuş yapıları birbirinden ayırmak, bunu yaparken çıkarları dengelemeye çalışmak kolay değil. Her ne kadar ortak pazardan ayrılmanın avantajları olsa da, hem Britanya hem AB açısından çok sayıda risk ve belirsizliği de içerisinde barındırıyor. Britanya için ekonomisinin en önemli unsurlarından finans sektörünün Avrupa piyasalarına erişimi son derece hayati önem taşıyor. Özellikle Britanya'nın Avrupa piyasalarına erişimin kesintiye uğraması çok sayıda şirketin ülkeyi terk etmesine neden olabilir. Serbest ticaret görüşmeleri, Brexit için öngörülen 2 yıldan uzun sürebilir. AB bazı sektörleri ya da ürünleri olası ticaret anlaşması dışında tutabilir. Ülkenin ortak pazardan ayrılması ve serbest ticaret anlaşmasının iki yıl içerisinde tamamlanamaması halinde, birçok sektörde Avrupa ile ticaret yapan şirketlerin farklı gümrük tarifeleri ile karşılaşması olası. Bunun uzun vadede ürün ve hizmet maliyetlerine yansımından ve Britanya'nın uluslararası rekabet gücünün azalmasından endişe ediliyor.

Brexit'in Britanya'nın birliği açısından ciddi sorunlar doğuracağı malum. İskoçya'nın Britanya içinde kalması zorlaşacak. İskoç Ulusal Partisi (SNP) lideri Nicola Sturgeon, Britanya'dan ayrılmak için gelecek yılın sonbaharında ikinci kez referandum yapılabileceğini açıkladı. Böylesi bir referandumda büyük olasılıkla İskoçlar ayrılmadan yana oy kullanacak; çünkü AB içinde olmak istiyorlar. Hatırlanacağı üzere Britanya'dan ayrılmayı 2014'te referanduma götüren; ancak bağımsızlık için yeterli çoğunluğu sağlayamayan İskoçya, Brexit oylamasının ardından ikinci bir bağımsızlık referandumunu gündeme almış ve yeni bir halk oylaması tasarısını tartışmaya açmıştı. Britanya bu sorunlarla nasıl baş edecek? Belli değil. ■

Korumacılık Eğilimleri ve Gümrük Birliği'nin Geleceği

Dünya ticaretinde son yıllarda esmekte olan korumacılık rüzgârlarının Donald Trump'ın ABD Başkanı seçilmesiyle beraber ivme kazanması bekleniyor. Bu rüzgârların Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin geleceğini nasıl etkileyeceği merak ediliyor.

Merve ÖZCAN
İKV Uzman Yardımcısı

Uluslararası ticarete 1960'lı ve 1970'li yıllarda hüküm süren ithal ikameci sanayileşme ve müdahaleci ekonomik tutum yerini 1980'li ve 1990'lı yıllarda çok taraflı dış ticaret anlaşmaları ile liberalizasyona bıraktı. Bu durum, bir malın üretiminde kullanılan ara ürünlerin farklı ülkelerce üretilmesi anlamına gelen dikey uzmanlaşmayı teşvik ederek, küresel değer zincirlerinin önem kazanmasını sağladı. Ancak söz konusu bütünleşmenin 2000'li yılların başından itibaren yavaşlamasının yanında, Çin'in Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyeliği ile beraber yüksek katma değerli ürünlerin üretiminde daha etkin olması, ithal ürünlere koyulan ve korumacılık tedbirleri olarak bilinen gümrük vergilerine, kısıtlayıcı kotalara ve diğer hükümet düzenlemelerine geri dönüşü hızlandırdı. Buna rağmen Çin'in küresel değer zincirlerine hızlı

adaptasyonu, 2008 krizine kadar uluslararası ticaret hacmini artırdı. Ancak, kriz sonrasında ara mal ithalatında yaşanan küresel düşüş, 2008 krizi öncesindeki otuz yıl boyunca yıllık ortalama yüzde 5'in üzerinde seyreden uluslararası ticaretteki büyüme hızını, kriz sonrasında düşürdü. Aynı şekilde, krizden önce hızla büyüyen küresel mal ticaretinin küresel GSYH içindeki payı da kriz sonrasında azalmaya başladı.

Korumacılık Rüzgârları Sert Esiyor

Her ne kadar OECD ve G20 gibi uluslararası yapılanmalar kriz sonrasında küresel ticaretteki korumacılığın azaltılmasını ve yeni ticari kısıtlamaların getirilmemesini hedefledilerse de pek başarılı olamadılar. G20 ülkelerinin ticaret tedbirleri ile ilgili DTÖ tarafından hazırlanan rapor, Ekim 2015 -Mayıs 2016 döneminde bu ülkelerde toplam 145 yeni ticari tedbirin uygulamaya girdiğini ve bunun aylık 21 tedbire denk gelerek, DTÖ'nün G20 ülkelerini izlemeye başladığı 2009 yılından beri en yüksek aylık rakam olduğunu vurguluyor. Söz konusu 145 tedbirin 89 tanesinin anti-damping olduğunu belirten rapor, bunun büyük kısmının Çin'in uyguladığı dış ticaret politikalarının haksız rekabete yol açmaması için gelişmiş ülkeler tarafından Çin ürünlerine uygulanan anti-dampingden kaynaklandığını ifade ediyor. Dünyadaki korumacı eğilimlerin endişe verici boyutlara ulaştığını belirten rapor, G-20 ülkelerinde 2008 yılından beri uygulanan 1.583 ticari tedbirden sadece 387 tanesinin kaldırıldığını ve bunun küresel ekonomide yavaş büyümeyi kalıcı kılacağına altını çiziyor.

Dünya ticaretindeki korumacılık rüzgârlarını sertleştiren diğer bir gelişme ise 20 Ocak 2017'de göreve gelen yeni ABD Başkanı. Korumacılık yanlısı söylemiyle tanınan Donald Trump'ın ilk icratı Asya-Pasifik bölgesindeki 12 ülkeyi kapsayan Trans-Pasifik Ortaklığı'ndan (*Trans-Pacific Partnership-TPP*) ABD'nin çıkmasını onaylayan kararı imzalamak

oldu. Bu durum, 2013 yılında görüşmeleri başlayan, AB ve ABD arasında ticari ve siyasi bütünleşmeyi hedefleyen Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'nın (*Transatlantic Trade and Investment Partnership-TTIP*) geleceğinin ne olacağı konusunda merak uyandırıyor. Söz konusu anlaşmanın yürürlüğe girmesi durumunda dünya ticaretinin yüzde 40'ının etkileneceği ve AB ile ABD'nin önemli kazançlar sağlayacağı ancak diğer ülkelerin olumsuz etkileneceği tahmin ediliyor. Örneğin, Çin ve Hindistan'ın 35 milyar dolar, Rusya'nın ise 45 milyar dolar zarar etmesi bekleniyor. Her ne kadar Trump'ın ivme kazandırması beklenen korumacılık rüzgârlarının TTIP'in üçüncü ülkeler için doğuracağı olumsuz sonuçları engellemesi beklense de anlaşmada gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla küresel ekonominin önemli kazançlar sağlayabileceği ve istihdam olanaklarının yaratılabileceği unutulmamalı.

Korumacılık Rüzgârlarına Karşı Neler Oluyor?

Trump'ın saldırgan ticaret politikaları uygulaması durumunda sadece ABD ekonomisinin değil, küresel ekonominin de zarar görmesi, başta Çin olmak üzere pek çok ülkeyle iplerin gerilmesi ve bunlardan karşı hamleler gelmesi mümkün. Nasıl ki 2009 yılında Barack Obama'nın Çin'den ithal edilen otomobil lastiklerine ek gümrük vergisi getirmesi üzerine Çin de ABD'den ithal ettiği tavuk ve araba parçalarına damping soruşturması açıtıysa, Trump'ın Çin ile ilgili düşüncelerini hayata geçirmesinin de Çin'in iPhone, Boeing uçakları, soya fasulyesi ve mısır gibi ürünlerin ithalatında kısıtlamalar uygulayabileceği düşünülüyordu. Ancak Davos'ta düzenlenen 47'nci Dünya Ekonomik Forumu'na ilk kez katılan Çin adına açış konuşmasını yapan Devlet Başkanı Xi Jinping, gitgide tek pazar halini alan küresel ekonomide ticaret savaşlarının bir kazananı olmayacağını belirtti. Korumacı politikalara tüm

DTÖ tarafından hazırlanan rapor, G20 ülkelerinde 2008 yılından beri uygulanan 1.583 ticari tedbirden sadece 387 tanesinin kaldırıldığını ve bunun küresel ekonomide yavaş büyümeyi kalıcı kılabileceğini belirtiyor.

%41

Türkiye'nin ticaretinde AB'nin payı

dünyanın hayır demesi gerektiğinin altını çizerek, Çin'in serbest ticaretten yana olduğunu, piyasalarını yabancı işletmecilere açmada kolaylıklar sağlayacağını ve hukuki güvenceleri artıracığını açıkladı. Dünyanın en büyük ekonomilerinden Çin'in bu yaklaşımı, Trump'ın sertleştirmesi beklenen korumacılık rüzgârlarının diğer cephe-den karşılık bulamayacağı konusunda umut veriyor.

Korumacılığa karşı esen bir diğer rüzgâr ise halen dünyadaki en büyük ticari aktör olan AB'nin geçtiğimiz yıllarda hayata geçirdiği ikili ve bölgesel ticaret anlaşmaları... Örneğin, Güney Kore ile 2010 yılında imzalanarak 2011 yılında yürürlüğe giren, STA kapsamında kaldırılan gümrük vergileri sayesinde AB, 1.6 milyar avro tasarruf etti ve Güney

Kore'ye olan ihracatını 2010-2014 yılları arasında yüzde 35 artırdı. Ayrıca, Peru ve Kolombiya ile de çok taraflı bir STA imzaladı ve buna 2014 yılında Ekvator da dâhil edildi. Başka bir önemli gelişme ise Kanada ve AB arasında görüşmelerine 2009 yılında başlanan ve yedi yıl sonra imzalanan Kapsamlı Ekonomik ve Ticari Anlaşma (*Comprehensive Economic and Trade Agreement-CETA*). Bu anlaşma ile AB, ilk defa Kanada gibi gelişmiş bir ülkeyle gümrük vergilerini yüzde 99 oranında kaldırarak ve tarife dışı engelleri sınırlandırarak, ikili mal ve hizmet ticaretini ve yatırım pazarlarına girişi kolaylaştırmayı hedefliyor. AB'deki istihdamın yaklaşık yüzde 14'ünün uluslararası ticarete bağlı olduğu düşünüldüğünde, AB'nin korumacılıktan ziyade yeni nesil STA'lar aracılığıyla liberalleşmesi vatandaşlarının refahı için çok daha anlamlı.

Türkiye-AB Gümrük Birliği: Öncesi ve Sonrası

Söz konusu korumacılık rüzgârlarının ve liberalleşme hareketlerinin AB-Türkiye Gümrük Birliği'nin geleceğini nasıl etkileyeceği merak konusu. 1996 yılından beri Türkiye ve AB arasında sanayi ve işlenmiş tarım ürünlerinin gümrük vergileri ve sayısal kısıtlamalar olmadan dolaşımına imkân veren Gümrük Birliği'nin taraflar arasındaki ticareti ve ekonomik bütünleşmeyi artırdığı bir gerçek. Türkiye ticaretinin yüzde 41'ini oluşturan AB'nin Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı, AB ticaretinin yüzde 4'ünü elinde bulunduran Türkiye'nin ise AB'nin en büyük 5'inci ticaret ortağı olduğu biliniyor. Türkiye'deki üretim kalitesinin artışı ve ülkemizin düşük teknoloji ürün ihracatından orta teknoloji ürün ihracatına geçişi de Gümrük Birliği'nin diğer faydalarından. Ayrıca Türkiye AB'nin üçüncü ülkelerle karara bağlamış olduğu tercihli ticaret anlaşmalarına ve STA'lara paralel adımlar atmakla yükümlü. Bu yüzden, Gümrük Birliği'nin sadece Türkiye ile AB arasındaki ticareti değil, Türkiye'nin üçüncü ülkelerle olan ticaretini ve böylelikle

dışa açılımını ve rekabet gücünü de artırdığı söylenebilir.

Ancak gerek dünya ekonomisindeki büyüme gerekse tarafların ekonomilerindeki gelişmeler ve Gümrük Birliği'nin tasarımındaki bazı sorunlar, günümüz şartlarına göre güncellenmesini gerekli kılıyor. Türk mallarının maruz kaldığı taşımacılık kotaları ve Türk vatandaşlarının karşılaştığı vize sorunu, pazar giriş problemleri ve etkili bir uyumsuzlukların halli mekanizmasının eksikliği Gümrük Birliği'nin sorunlu alanlarından birkaçı. Ayrıca, AB ve Türkiye ekonomilerinin üçte ikisini oluşturan hizmetlerin ve kamu alımlarının kapsam dışı olması ve tarımda tam serbestleşmenin sağlanmaması, taraflar arasında ticaretin tüm potansiyelinin ortaya çıkarılamamasına yol açıyor. Bunun yanında AB ile paralel olarak AB'nin STA ortakları ile STA akdetme yükümlülüğü, Türkiye'nin bu ortakların pazarlarına girme konusunda zorluklar yaşamasına ve aleyhinde asimetrixlerin oluşmasına sebep oluyor.

Avrupa Komisyonunun isteği üzerine Dünya Bankası tarafından hazırlanarak Mart 2014'te yayımlanan "AB-Türkiye Gümrük Birliği Değerlendirmesi" başlıklı rapor da Gümrük Birliği'nin tasarımsal sorunlarının ve içerdiği asimetrixlerin altını çiziyor. Bu raporu takiben, 12 Mayıs 2015'te Avrupa Komisyonunun Ticaretten Sorumlu Üyesi Cecilia Malmström ile Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci mevcut Gümrük Birliği'nde sorunlar olduğunu ancak bunların çözülerek ikili ticaretin artırılmak istendiğini ve bu yüzden Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve kapsamının genişletilmesi hususunda hemfikir olduklarını açıkladılar. Önümüzdeki dönemde başlaması öngörülen müzakereler için Konseyden yetki talep etmeden önce alınması gereken Komisyon kararı için, Avrupa Komisyonu var olan seçenekleri ve sonuçlarını değerlendirmek amacıyla bir etki analizi hazırlattı. Söz konusu etki analizi, Türkiye-AB Gümrük Birliği'ni güncelleştirecek ve kapsamına hizmetleri, kamu alımlarını ve tarımda daha fazla serbestleşmeyi de ekleyecek seçeneğin

tarafların ikili ticaretini, refah düzeyini ve GSYH'lerini artıracığını tespit etti.

Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi Sürecinde İzlenmesi Gereken Politikalar

Dünya ticaretinde 2008'den beri daha çok hissedilen korumacılık rüzgârlarının Donald Trump'ın başkanlığı ile beraber ivme kazanması beklense de liberalleşme gayretindeki AB'nin akdettiği kapsamlı STA'lardan ve Çin'in tutumundan da anlaşılacağı üzere bu rüzgârların ne boyutlara ulaşacağını ve Türkiye'yi nasıl etkileyeceğini tahmin etmek zor. Ayrıca, son iki yıldır küresel ticarete uygulamaya koyulan korumacılık önlemlerinden bazılarında; anti-dampingde, telafi edici vergilerde ve ithalatı azaltmak amacıyla alınan geçici ve tercihli önlemlerde, az miktarda da olsa düşüşler söz konusu.

Türkiye'nin dış ticaretine baktığımızda da söz konusu rüzgârlardan etkilendiğini, ancak AB üye devletlerine olan ihracatının kriz dönemi dışında düzenli olarak arttığını görüyoruz. Ayrıca şu an için ABD'nin politikalarından, liberalizasyon süreçlerindeki durağanlaşmadan ve dünya ticaretinde esen korumacılık rüzgârlarından AB'nin çok etkilenmeyeceği tahmin ediliyor. Bu sebeple Türkiye

ile gelecek dönemde başlaması öngörülen Gümrük Birliği'nin güncellenmesine ilişkin müzakerelerin sekteye uğramaması ve Türkiye'nin müzakereleri başarı ile yürütmek için gerekli adımları atması bekleniyor.

Türkiye'nin bu süreçte izlemesi gereken politikalara bakacak olursak, öncelikle karşımızda 16.3 trilyon dolarlık GSYH'si ile bir dünya devi ve güçlü bir müzakereci olduğunu unutmamalıyız. Müzakerelerde ülkemizin konumunun güçlenebilmesi için kamu ve özel sektör sıkı diyalog halinde olmalı ve Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin sektörel bazda doğurabileceği sonuçlara ait etki analizleri hazırlanmalı. Türk şirketlerinin AB pazarına girişte karşılaştıkları sorunlar kapsamlı bir şekilde araştırılmalı, ihtiyaçlar belirlenmeli ve böylece müzakerelerde ülkemiz AB ile ticaretindeki tarife dışı engelleri masaya yatırabilmeli.

Türkiye verimli bir müzakere dönemi geçirmek ve sert esmeye başlayan korumacılık rüzgârlarına takılmamak için olası ekonomik avantajlarını ve dezavantajlarını iyi bilmeli ve böylece AB tarafından aranan bir ortak olmalı. Bu da ilgili tüm paydaşların süreç hakkında bilgilendirilmesini ve sürece katkı sunmalarının sağlanmasını zorunlu kılıyor. ■

	Ticarette Teknik Engeller	Anti-Damping	Telafi Edici Vergiler	İthalatı Azaltmak Amacıyla Alınan Geçici ve Tercihli Önlemler
2005	760	177	5	6
2006	866	188	8	8
2007	1022	157	11	7
2008	1238	196	14	8
2009	1350	207	28	20
2010	1269	172	10	18
2011	1140	165	25	10
2012	1480	195	21	22
2013	1539	264	29	17
2014	1428	230	44	19
2015	1223	228	30	13
2016	1446	146	20	11

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü

Sema GENÇAY ÇAPANOĞLU
İKV Kıdemli Uzmanı

Yunanistan'ın Borcu için Çözüm Arayışları: Üçüncü Pakette de Hep Aynı Dram

Yunanistan'da yaşanan son gelişmeler "Grexit" korkularını yeniden gündeme taşıdı. Yunan ekonomisinin tekrar küçülme eğilimine girdiği yönünde endişeler ortaya çıktı. GSYH'nin 2016'nın 4'üncü çeyreğinde yüzde 1,2 oranında küçülmesi, buna karşın diğer bütün AB ülkelerinin aynı dönemde büyüme kaydetmesi de Yunanistan ekonomisinin tekrar bir darboğaza girerek ülkenin Avro Alanı'ndan çıkmasına yol açabilir mi sorularını akla getirdi.

Bilindiği gibi Yunanistan, 2008 yılında patlak veren küresel mali krizden sonra girdiği borç krizinde AB ve IMF'den aldığı mali destek ve karşılığında yürüttüğü makroekonomik programlarla rotasını yeni yeni doğrultuyor. Ülkenin ekonomik ve mali verileri henüz istenilen seviyeye ulaşmış değil ve ekonomik ve siyasi dalgalanmalardan kolayca etkilenebiliyor. Durum böyle olunca da Grexit söylentilerinin çıkması bile ülke ekonomisinin rotasının yeniden kaymasına sebep olabilecek bir ortam yaratıyor.

Bilindiği üzere küresel mali krizden en çok etkilenen ülkelerin başında gelen Yunanistan'ın ekonomisi, 2009'da durgunluğa girmiş ve 2012'de yüzde 6,4 oranında küçülmüştü. Sürekli aşırı bütçe açığı veren ülke, 2001-2006 yılları arasında İstikrar ve Büyüme Pakti'nin bütçe açığının GSYH'ye oranının en fazla yüzde 3 olması şartını ihlal etti ve söz konusu oran 2009'da yüzde 15,6 ile rekor seviyeye ulaştı. Yunanistan'ın artan bütçe açığı borç krizine girmesine neden oldu. 2009'da kamu borcu GSYH'nin yüzde 129'una ulaştı. Yunanistan ekonomisi dörtte bir oranında küçüldü. Mali durumu sıkıntıya giren ülkenin kredi notunun da yatırım yapılabilir seviyenin altına inmesi sonucu Yunanistan, AB'den mali yardım talebinde bulunarak AB ve IMF ile yürütülen iki kurtarma programı kapsamında mali destek sağladı.

Ülke halen AB'nin Üçüncü Makroekonomik Uyum Programı kapsamında bulunuyor. Bilindiği üzere, bir ülke uluslararası kreditorlerden mali yardım talep ettiğinde bir makroekonomik program dâhilinde çeşitli önlemler alması ve reformlar gerçekleştirmesi şartıyla kreditor kurumlar tarafından sağlanan mali yardımlar o ülke için dilimlerde halinde serbest bırakılıyor.

Yunanistan'a Önemli Tutarda Mali Yardım Sağlandı

Yunanistan'ın AB ve IMF ile birlikte yürütülen Birinci Makroekonomik Uyum Programı 2010 yılında başladı. Bu program kapsamında Mayıs 2010-Haziran

2013 döneminde ülkeye AB tarafından 80 milyar avro ve IMF tarafından da *stand-by* anlaşmasıyla 30 milyar avro ilave mali destek sağlanması öngörüldü. Mali yardım karşılığında uygulanan ekonomik program kapsamında harcamalarda 30 milyar avro kesinti ve vergilerde artış planlandı.

Ekim 2011'de, AB ve IMF Yunanistan'a daha fazla kemer sıkma önlemleri alması karşılığında 130 milyar avro tutarında ikinci bir kurtarma yardımı sağlamayı kararlaştırdı. Ancak bu yardım, bir hükümet krizine yol açtı. Dönemin Yunanistan Başbakanı George Papandreou, başta yardımı kabul etmesine rağmen önlemlere ilişkin halktan gelecek tepkilere karşı söz konusu anlaşmayı referanduma sunma kararı aldı. Ancak AB tarafından, referanduma gidilmesi halinde mevcut yardımların da geri çekileceğine dair tepki gelmesi üzerine Papandreou istifa etti.

Yarattığı hükümet krizine rağmen Yunanistan ile AB ve IMF arasındaki İkinci Kurtarma Programı, Mart 2012'de başladı. Haziran 2015'e kadar süren program kapsamında Yunanistan'a, AB tarafından 141,8 milyar avro ve IMF tarafından da yaklaşık 12 milyar avro mali destek sağlandı. İkinci kurtarma programı kapsamında, ülkenin bütçe açığını 2014'e kadar GSYH'sinin yüzde 3'üne çekmesi ve GSYH'sinin yüzde 160'ı seviyesinde olan borcunun 2020'ye kadar GSYH'sinin yüzde 120,5'i seviyesine indirilerek sürdürülebilir hale getirilmesi planlandı.

Hükümet, harcamalarda üç yıl boyunca 40 milyar avro tutarında kesinti ve vergi artışlarını içeren ekonomik önlemler paketini kabul etti. Önlemler kapsamında kamu açığının azaltılması amacıyla vergi oranlarının yükseltilmesi, KDV oranlarının artırılması, akaryakıt, alkol ve tütün ürünlerinde vergi artışı, kamu sektörü çalışanlarının ve emeklilerin maaş artışlarının dondurulması ve emeklilik yaşının yükseltilmesi yer aldı. Ancak ikinci kurtarma paketi, ilk defa bir borç yapılandırmasını da içerdi. Bu kapsamda Yunanistan'ın özel sektöre olan borçlarının nominal anlamda yüzde

53,5; reel anlamda ise yüzde 75 oranında bir kesinti ile silinmesine, uluslararası bankalar ve finansal kuruluşları tarafından onay verildi. Böylece, tarihte ilk kez bir ülkenin borcu 100 milyar avro kadar silindi ve iflas korkusuyla bankalardaki mevduatlarını çeken Yunan halkının paralarını tekrar yatırabilmesi için bir güven ortamı sağlanmaya çalışıldı.

Yunanistan'ın kurtarma paketlerinde öngörülen ekonomik önlemler ve gerçekleştirilmesi gereken reformlardaki kararlılığına ilişkin birtakım olumsuz beklentiler oluşmasına karşın ülkenin gösterdiği çaba ve performans dikkat çekici oldu. Ekonomik durgunluğa rağmen mali hedeflerin karşılanması ve reformların gerçekleştiriliyor olması, ekonomide güven ortamı yarattı ve arka arkaya altı yıl yaşanan durgunluk döneminden sonra ülke 2014'te toparlanma dönemine girdi ve 2013'te yüzde 3,2 küçülen ekonomi 2014'te yüzde 0,4 büyüme kaydetti. Kurtarma paketiyle sağlanan fonlar, bankacılık sisteminde likidite sağlarken tüketici güvenini de artırdı.

Üçüncü Makroekonomik Program

AB ve IMF ile yürütülen ikinci kurtarma planından sonra Yunanistan'ın Üçüncü Makroekonomik Uyum Programı'nın, 19 Ağustos 2015-20 Ağustos 2018 döneminde yürütülmesi öngörüldü. Avrupa İstikrar Mekanizması tarafından 86 milyar avro mali destek sağlanması planlanan program ile ülkenin sürdürülebilir ekonomik büyüme eğilimine girebilmesi amaçlanıyordu.

Üçüncü Makroekonomik Uyum Programı döneminde, 2015 yılı Yunanistan'ın yine Grexit tartışmalarıyla çalkalandığı bir yıl oldu. Radikal Sol Koalisyon Partisi Syriza'nın Yunanistan'da iktidara gelmesinden itibaren kurtarma planı üzerine 5 ay süren görüşmelerde bir sonuca varılamadı ve ülke 1,6 milyar avro tutarındaki borç ödemesini gerçekleştiremeyeceğini açıkladı. Bunun üzerine kurtarma paketinin 7,2 milyar avro tutarındaki son dilimine ilişkin kreditorlerden onay ala- ▶▶

Yunanistan ile yürütülen Üçüncü Makroekonomik Program'ın ikinci gözden geçirmesinde aylar süren erteleme ve zorlu geçen görüşmelerden sonra, geçtiğimiz mart ayında Avro Grubu Maliye Bakanları, Yunanistan ve kreditor kurumlar arasında anlaşmaya varılmasını desteklediklerini belirttiler.

mayarak temerrüdüne düştü. Başbakan Tsipras kurtarma paketinin koşullarına ilişkin müzakerelerden sonuç çıkmaması üzerine söz konusu paketi referanduma götürdü. Mali yardım paketinin en can alıcı tarafı ise kamu çalışanlarının ve emeklilerin maaşlarında kesintiye gidilmesi ve KDV'nin uygulandığı mal ve hizmetlerin kapsamının genişletilmesiydi. 5 Temmuz 2015 tarihinde kreditor kurumların ülkeye sunduğu ekonomik reform paketinin oyladığı referandumda halkın çoğunluğu kendisine ağır gelen paketin koşullarını kabul etmeyerek "hayır" oyu verdi. Ancak Başbakan Tsipras da kreditorlere karşı koyamayarak kurtarma paketinin koşullarını kabul etti. Böylece Grexit endişeleri de bir süreliğine ortadan kalktı.

Yeni kurtarma paketi, referandumda reddedilen anlaşma teklifinden daha sıkı önlemler içermesi nedeniyle eleştirilme-

sine rağmen 15 Temmuz 2015 tarihinde Yunanistan Parlamentosunda reform yasalarının kabul edilmesiyle birlikte onaylandı. Yunanistan Parlamentosunda kabul edilen reform paketinde KDV artışları, Yunan adalarında yürürlükte olan vergi teşviklerinin kaldırılması, erken emeklilik sistemine ilişkin yeni düzenlemeler ve emeklilik yaşının 67'ye çıkarılması gibi önemli düzenlemeler yer aldı.

Yunanistan ve kreditor kurumlar arasında uzun süredir devam eden görüşmeler, 13 Temmuz 2015 tarihinde AB ile Yunanistan tarafından üçüncü kurtarma paketine ilişkin anlaşma sağlanmasıyla olumlu sonuçlandı. 14 Ağustos 2015 tarihli Avro Grubu toplantısında, üçüncü kurtarma paketi kapsamında Yunanistan ekonomisinin sürdürülebilir bir şekilde toparlanmasının sağlanması amacıyla ülkenin alması gereken ekonomik önlemler üzerinde nihai anlaşmaya varıldı. Anlaşma çerçevesinde orta vadede faiz dışı fazlanın mali reform yoluyla 2018'e kadar GSYH'nin yüzde 3,5'ine çekilmesi; faiz dışı bütçe dengesinin vergi uyumunun güçlendirilmesi ve vergi kaçaklarıyla mücadele yoluyla GSYH'nin 2015'te yüzde 0,25'ine, 2016'da yüzde 0,5'ine, 2017'de yüzde 1,75'ine ve 2018'de yüzde 3,5'ine getirilmesi; emeklilik sisteminde reform; ekonominin yatırımlara ve rekabete açılması için işgücü ve ürün piyasasına yönelik temel reformlar; başta bankaların yeniden sermayelendirilmesi ve geri dönmeyen kredilere yönelik acil önlemlerin alınması olmak üzere finans sektörünün istikrarının sağlanmasına ilişkin önlemler yer alıyordu.

Üçüncü kurtarma paketinin kabul edilmesinden sonra Başbakan Tsipras istifa etti ve hükümet programına devam edebilmek için Yunan halkının onayını almak üzere erken seçime gitti. 20 Eylül 2015 tarihinde düzenlenen erken seçimi Aleksis Tsipras liderliğindeki Syriza kazandı ve Tsipras yeniden başbakanlık

görevine getirildi. Yunanistan'da son yedi yılda beş genel seçim gerçekleşti.

Üçüncü Program için Pozitif Sinyaller Grexit Endişelerini Yoldan Çevirdi

Son dönemde Üçüncü Makroekonomik Program kapsamında Yunanistan'ın gelecek dönem borç geri ödemesine ilişkin kreditorlerle anlaşmaya varılmamış olması Yunanistan ekonomisi üzerinde baskı yarattı. Yunan halkı geçmişte olduğu gibi ekonominin tekrar zora girmesi ve hükümetin banka mevduatlarından çekilen nakde sınırlama getirilmesinden endişe ederek bankalardan önemli tutarda para çekti. Ülkenin yürüttüğü makroekonomik program kapsamında önümüzdeki temmuz ayında 7 milyar avro tutarında borç geri ödemesi gerçekleştirilmesi gerekiyor. Hükümet şimdiye kadar çeşitli ekonomik reformlar ve bazı sanayilerde özelleştirmeler gerçekleştirerek birlikte GSYH'nin yüzde 13,3'ünü oluşturan emekli maaşlarında kesintiye gidilmesine sıcak bakmıyor.

Yunanistan ile yürütülen Üçüncü Makroekonomik Program'ın ikinci gözden geçirmesinde aylar süren erteleme ve zorlu geçen görüşmelerden sonra, geçtiğimiz mart ayında Avro Grubu Maliye Bakanları, Yunanistan ve kreditor kurumlar arasında anlaşmaya varılmasını desteklediklerini belirttiler. Ancak bu aşamada varılan anlaşma tam nihayete ermedi. Kreditor kurumların uzmanlarının Atina'ya giderek Yunanistan'ın gerçekleştirmesi öngörülen reformlara ilişkin heyet düzeyinde anlaşmaya varmak üzere çalışmalarını sürdürmesi bekleniyordu.

Avrupa Komisyonunun Ekonomik ve Mali İşlerden Sorumlu Üyesi Pierre Moskovici de Yunanistan'ın ikinci gözden geçirmesinin sonuçlanmasını hak ettiğini belirtti. Avro Grubu'nun 7 Nisan 2017 tarihli toplantısında da Avrupa Komisyonu, Avrupa Merkez Bankası, IMF ve Avrupa İstikrar Mekanizması ile Yunan hükümeti arasında yürütülen görüşmeler değerlendirildi. İlgili kurumlarla Yunanistan'ın halen yürüttüğü Makroekonomik İstikrar Programı'nın ikinci gözden geçirmesinde ilerleme sağlanabilmesi için planlanan politika reformlarının kapsam ve zamanlaması üzerine genel bir anlaşmaya varıldı.

AB kurumları, IMF ve Yunanistan arasında kesin anlaşmaya varılması için ise heyetin teknik detaylar üzerinde çalışması gerekti. Ülkenin 2018 ve sonrasında kapsayan orta vadede, kamu finansmanının büyümeyi destekleyici yönde dengelemesi ve işgücü piyasası reformlarının ne şekilde gerçekleştirileceği önem taşıyor. Yunanistan'ın uyguladığı ekonomik programın 2018'de sona ermesinden sonraki ilk iki yıldaki mali hedefleri ve Yunanistan'ın borçlarının sürdürülebilirliği konularının açıklığa kavuşturulması gerekiyor. Programın gözden geçirilmesinin başarıyla sonuçlandırılması heyet düzeyinde anlaşmaya varılmasına bağlı bulunuyor. Yunanistan ancak bundan sonra program kapsamında geri kalan mali desteği alabilecektir.

Başta Yunanistan olmak üzere, borç sorunu olan diğer AB üyesi ülkelerle yürütülen makroekonomik programlarda genelde IMF de programı destekliyor. Ancak IMF ülkelerin borçlarının sürdürülebilirliğinin sağlandığından emin olduktan sonra ülkeye mali destek sağlıyor. Bu yüzden IMF, Yunanistan'ın son makroekonomik programında öngörülen borç yükünün çok fazla olduğunu ve GSYH'sinin yüzde 3,5'i oranında bütçe fazlası gerçekleştirmesinin gerçekçi olmayacağını belirtiyor. IMF, Yunanistan'ın borcunun ciddi sorunlara yol açabileceği ve borcun ertelenmesi ya da hafifletilmesi sağlanmadıkça ekonomik programın finansal destek sağlayamayacağına işaret ediyor, öte yandan Yunanistan'ın reform programına bağlı kalması gerektiğine ve bunun da ülkenin büyüme beklentilerini güçlendireceğine işaret ediyor. AB ise Yunanistan'ın reform programında daha sıkı davranıyor ve daha fazla borç hafifletme taraftarı görünmüyor. İki kurumun birbirinden farklı tutumu da Yunanistan'ın önümüzdeki dönemdeki reform

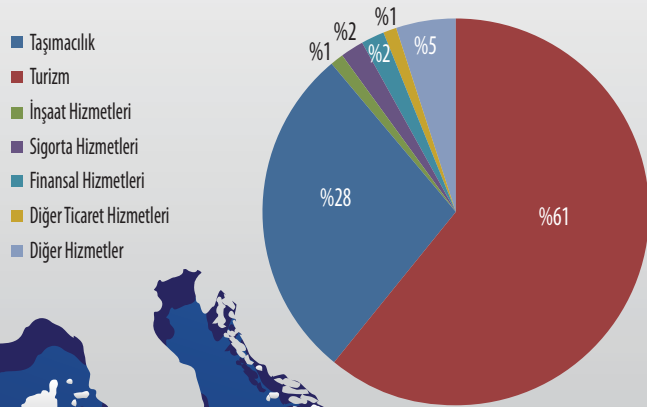
programı ve mali yükümlülükleri arasında bir denge sağlanmasını zorlaştırıyor.

Yunanistan Maliye Bakanı Euclid Tsakalotos önde gelen politika alanlarında programın başarıyla sonuçlandırılmasına ilişkin beklentilerin olumlu olduğunu belirtti. IMF ise hedeflerin ulaşılması güç olduğunu ve önlemlerin borç yükünün Yunan ekonomisine etkisinin azaltılmasına yönelik olması gerektiğini vurguluyor. Avro Grubu'ndaki tartışmalarda, AB'nin en güçlü ülkesi Almanya ise IMF'nin bu tutumuna karşı olmakla birlikte Yunanistan'ın makroekonomik programının ancak IMF ile yürüyebileceğini savunuyor. Ülkenin temmuz ayında yapması gereken yaklaşık 7 milyar avro tutarındaki ödeme nedeniyle bir mali kriz yaşanmasının önlenmesi için ikinci gözden geçirmenin acilen sonuçlandırılması gerekiyor. Bu aciliyet, önem taşımakla birlikte içinde bulunduğunuz dönemde Yunanistan cephesinde Grexit boyutunda ciddi bir kriz olması pek mümkün görünmüyor.

Yunan hükümeti ve kreditor kurumlar arasında devam eden görüşmeler sonucunda nihayet gelinen aşamada 2 Mayıs 2017 tarihinde ülkenin ikinci gözden geçirme sürecine ilişkin beklenen ön teknik anlaşma da sağlandı. Böylece borç hafifletme için gereken anlaşmanın önü açıldı. Anlaşmaya göre, Yunanistan, daha fazla kemer sıkma önlemleri kapsamında 2019'da emeklilik maaşlarında kesintiler ve 2020'de gelir vergisine ilişkin tedbirlerle toplam 3,6 milyar avro tutarında tasarruf sağlanması hedefleniyor. Anlaşmada istihdam piyasasına ilişkin reformlar ve enerji alanında özelleştirmeler de bulunuyor.

Yunanistan ile kreditorler arasında varılan anlaşma ile ülke bir süre rahat nefes alabilecek. Ancak ülkenin borç geri ödemelerinde geçmişte örnekleri görüldüğü gibi ekonomik ve siyasi sorunlar yaşaması da ihtimal dışı değil. Görünen o ki makroekonomik programlarındaki önlemler ekonomide kalıcı olumlu etkiler yaratmadıkça Yunanistan'ın ekonomi ve siyaset sahnesindeki dramı daha izlenmeye devam edilecek. ■

Türkiye'de Hizmet Sektörlerinin
Toplam Hizmet İhracatı İçindeki Payı (2013) (%)

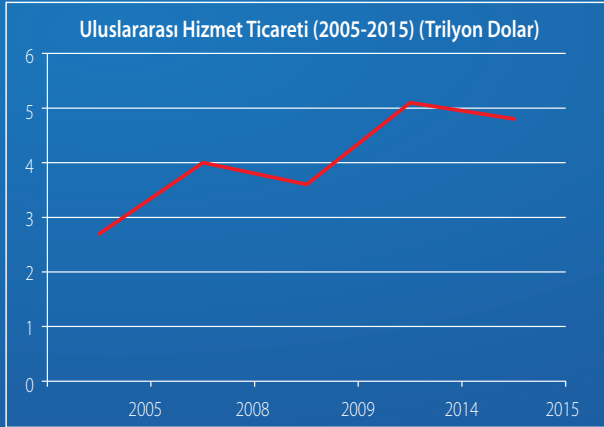
AB ve Türkiye’de Temel Hizmet Sektörü Verileri

Deniz SERVANTIE
İKV Uzman Yardımcısı

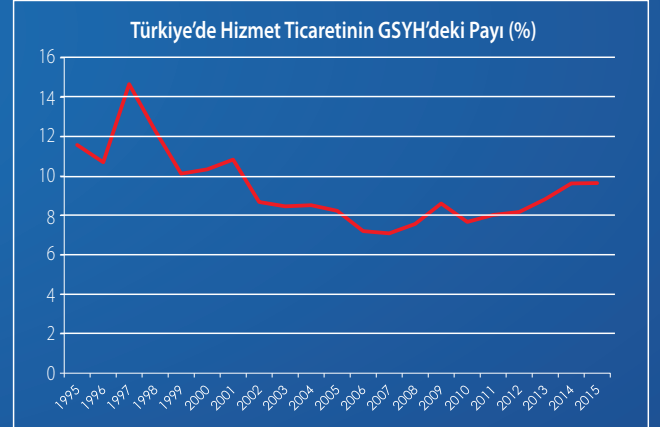
Bilindiği üzere, Türkiye-AB Gümrük Birliği’nin modernizasyonuna ilişkin müzakerelerin açılmasının tarafların çeşitli sektörlerini olumlu derecede etkileyeceği dile getiriliyor. Özellikle sanayi sektörünün bu alanda önemli bir yer tuttuğunu hatırlatmakta fayda var. Bu çerçevede, Türkiye’nin ve AB’nin hizmet sektörlerine ilişkin verileri ve istatistik verilerini derledik.

AB’nin Başlıca Hizmet Sektörleri Ticareti, 2015 (%)		
	İthalat	İhracat
Ar-Ge	30,2	28,3
Ulaştırma	18,5	17,3
Turizm	14,5	13,5
Fikri Mülkiyet	14,3	7,3
Telekomünikasyon	8,7	12,7
Finans	2	10,5
İmalat	2,7	3,8
Eğlence	2,3	1,9
Sigorta	2,1	3,1
İnşaat	0,8	1,6

Kaynak: Eurostat

Kaynak: UNCTAD Handbook of Statistics, 2016

Kaynak: Dünya Bankası

2014’ten 2015’e uluslararası hizmet ticaretinde yüzde 6 civarında bir düşüş yaşandı. Buna ek olarak mal ticaretinde de görüldüğü gibi, 2015 yılında, 2009 yılından bu yana ilk defa uluslararası hizmet ticaretinde düşüş kaydedildi.

Dünyada çeşitli ülke grupları hizmet ihracatının farklı bir kategorisinde uzmanlaşmış durumda

Gelişmekte olan ülkeler

Seyahat: hizmet ihracatının yüzde 37’si

Geçiş ekonomisi ülkeleri

Ulaştırma: hizmet ihracatının yüzde 34’ü

Gelişmiş ülkeler

Finans, sigorta ve emeklilik: hizmet ihracatının yüzde 14’ü

15 Mart 2017 tarihinde gerçekleşen Hollanda genel seçimleri, ABD başkanlık seçimlerini bir kenara bırakırsak, ana akım Türk televizyon kanallarının saniye saniye canlı yayınladığı ve yorumladığı nadir uluslararası olaylardan biri olma özelliği taşıyor.

Ahmet CERAN
İKV Uzmanı

Hollanda seçimleri, öncesinde Türkiye-Hollanda diplomatik krizinin patlak vermesiyle ve Türk siyasetinde ana gündem maddesi haline gelmesiyle; şüphesiz ki uzun yıllar unutulmayacak bir gelişme olarak hafızalarımıza kazınacak. Görevdeki Başbakan Mark Rutte'nin lideri olduğu Halkların Özgürlük ve Demokrasi Partisi (VVD)'nin galibiyeti ile sonuçlanan seçimlere ilişkin en merakla beklenen konu, bütün seçim kampanyasını Türk, yabancı ve göçmen karşıtlığı üzerine inşa eden popülist lider Geert Wilders'in ve muhafazakar partisi Özgürlükler Partisi'nin (PVV) ne yapacağıydı. Brexit referandumunda Birleşik Krallık'ın AB'den

ayrılmasını savunan kesimin kampanyasında kullandığı Türk ve göçmen karşıtlığı silahının başarılı sonuç verdiği düşünülünce, popülizmin etki gücü sahibi olduğu bir diğer seçimde nasıl yankı bulacağı merak konusuydu.

Seçimin sonuçları pek de Wilders'in istediği gibi çıkmadı; birinci parti olmadı ve 20 koltukta kaldı. Wilders'in bir önceki dönemde Parlamentoda sahip olduğu koltuk sayısında çarpıcı bir artış gerçekleşmemiş oldu. Öte yandan Wilders'in radikal/muhafazakar oyları konsolide etmesini önlemek üzere Türk siyasetlerle atışmaktan geri durmayan Başbakan Rutte de beklediği ve umduğu sonucu almış gibi görünüyor. Birinci

Türkiye-AB İlişkilerinde Sonraki Krize Kadar Son Kriz: Türkiye-Hollanda Gerginliği

parti konumunu korumuş olsa da Halkların Özgürlük ve Demokrasi Partisi seçimlerde net bir güven oyu sağlayamadı. Seçimin sonuçları AB yanlısı çevreler için Fransa/Almanya seçimlerine kadar derin bir yaşam nefesi gibi karşılandı; yükselen popülist siyaset AB'yi yıkabilecek mi sorusuna aranan yanıtı erteledi. Üstüne üstlük küresel siyasette ikinci Justin Trudeau sayılan karizmatik genç lider Jesse Klaver'in partisi Yeşil Sol'un (GL) koltuklarını 4'ten 14'e yükseltmesi, gergin Avrupa siyasetinde kısa süreli bir neşe atmosferi yarattı.

Türkiye açısından ise 2017 Hollanda seçimleri, tarih boyunca Türkiye-Hollanda diplomatik kriziyle hatırlanacak.

Oxford Sözlükleri 2016 yılının kelimesi olarak "*post truth*"u (gerçek ötesi veya post-gerçek) seçtiğinden bu yana, uluslararası siyasette gerçek ötesi gelişmeler peşi sıra gözler önüne seriliyor. Türkiye ile Hollanda arasında Mart ayında alevlenen diplomatik kriz de tam olarak bu tabirin hakkını veren kaotik bir nitelik taşıyor.

Türkiye ile Hollanda arasındaki diplomatik kriz önce Hollanda'nın Rotterdam şehrinde polis köpekleri tarafından ısırılan ve atlı polisler tarafından darp edilen Türk kökenli vatandaşların görüntüleriyle dünya basınına yansıdı. Ardından ise Türkiye'de Hollanda'ya yönelik protestolar kapsamında göstericilerin

Hollanda'yı temsil eden portakalları sıkip içtiği veya Hollanda bayrağı yerine yanlışlıkla Fransa bayrakları yaktıkları trajikomik sahnelerle tarih defterine not edildi. Nitekim yaşanan kriz ne gerçek ötesi, ne de trajikomik; yaşananlar oldukça gerçek, olumsuz ve ciddiye.

Diplomatik kriz mart ayı başında, Almanya, Avusturya, Hollanda gibi Türk nüfusun yoğun yaşadığı Avrupa ülkelerinde, Türkiye'de 16 Mart'ta gerçekleşecek olan Anayasa değişikliği referandumuna yönelik kampanyaları engelleyen tutumla başladı. Devam eden süreçte, karşılıklı sert demeçlerle yükselen tansiyon, 11 Mart tarihinde Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Türk kökenli vatandaşlarla buluşmak üzere Hollanda'ya gerçekleştirmeyi öngördüğü seyahatin, Hollanda yetkili makamları tarafından engellenmesi, Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun Rotterdam'a uçuş izninin reddedilmesiyle son buldu. Hollanda Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamada, uçuş izninin reddine gerekçe olarak kamu düzeni ve güvenliğine oluşturduğu risk gösterildi. Ortaya koyulan bu uygulama Türkiye'de çok sert yankı buldu. Türk siyasiler tarafından art arda yapılan açıklamalarda, Hollanda'ya misliyle karşılık verileceği, uygulamanın Türkiye-Hollanda ilişkileri tarihine kara bir leke olarak kazınacağına işaret edildi.

Uçuş izni krizi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Savaş Kaya'nın Türk kökenli vatandaşlarla buluşmak üzere Rotterdam'a seyahatini Almanya üzerinden kara yoluyla gerçekleştirmesine neden oldu. Nitekim bu girişim, Bakan Kaya'nın Rotterdam Başkonsolosluğu'na girişinin diplomatik teamüllere aykırı şekilde engellenmesi ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Kaya ile beraberindeki heyetin sınır dışı edilmesiyle sonuçlandı. Bakan seviyesinde bir diplomatik temsilcinin sınır dışı edilmesi, Türkiye ile AB ülkeleri arasındaki ilişkiler tarihinde görülmemiş bir şeydi; Hollanda özelinde ise, Osmanlı İmparatorluğu'ndan bu yana devam eden ticari, kültürel, sosyal karşılıklı ilişkiler kültü- ➤

Çözüm açık ve yerinde; karşılıklı söylemin yumuşaması; centilmenler diyalogunun yeniden tesisi; karşılıklı hassasiyetlere azami önemin verilmesi.

rüne hiç uygun düşmedi. Bu kısa durum özeti ardından, krizin sonuçlarını, mevcut durumu ve Türkiye-AB ilişkilerine etkilerini değerlendirmeden önce, görülmemiş bir krize yol açan siyasi dinamikleri masaya yatırmakta fayda var.

Değerler-Çıkarlar İkileminde Krizi Tetikleyen Faktörler

Güncel konjonktürde, konusu ne olursa olsun, AB çalışmaları ve uluslararası ilişkiler merkezli herhangi bir analizi, popülizm fenomenine değinmeden ortaya koymak imkansız hale geldi. Hızla yükselen içeriği boş, radikal ve yabancı karşıtlığına dayalı popülizm hareketleri, AB ülkelerinde her geçen gün daha da karşılık bulmaya başladığı gibi, ulusal seçimlerde ciddi bir de oy potansiyeli taşıyor. Hollanda ile birlikte

Almanya ve Avusturya gibi ülkelerde Türkiye'deki seçime yönelik miting ve kampanyalara izin verilmemesi böyle bir yaklaşımın sonucu. Avrupalı karar alıcılar, siyasi bir saikle, popülizmden etkilenme potansiyeli yüksek seçmeni kaybetmemek amacıyla, Türkiye ile karşılıklı adı konulmamış nezaket geleneklerini yok saymaya başladı. Ki bu durum da AB'nin değerler/çıkarlar ikileminde, ibrenin çıkarlara her zamankinden daha yakın hale geldiğini, AB değerlerinin geri plana atılmaya başladığını gösteriyor. Dolayısıyla bu durum, krize yol açan siyasi ortamı tetikleyen ikinci faktörü gün yüzüne çıkarıyor; AB ülkelerinde peşi sıra gerçekleşmekte olan seçimler.

Dışişleri Bakan Çavuşoğlu'nun Rotterdam'a uçuş izninin iptalinden kısa zaman önce, 9 Mart tarihinde Hollan-

da'da ve AB'de yükselen radikal muhafazakar popülist retoriğin sembol ismi, Hollanda Özgürlük Partisi (PVV) lideri Geert Wilders Türkiye'nin Lahey'deki Büyükelçiliği'nin önünde Türkiye karşıtı pankart açmış, Türkiye'ye karşı sert söylemler içeren bir basın toplantısı düzenlemişti. Bu ve bunun gibi hamleler şüphesiz ki 15 Mart'ta gerçekleşen Hollanda seçimlerine yönelik iç siyaset odaklı, bayağı propaganda faaliyetleriydi. Geert Wilders gibi radikal figürlerin bu tür hamlelerinin siyaset maratonunda seçimde karşılık bulması, merkez partileri de oy peşinde radikalleşmeye itti. Hollanda Başbakanı ve merkez sağ lideri Mark Rutte'nin, NATO müttefiki, öncelikli ticaret ortağı Türkiye'ye karşı beklenmedik tutumunun arkasında da aynı dinamikler öne çıkıyor. Ki bir takım veriler, bizlere bu yaklaşımın seçimlerde karşılık bulduğunu gösteriyor. Brexit referandumu ve Donald Trump'ın ABD'deki seçim zaferi; öteki düşmanlığı ile göçmen ve Müslüman karşıtlığını kampanyasının odağına alan siyasi hareketlerin güncel yapıda Batı demokrasilerinde karşılık bulduğunun, seçim kazandırdığının öncelikli göstergeleri. Ki, İngiltere merkezli *The Telegraph* gazetesine yansıdığı üzere seçim öncesi anketleri, Türkiye ile girilen krizin, her iki sağ partinin de parlamentoda sandalyelerini artıracaklarını göstermişti. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde benzer nitelikte Türkiye karşıtı siyasi kampanyaları, seçimlerin şafağındaki Almanya ve Fransa'da da görmek şaşırtıcı olmayacak. Şimdiden Almanya ile Türkiye arasında ipler gerilmeye başladı bile.

Krizin önünü açan üçüncü dinamik ise Türkiye ile AB ülkelerinin karşılıklı olarak girdiği sert atışma ve ambargo söylemi. Karşılıklı iletişim eksikliği belki de Türkiye-AB ilişkileri tarihinde görülmediği kadar yüksekken, İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas'ın sıkça ifade ettiği üzere bir "sağırklar diyalogu" ortaya çıktı. Bu sert polemik atmosferi, krizin öncesinde ve sonrasında taraf-

ların ulusal hassasiyetlerini yeterince dikkate almayan demeçlerle her geçen gün daha da yükselen bir tansiyonun, ilişkileri yıkıcı bir yaptırım siyasetine evrilmesine sebep oldu. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun uçuş izninin iptali, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Kaya'nın Rotterdam Başkonsolosluğunda Türklerle buluşmasının engellenmesi, karşılığında ise Türk yetkili makamların ambargo öne süren demeçleri, yükselen tansiyona dayalı bu yaptırım siyasetinin sonucu.

Peki krizin sonrasında neler yaşandı? Basit ifadeyle gerilim daha da tırmandı, diyalog kanalları daha da sarsıldı. Bunun birincil sebebi ise Hollanda yetkili makamlarının krize yol açan uygulamasına karşı Türk kökenli vatandaşların gerçekleştirdiği protestolara, Hollanda polislerinin, insan hakları hukukunun orantılılık ilkesini aşan sertlikte müdahaleleriydi. AİHS'i 11'inci maddesinde öne sürülen toplantı ve dernek kurma özgürlüğü Avrupa değerler sisteminin en kıymetli kazanımlarından biridir ve AİHM içtihadı, ifade özgürlüğünü öne çıkaran özgürlüklere her zaman daha korumacı yaklaşır. Nitekim usul ve araçlar bakımından Hollanda polislerinin müdahalesi, Rotterdam'daki Türk diplomatik temsilciliğin etrafının sarılması, Türk bakanın önünün kesilmesi bahsi geçen haklar açısından sınıfta kalan bir sınav kağıdına dönüştü.

Devam eden süreçte Hollanda'nın Ankara Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Daan Feddo Huisinga üç kez Türkiye Dışişleri Bakanlığına çağırıldı; Hollanda'ya iki ayrı nota verildi. En üst perdeden, AB ülkelerinde ve Hollanda özelinde yükselmekte olan Müslüman, göçmen, yabancı karşıtı ırkçı, popülist söylem çeşitli zamanlarda kınandı. Halihazırda Türkiye dışında izinde bulunan, Hollanda'nın Ankara Büyükelçisi'nin bir süre Türkiye'ye dönmemesi vurgusu yapıldı. Karşılıklı sert ifadelerle kriz diğer AB ülkelerine, AB kurumlarına ve NATO gibi işbirliği unsurlarına taşıdı. Meselenin Türkiye-AB ilişkilerine hasar verdiği

muhakkak. Nitekim çözümü açık ve yerinde: karşılıklı söylemin yumuşaması; centilmenler diyalogunun yeniden tesisi; karşılıklı hassasiyetlere azami önemin verilmesi.

Centilmenler Diyalogunu ve Ortak Kazanımları Hatırlamak

Burada centilmenler diyalogundan kasıt nedir? Kritik bir bölgesel ve ekonomik güç konumundaki Türkiye ile AB arasındaki ilişkiler, bir aday ülkenin AB'ye katılım müzakerelerinin çok ötesinde değere sahiptir. Yüzlerce yıl süren komşuluk, ortaklık ilişkisinin her alandaki yansımaları toplumların iç içe geçmesiyle şekillenirken her zaman tarafların centilmenler diyalogu ve işbirliği arzusu ateşleyici güç oldu. En temelde, uluslararası hukuk öğretisinin kaynaklarını, yazılı uluslararası metinlerin yanı sıra teamüller, gelenekler ve söylemler de oluşturur. Ulusal egemenlik hakkına sahip yapılar arasında kurulan uluslararası hukukta da bu teamüller ve uygulamalar ancak o devletlerin karşılıklı güvene ve centilmenliğe dayanan iradeleriyle mümkün olabilir.

Yazılı kuralların ötesinde Hollanda yetkili makamlarının Türk bakanlara karşı uygulaması bu karşılıklı centilmenler anlaşmasını sarstı; daha önce görülmemiş, teamül dışı bir durum oluşmasına sebep oldu. Böyle bir atmosferde diyalogunun tamiri için büyük savaşlar ve felaketler sonucu oluşan toplumsal hassasiyetleri zedelememeyi öncelik haline getirmek ve teknik düzeydeki ortak kazanımların ve işbirliklerinin önemini hatırlamak, bunları siyaset alanının parçası kılmak büyük önem taşıyor. Avrupa Komisyonunun İnsani Yardım ve Kriz Yönetiminden Sorumlu Üyesi Christos Stylianides, 27 Mart tarihindeki Türkiye temaslarına ilişkin işbirliğinden ve alınan etkin sonuçlardan memnuniyetini paylaştığı *twit*'inde aslında konuyu özetliyor: "Bir araya geldiğimiz zaman birlikte ortaya koyabileceğimiz güzel işlerin yüksek sesli ve açık bir sinyali..." ■

Kübra ULUTAŞ
TİM Strateji ve İnovasyon Şefi

Son 20 yılda küresel ticarete yaşanan ivmelenme ile hizmet ihracatının senelik ortalama yüzde 7 büyüme ile 4.9 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaştığını görüyoruz. Aynı dönemde büyüme performansının, önümüzdeki 15 yılda sergilenmesi durumunda ise bu büyüklüğün 13.5 trilyon dolara ulaşacağını tahmin edebiliriz.

Küresel Ticaretin Yıldızı Parlayan Hizmetler Sektöründe Türkiye'nin Atılımı

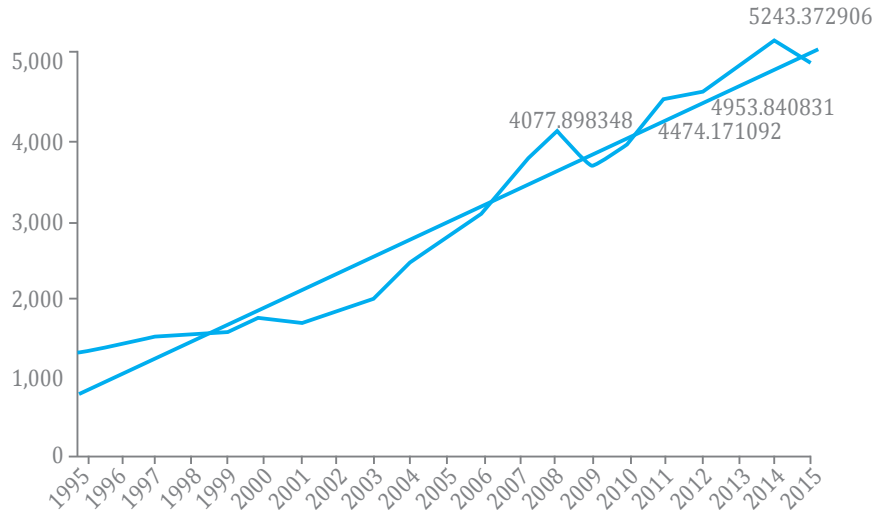
H SBC'nin son küresel ticaret araştırması¹ hizmetler sektöründe 37.5 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaşabileceğine işaret ediyor. Ancak Donald Trump'ın başkanlığa gelişinin ardından ABD'nin ticarete adeta savaş açan korumacı dış ticaret politikaları ve sıcak gündem maddelerimizden biri olan Brexit'in gelecekte öngörülen etkisi ile küresel hizmetler ticaretinin ivme kaybedebileceğini söylemek mümkün. Ancak en fazla hizmet

ihracatı yapan ülkelerin sıralamasında, önümüzdeki 15 yılda büyük bir değişim yaşanmasının beklenmediğini söyleyebiliriz. Keza HSBC'nin araştırması, 2015 yılında Dünya'nın en fazla hizmet ihracatı yapan ilk 5 ülkesi olan ABD, İngiltere, Çin, Almanya ve Fransa'nın sıralamadaki yerini 2030 yılında da muhafaza edeceğine işaret ediyor. Peki dünyada yaşanan gelişmeler ışığında hizmet ticaretinde kıyasıya bir rekabet yaşanırken Türkiye ne durumda?

Hiç şüphesiz Türkiye'nin de bu alanda kaydettiği başarısının hakkını teslim etmek gerekiyor. Keza Türkiye uzun yıllardır hizmet ihracatında fazla veriyor. Türkiye'nin 1995 yılında 14.6 milyar dolar olan hizmet ihracatı, 2015 yılında 46.7 milyar dolara yükseldi. 2015 yılı itibarıyla Türkiye'nin 24 milyar dolarlık net hizmet fazlası bulunuyor ki bu durum cari açığın kapanmasına yardımcı olan ana etmenlerden bir tanesi. Taşımacılık, turizm ve inşaat hizmetleri fazla veren kalemlerin başında geliyor. Sadece rakamlara dökmeyelim, başarı hikayelerinden de örnekler verelim dersenez, yazılım, sağlık, müteahhitlik, eğitim ve lojistik sektörlerinde gururlandıran birçok örnek vermek mümkün.

Ankara merkezli bir yazılım firması geliştirdikleri oyun ile tüm zamanların en iyi 100 bilgisayar oyunu arasında 30'uncu oldu. Bugüne kadar 212 ülkeye 7 milyona yakın oyun sattı. Başka bir örnek ise sağlık sektöründen. Dünyada 30 milyon kişi başka ülkelere gidip tedavi görüyor ve bunun için 500 milyar dolara yakın para harcanıyor. Türkiye'ye ise bu amaçla yılda yaklaşık 600 bin turist geliyor. Ne mutlu bize ki, ülkemiz sağlık turizminde dünyada 3'üncü sırada yer alıyor. Diğer taraftan, dünyanın en büyük 250 uluslararası müteahhitlik firması listesinde Türkiye, 40 firmayla Çin'den sonra ikinci sırada yer alıyor. Firmalarımız şu ana kadar dünya genelinde, 333 milyar dolarlık projeler üstlenmiş durumda. Bunların yanında, Türkiye'de 50 bine yakın yabancı öğrenci eğitim alıyor. Aynı şekilde lojistik alanında da önemli başarılarla imza atan firmalarımız var. Küresel sivil havacılığın en önemli markalarından biri, Türkiye'nin de en değerli markası, 333 uçağı ile 120 ülkede 296 varış noktasına sefer düzenleyen ve dünyada en fazla ülkeye uçan havayolu ünvanına sahip küresel taşıyıcımız Türk Hava Yolları ise 7.6 milyar dolarlık hizmet ihracatı gerçekleştirdi. THY, bu anlamda ülkemizin en fazla döviz kazandıran şirketi. Böyle anlamlı ve başarılı örnekleri çoğaltmamız mümkün. Ancak

Grafik 1. Dünyada Hizmet İhracatının Gelişimi (1995-2015)

Kaynak: Dünya Bankası, Hizmet İhracatı (Ödemeler Dengesi, Dolar)

hizmet ihracatını firma bazında rakamlara döktüğümüzde somut örnekleri bulmamız güçleşiyor. Keza ülkemizde firma bazında hizmet ihracatı verileri açıklanmıyor.

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) ise geçtiğimiz yıl Ekonomi Bakanlığı katkısıyla bir ilke imza attı. Türkiye'nin 2023 ihracat hedefleri doğrultusunda 150 milyar dolar hizmet ihracatı ile hem ülkeye döviz kazandırıcı bir faaliyet hem de yüksek katma değerli ihracat hedefiyle "Türkiye'nin 500 Büyük Hizmet İhracatçı Firması Araştırması'nı" başlattı. TİM'in 1 yıla yakın süren çalışmalarının ardından araştırma kapsamında müteahhitlik, görsel-işitsel, bilişim, eğitim, eşya taşımacılığı ve lojistik, turizm, sağlık, teknik müşavirlik, yolcu taşımacılığı, iletişim ve mühendislik hizmetleri alanlarında sektörlerin ihracat şampiyonları belirlendi. Şampiyon firmalar ödülleri, Başbakan Binali Yıldırım ve beraberindeki 10 Bakanın katılım gösterdiği ödül töreninde almanın heyecan ve mutluluğunu bir arada yaşadılar.

11 sektörde ilk üçe giren firmaların yanı sıra Türkiye'nin hizmet ihracatında ilk 10 sırayı alan firmalara da ödül verildi. Bunun yanında iki firma da TİM

Özel ödülüne layık görüldü. Özel ödül alan firmaların yapıcılığını üstlendiği diziler 80'den fazla ülkeye ihraç ediliyor. Ortadoğu ülkelerinin yanı sıra, İspanya, Yunanistan, İsveç, İtalya, Meksika, Vietnam, Şili, Uruguay, Arjantin, Peru, Ermenistan, Endonezya, ABD gibi pek çok farklı ülke, yapımların gösterim hakkını satın almış durumda.

TİM'in 2016 yılında ilkinin başlatmış olduğu araştırmaya konu olan 500 firma, 2015 yılında toplam 18.5 milyar dolar hizmet ihracatı gerçekleştirdi. Bu rakam Türkiye'nin hizmet ihracatının yüzde 40'ına tekabül ediyor. Toplam ciroları 54.7 milyar dolar olan ilk 500 hizmet ihracatçılarının başvuru sayısına göre dağılımına baktığımızda; eşya taşımacılığı ve lojistik hizmetleri sektörlerinin en yüksek orana sahip olduğunu görüyoruz. 2017 yılında çok daha yüksek katılımı gerçekleştirmesini hedeflediğimiz araştırmayla hizmet ihracatının önemini; bu alandaki başarı örnekleri gündeme getirmeyi ve verilen ödüllerin hizmet ihracatçıları motive etmesini diliyoruz. ■

¹ <https://globalconnections.hsbc.com/global/en/tools-data/trade-forecasts>

Dünya Arenasındaki Son Gelişmeler Işığında Rusya

Deniz SERVANTIE
İKV Uzman Yardımcısı

1991 yılında SSCB'nin yıkılışı ile beraber dünya arenasında önemli bir aktör olarak Rusya Federasyonu ortaya çıkmıştı. Hâlihazırda nükleer güce sahip Rusya, Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinden bir tanesi... Elbette, bu niteliklerin Rusya'nın dünyadaki öneminin ve gücünün simgesi olarak görülmesi mümkün.

Rusya, ABD, Britanya, Fransa ve Çin Halk Cumhuriyeti gibi küresel bir dış politikası olan sayılı ülkelere bir tanesi... Örneğin, başta Suriye krizi gibi Ortadoğu'dan Avrupa'nın savunma mimarisine kadar uzanan geniş bir dış politika alanında aktif aktör olan Rusya'nın dünya arenasında kilit rolü olduğu görülüyor. Aşağıda, siz okuyucu-

cularımız için son zamanlarda Rusya ve yakın coğrafyasında yaşanan önemli gelişmeleri derledik. İyi okumalar dileriz.

Rusya-AB İlişkileri ve Ukrayna Krizi

Eskiden Sovyetler Birliği'nde yer alan Ukrayna'da 2013 yılının Kasım ayında hükümete karşı başlayan protes-

tolar, dönemin Ukrayna Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç rejiminin çöküşüne yol açmıştı. Ukrayna halkının bir bölümü söz konusu harekete “Euromeydan” ismini takmıştı. Bilindiği gibi, o dönemde Ukrayna ve AB arasında bir ortaklık anlaşmasının imzalanması planlanıyordu. Ukrayna Hükümetinin ortaklık anlaşmasının askıya alınması kararı başta başkent Kiev olmak üzere Ukrayna’nın çeşitli şehirlerinde ciddi protestolara yol açmıştı. Vladimir Putin’in yönettiği Rusya ise bu anlaşmaya Rus çıkarları doğrultusunda şiddetle karşı çıkıyordu. Bu anlamda Rusya’nın en ciddi kaygısı, AB ile ilişkilerinin gelişmesi akabinde Ukrayna’nın NATO’ya yaklaşmasıydı. SSCB’nin çöküşünden beri NATO Rusya sınırlarına ciddi şekilde yakınlaştı.

Bunu anlamak için haritaya bakmak yeterlidir. Örneğin, Baltık ülkelerinden Estonya, Letonya ve Litvanya 2004 yılında NATO’ya katılmıştı. Bu noktada 1991 yılında dönemin ABD Başkanı George H. W. Bush ile dönemin SSCB Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov arasındaki görüşmeyi hatırlatmakta fayda var. Amerikan lideri, Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinde komünist rejimlerin çöküşü ve Almanya’nın birleşmesinin ardından, Sovyetlere, NATO’nun eski Doğu Almanya’dan sonra yeni ülkeleri bünyesine katmayacağı sözünü vermişti. Ancak bilindiği üzere, 1990’lı yıllar boyunca NATO’nun açık kapı politikası devam etmiş ve hatta NATO, Batı Balkanlar’da doğrudan müdahalede bulunmuştu (örneğin 1999 yılındaki Kosova Sava-

şı). 2013 yılındaki Ukrayna krizi de bir şekilde söz konusu politikanın devamı olarak görülebilir. Yanukoviç rejiminin çöküşüyle beraber ülkede belirsizlik baş göstermişti.

Son yıllarda AB ile Rusya arasındaki ilişkilere bakıldığında, başta enerji politikaları olmak üzere ilişkilerde ekonomik meselelerin önemli bir yer tuttuğu ifade edilebilir. Bununla beraber taraflar arasındaki ikili ekonomik ilişkilerde ve yatırımlarda önemli oranda ilerleme kaydedildi. Bu bağlamda da Ukrayna’nın stratejik açıdan son derece kilit bir yerde bulunduğu ifade edilebilir. Başta Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri olmak üzere AB’nin Rusya’ya enerji alanında ciddi oranda bağımlı olduğu aşikâr. Bu noktada, Rusya’nın Ukrayna’dan geçen bir- ▶▶

2016 yılının baharında ikili ilişkilerde yaşanan normalleşme krizinin aşılmasının ilk ayağı olarak görülebilir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Ağustos 2016'da Rusya'ya gerçekleştirdiği ziyaret de ikili ilişkilerin gelişimi ve güçlendirilmesine katkıda bulundu.

çok doğalgaz boru hattı bulunduğunu hatırlamakta fayda var. Bu kapsamda Rusya'nın Ukrayna'ya ve AB ülkelerine karşı elinde ciddi bir ekonomi ve enerji kartının olduğunu söylemek mümkün. Bununla birlikte Ukrayna krizi ile beraber Rusya'nın Mart 2014'te Kırım'a müdahalesi ve hatta ilhakı ile taraflar arasında kronik bir kriz havasının geliştiği görülüyor. Ancak, ikili ilişkilere yaptırımların uygulanmasıyla beraber AB ile Rusya arasındaki ticaret ve yatırımlar olumsuz etkilendi. AB'nin Eylül 2016 tarihli yaptırımlarının uzatılması kararı da, Moskova ile Brüksel arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkilemeye devam ediyor. Bu çerçevede AB ülkelerinin, özellikle enerji alanında, farklı enerji kaynaklarına ilişkin rota arayışına girdiği söylenebilir.

Rusya'nın Ortadoğu Politikası ve Suriye Krizindeki Tutumu

Rusya'nın Ortadoğu politikasının kökleri, çarlık dönemine dayanıyor. Söz konusu dönemde Rusya'nın Osmanlı İmparatorluğu ve Pers İmparatorluğu ile çeşitli savaş ve barış dönemleri oldu. Bu bağlamda, "sıcak denizler"e (Akdeniz) ulaşmak Rusya'nın her zaman başlıca stratejik önceliği oldu. Soğuk Savaş döneminde ise, başta ABD olmak üzere Batı ve Doğu blokları arasında yaşanan ayrışmaların etkisiyle Ortadoğu da ikiye bölündü. Bu çerçevede, başta Suriye gibi bazı ülkeler SSCB'ye yakınlığı tercih etti ve SSCB'nin Suriye'de askeri üsleri bulunuyordu. Soğuk Savaşın ardından Rusya'nın genel olarak aynı politikayı takip ettiği ifade edilebilir. Bu çerçevede, hâlihazırda, Rusya'nın Ortadoğu'da-

ki yegâne askeri üssü Suriye'nin Tartus şehrinde bulunuyor. 2011 yılında Arap Baharı'nın cereyan etmesiyle beraber, Arap dünyasındaki otoriter rejimler art arda çökmeye başladı. Tunus'tan Mısır'a, söz konusu coğrafyada halkların otoriter yönetimlere başkaldırışına şahit olunmuştu. Suriye'deki kriz tam da bu dönemde başladı.

2010-2011 yıllarında Suriye Devlet Başkanı Beşar Esat'a karşı başlayan halk hareketi, hızla bir iç savaşa dönüştü ve bununla beraber dış aktörler de bu savaşın bir parçası haline gelmeye başladı. 2015 yılından itibaren ise Rusya'nın Suriye stratejisinin yeni bir boyut kazandığı ifade edilebilir. Bu çerçevede Rusya, Esat rejimine silah yardımlarını artırdı ve Esat karşıtı muhalif gruplara karşı açık bir şekilde askeri müdahalelerde bulundu. Rusya'nın bölgedeki diğer önemli müttefiki olan İran da açıkça Esat rejimini desteklediğini ifade etti. Başta ABD olmak üzere Batı güçlerinin ortak tavrı ise Suriye'de siyasi bir çözümün oluşması için Esat rejiminin varlığının ciddi bir engel teşkil ettiği yönündeydi. Bu çerçevede çeşitli muhalif gruplara destek verildi.

Buna karşın, Rusya'nın bölgede siyasi bir çözümün bulunması ve iç savaşın sonlandırılması için arabuluculuk girişimlerinde bulunduğunu da hatırlatmakta fayda var. Bu çerçevede, Suriye'de Esat yönetimine karşı olan ılımlı muhalif gruplar ile rejim yetkilileri aynı masaya oturtulmuş ve en azından bir ilk temas sağlanmıştı. Ancak, Rusya'nın başlıca tutumu, Suriye Arap Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğüne olan saygı ve desteğin sürmesi yönündeydi ve herhangi bir siyasi çözümün bu prensibi göz ardı etmemesinin gerekliliği defalarca vurgulandı.

Hâlihazırda karşı bloklarda olmalarına rağmen AB ve Rusya'nın, Suriye'de faaliyet gösteren IŞİD ve diğer benzer terör örgütlerine karşı ortak bir dayanışma içinde olduğu da görülüyor. Bu kapsamda hem ABD ve müttefikleri,

hem de Rusya, başta IŞİD terör örgütü olmak üzere bölgedeki terör örgütlerine askeri müdahale ve saldırılar düzenliyor.

Rusya-Türkiye İlişkilerinin Son Durumu

SSCB'nin 1991'de dağılmasının ardından Türkiye ve Rusya arasında özellikle ticari açıdan ikili ilişkilerde önemli bir gelişme ve ilerleme kaydedildi. Örneğin, müteahhitlik ve bavul ticareti arttı, başta doğal gaz ve enerji gibi kritik konularda işbirliği alanları yaratıldı. Bu kapsamda, Rusya'ya Türkiye'den ciddi yatırımlar yapıldı, Rusya'dan ise Türkiye'ye gelen turist sayısında kayda değer bir artış görüldü. Bloklar ve tarihi ayrışmalara rağmen, 2015 yılına kadar ikili ilişkiler gelişti. 24 Kasım 2015 tarihinde bir Rus uçağının Suriye sınırında düşürülmesinin ardından ikili ilişkilerde önemli derecede bir soğukluk ve kriz baş gösterdi.

Krizin ilk faturası Türk ekonomisine oldu. Rusya, Türk ekonomisinin çeşitli sektörlerine uyguladığı yaptırımlarla ciddi ekonomik kayıplara sebep oldu. Bu çerçevede, Türk vatandaşlarına Rusya girişlerinde de vize uygulaması geri getirildi. Krizin Türk turizm sektörünü de olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Antalya ve Türkiye'nin diğer turistik mekânları çoğunlukla Rus turistleri ağırladıkları için gelen Rus turist sayısında ciddi oranda azalma gözlemlendi. Buna rağmen taraflar arasındaki iletişim hatları kesilmedi ve krizin aşılması için çözüm arayışları devam etti.

Bu çerçevede, 2016 yılının baharında ikili ilişkilerde yaşanan normalleşme krizin aşılmasının ilk ayağı olarak görülebilir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Ağustos 2016'da Rusya'ya gerçekleştirdiği ziyaret de ikili ilişkilerin gelişimi ve güçlendirilmesine katkıda bulundu. Taraflar, enerji alanında yeni adımlar atılacağına ve ekonomi alanındaki mevcut kısıtlamaların kaldırılacağına yönelik işaretler verdi ve ikili

Son yıllarda AB ile Rusya arasındaki ilişkilere bakıldığında, başta enerji politikaları olmak üzere ilişkilerde ekonomik meselelerin önemli bir yer tuttuğu ifade edilebilir. Bununla beraber taraflar arasındaki ikili ekonomik ilişkilerde ve yatırımlarda önemli oranda ilerleme kaydedildi.

ilişkilerde yeni ve "tarihi öneme sahip" bir sayfanın açılmasının iki ülkenin de çıkarına olacağı vurgulandı. Yakınlaşmada Türkiye'nin enerji alanında nükleer güce sahip olma isteği ile Rusya'nın Akkuyu Nükleer Enerji Santrali Projesi'ne desteği önemli bir yer tutuyor. Aynı şekilde, Kasım 2016'da Rusya doğal gazını Türkiye üzerinden AB üye ülkelere taşıyacak olan "Türk Akımı Doğalgaz Boru Hattı Projesi" için taraflar arasında anlaşma sağlandı. Bu çerçevede Türkiye'nin AB için -özellikle enerji alanında- stratejik öneminin artacağı öngörülüyor.

Ekonomik alanda ise taraflar arasında ortak bir yatırım fonunun kurulması kararı, ikili ilişkilerde ticaretin ve karşılıklı yatırımların artırılması açısından ayrıca önemli bir gelişme olarak görülebilir. Turizm alanında ise tarafların yeni bir sayfanın açılmasına hazır oldukları ve ülkeler arası charter seferlerinin artırılmasına yönelik bir takım girişimlerde bulunduğu da görülüyor. Buna rağmen, hâlihazırda tarım alanında bazı kısıtlamalar devam etmekte. Hükümetlerin bu alanlarda kalıcı çözümlerin bulunması için yoğun temasta olduklarını hatırlatmakta fayda var. ■

30'uncu Yılında Erasmus+ Türkiye Ulusal Ajansı ve Girişimcilik

Türkiye Ulusal Ajansı

Erasmus+ Programı tam 30 yıldır, eğitim ve öğretime yapılan yatırımın; bireylerin yaş ve geçmiş bilgilerine bakılmaksızın potansiyellerini açığa çıkarmada anahtar rol oynuyor.

Erasmus+ bireylerin kişisel ve mesleki gelişmelerini güçlendirmeye, yeni beceriler kazanmalarına ve istihdam olanaklarını artırmalarına yardım ederek Avrupa'nın beşeri sermayesini güçlendirmeye devam ediyor. 1987 yılından beri Avrupa ülkeleri arasında uygulanan Program, Türkiye'de 2004 yılından itibaren Türkiye Ulusal Ajansı koordinasyonunda yürütülmeye başladı. Bu kapsamda, Türkiye Ulusal Ajansı, 2004-2016 yılları arasında 28 binden fazla projeye 900 milyon avro'dan fazla hibe tahsis ederek 450 binden fazla Türk vatandaşına Avrupa'da eğitim, staj, işbirliği ve gönüllülük fırsatları sundu.

Son 30 yılda dünya sosyal, ekonomik ve kültürel alanda önemli değişimlere sahne olurken değişen koşullar tüm dünyada işgücü piyasalarını da doğrudan etkiliyor: Düşük-becerili işgücü için talep azalırken yüksek beceri sahibi işgücüne

olan talep her geçen gün artıyor. 2020 itibarıyla bütün işlerin yüzde 35'inin yüksek beceri, yenilikçilik kapasitesi ve adaptasyon kabiliyeti gerektireceği tahmin ediliyor.

Sürekli değişim karşısında bireylerin ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve yetkinlikler de zaman içerisinde değişiyor. Bu değişimlerle başa çıkmak için bireyler okuma-yazma (*literacy*), sayısal beceriler, yabancı dil, bilim ve dijital beceriler gibi bir dizi temel becerilerin yanı sıra öğrenmeyi öğrenme, iletişim ve inisiyatif alma ve girişimcilik gibi çapraz (*transversal*) becerilere de sahip olmak zorunda. Zira bu beceriler bireylere bugünün değişen ve öngörülemez kariyer zorlukları ile başa çıkmalarına yardım ederken bilhassa gençlerin giderek daha rekabetçi hale gelen iş piyasasında istihdam şanslarını artırıyor. Aynı zamanda yeni işlerin yaratılmasını destekliyor.

İnisiyatif alma ve girişimcilik becerisi, hayat boyu öğrenme için sekiz anahtar yetkinlikten biri olarak kabul ediliyor. Bu beceri gençlere günlük yaşamlarında ve iş yaşamlarında yardım ettiği gibi sosyal veya ticari faaliyetler için de bir temel oluşturuyor. Hemen vurgulamak gerekir ki; girişimcilik becerileri gençlerin diğer girişimcilik gerektirmeyen kariyerlere adapte olmalarını da kolaylaştırıyor. Bu tür çapraz beceriler, birden fazla mesleki alan ve sektör için geçerli beceriler olduğundan “taşınabilir beceriler” olarak da adlandırılıyor ve bu nedenle mesleki hareketliliğe olanak veriyor. Ayrıca bu beceriler bireylerin kişisel gelişimi ve işgücü piyasasında başarılı olmaları için gerekli mesleklerine özel beceriler için de bir altyapı oluşturuyor. Bu nedenle birçok ülkede yapılan araştırmalar işverenlerin temel becerilerin yanı sıra takım çalışması, iletişim becerileri, iş disiplini, inisiyatif alma ve girişimcilik gibi çapraz becerilere çok önem verdiklerini gösteriyor.

Tüm bunların sonucu olarak özellikle gençlerin kişisel ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunarak işgücü piyasasında istihdam edilebilirlikleri artırması nedeniyle Erasmus+ Programı içinde “girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi” konusu özel bir öneme sahip. Bu kapsamda yükseköğretimden, mesleki eğitime, okul eğitiminden yetişkin eğitimi ve gençlik alanlarına kadar bireylerin katılacakları hareketlilik projelerinin sonucunda proje katılımcılarının inisiyatif alma ve girişimcilik kabiliyetlerinin artması bekleniyor. Diğer taraftan Yenilik ve İyi Uygulamaların Değişimi için İşbirliği başlığı altında yapılacak Stratejik Ortaklık Projeleri kapsamında da girişimcilik becerilerinin artırılması için tedbirler göze çarpıyor.

Girişimcilik, Erasmus+ Programındaki tüm alt sektörlerin de öncelikleri arasında yer alıyor. Örneğin girişimcilik eğitiminin teşvik edilerek beceri ve yetkinlik kazanımının desteklenmesi, okul eğitimi stratejik ortaklık projelerinin öncelikleri arasında bulunuyor. Gençlik alanındaki stratejik ortaklık projelerinde girişimci-

lik eğitimlerinin ve sosyal girişimciliğin teşvik edilmesi temel önceliklerden biri. Bilhassa Ulusötesi Gençlik Girişimleri şeklindeki stratejik ortaklık projeleri ile gençlerin girişimcilik ruhunun güçlendirilmesi amaçlanıyor. Bu girişimler; sosyal girişimlere dönüşebiliyor, dernekler, kulüpler, STK’lar ve ağlar kurabiliyor, sosyal girişimcilik başta olmak üzere girişimcilik alanında eğitimlerle kurslar geliştiriyor, düzenleyebiliyor. Bu projeler sayesinde gençlik grupları sosyal girişimler aracılığıyla düşüncelerini pratiğe döküyorlar ve günlük yaşamlarında karşılaştıkları problemlere ve zorluklara çözüm üretebiliyorlar. Türkiye Ulusal Ajansı’na başvurusu yapılan projelerin yanı sıra başvurusu doğrudan Brüksel’e yapılan Merkezi projelerde de girişimcilik öncelikli konular alanında bulunuyor. Bu çerçevede yükseköğretim ile iş dünyası arasında işbirlikleri sayesinde Avrupa’nın yenilik kapasitesini güçlendirmeyi hedefleyen Bilgi Ortaklıkları projelerinin temel öncelikleri arasında girişimciliğin ve yükseköğretim personeli ile işletme çalışanlarının girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi yer alıyor. Ayrıca gençlik alanındaki merkezi projelerden Kapasite Geliştirme Projeleri kapsamında Girişimcilik Ortaklıkları adında ayrı bir proje türü bulunuyor ve bu proje türü gençler arasındaki sosyal girişimciliği teşvik ediyor.

Erasmus+ Programı Kapsamında Girişimcilik Konulu Proje Örnekleri

- “*Know Your Impact* - Genç Sosyal Girişimciler için Sosyal Etki Ölçümleme Araçları” (Koç Üniversitesi)

Türkiye Ulusal Ajansı tarafından desteklenen ve Koç Üniversitesinin koordinatörlüğünde Erasmus+ Gençlik Alanında Stratejik Ortaklıklar başlığı altında yürütülen proje; Estonya ve İngiltere’den ortak kuruluşların katılımıyla 2015 yılında başladı.

“Ölçemediğin hiçbir şeyi iyileştiremezsin” ilkesiyle yürütülen projede sosyal girişimciliğin sosyal sorunlara yönelik

sürdürülebilir ve güvenilir çözüm modeli olarak güçlendirilmesi amaçlanıyor. Proje ayrıca, genç sosyal girişimcilere sosyal etki ölçme konusunda yetkinlikler kazandırarak, toplumda daha da etkin olmalarını hedefliyor. Sosyal girişimciler arasında farkındalık yaratması beklenen proje kapsamında, genç sosyal girişimcilerin yararlanacağı anadilde materyaller oluşturulacak. Bu sayede bilgiye erişim daha da hızlandırılırken, eğitim ve koçluk programlarıyla sosyal girişimcilerin çeşitli alanlardaki yetkinlikleri daha da artırılmış olacak. Projeye, Türkiye’de sosyal girişimciliğin geliştirilmesi için gerekli bilgi altyapısının da oluşturulması planlanıyor.

- “*Enhancing Employment Opportunities for Vet-Learners with Red Book* - Mesleki Eğitim Öğrencileri için İstihdam Fırsatları” (Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

Mesleki eğitim alan öğrenciler için istihdam olanaklarının artırılması, mesleki eğitim veren okullar ile işgücü piyasası arasındaki işbirliğinin etkin hale getirilmesi ve mesleki eğitim müfredatının yalnızca öğrencilerin ihtiyacına değil iş hayatının taleplerine göre tasarlanması gerekliliğinden yola çıkarak hazırlanmış bir proje... 2015 yılında uygulanmaya başlayan proje çerçevesinde öncelikle proje ortağı ülkelerde mesleki eğitimin ve işgücü piyasasının genel durumu analiz edildi. Sonraki aşamada ise yenilikçi, teknoloji odaklı ve iş dünyasının ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte bir mesleki eğitim sistemi için öğrenme materyalleri ve eğitim yönergeleri oluşturuldu.

Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü koordinatörlüğünde; Litvanya, İspanya, Portekiz ve İtalya’dan katılımcı kurum ve kuruluşların ortaklığı ile yürütülen projenin nihai hedefi mesleki eğitimin kalitesini ve mesleki eğitim alan öğrencilerin istihdam olanaklarını artırmak.

Siz de geleceğinizi şekillendiren Erasmus+’ta yerinizi alın. Çünkü ERASMUS+ yaşamları değiştirir, ufukları açar. ■

ilge KIVILCIM
İKV Uzmanı

AB, Emisyon Ticaretinde Sınıfı Geçti mi?

AB Emisyon Ticaret Sistemi (AB ETS), dünyada hâlâ uygulanabilen en geniş emisyon ticaret sistemidir. Ancak Çin, bu yıl AB'yi bu konuda ikinci sıraya düşürecek kadar iddialı bir emisyon ticaret sistemini kurma hedefiyle pazarda ilerliyor. Sistemin işlevselliği konusunda kesin bir uygulama takvimi olmayan Türkiye'nin planı ise ulusal bir ETS kurmak.

AB ETS'nin 2021-2030 uygulama dönemine ilişkin reformlar, üretimi en fazla fosil yakıta dayalı olan AB üye ülkesi Polonya'nın itirazına rağmen şubat ayında onaylanmıştı. Bilindiği üzere, karbon kullanımına ilişkin fiyatlandırma çalışmaları, Kyoto Protokolü kapsamında uygulanmaya başladı. Dünya Bankası verilerine göre¹, küresel çapta yaklaşık 40 ülke ve 20'den fazla şehirde emisyon ticareti ya da karbon vergisi gibi farklı türde uygulamalar kullanılıyor. Mevcut haliyle uygulanmakta olan ETS'ler ve karbon vergisi uygulamaları, toplam

küresel emisyonların yüzde 13'ünü (7Gt karbondioksit eşdeğeri) oluşturuyor. Aynı şekilde, Paris Anlaşması'nın uygulanmasına yönelik ülkelerin sunduğu ulusal katkıların ya da INDC'lerin (*Intended Nationally Determined Contribution*) 101 tanesinde karbon fiyatlandırma uygulamalarına rastlanmakta ve bu çalışmalar küresel emisyonların yüzde 58'ini oluşturuyor.

2005 yılında faaliyete geçen AB ETS ise uygulama alanı bakımından dünyadaki emisyon ticaret sistemlerinin en büyüğü olma özelliğini taşıyor. Genel anlamda; AB ETS'nin işleyişini şu

şekilde özetlemek mümkün; sisteme dahil olan sanayi tesisleri ve enerjiyi yoğun kullanan tesisler için azami emisyon izinleri bulunuyor. AB üyeleri, ülke içindeki ilgili tesislere emisyon hakkı (*allowance*) veriyor. Sistemin temel ilkesini oluşturan kısımda ise, yıl sonunda bu izinleri aşmayan tesisler, aşan tesislere, artakalan emisyon miktarlarını satabiliyor. Yine genel bir tanımda; karbon fiyatlandırması, o yılki pazardaki arz-talebe göre değişebiliyor. Karbon vergisi uygulamasını ise doğrudan fosil yakıt kullanım miktarına göre ton başına ödenen vergi olarak tanımlayabiliriz.

AB ETS, aynı zamanda Avrupa Komisyonu tarafından iklim değişikliği ile mücadele politikasının temel çalışma alanı olarak açıklanıyor. 4 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe giren Paris Anlaşması için sunulan, 1990 yılına kıyasla 2030 yılında emisyonlarda yüzde 40 oranındaki azalma hedefine ulaşılması için de AB ETS önemli bir hareket alanı olarak karşımızda.

Komisyonun Ocak 2014 Önerileri ve Reform Süreci

AB ETS reformunun hayata geçirilme nedenlerinin başında, 2008 yılı kriziyle beraber, AB ETS'de arzın artması ve böylelikle karbon fiyatlarının düşmesi geliyordu. Başka bir ifadeyle, karbon fiyatının düşmesiyle, tesis sahipleri kotalara uymak yerine emisyonları artırıcı seçeneklere doğru yönelmişti. Ekonomik ve mali kriz ile birlikte gelişen karbon fiyatlarındaki dengesiz seyirlerin ve ülkelerin ekonomik krizle beraber oluşan kırmızı hatlarının belirginleşmeye başladığı dönemde Komisyon tarafından ek tedbirler gündeme alındı.

Komisyonun soruna yönelik ilk adımı aslında 12 Kasım 2012 tarihinde AB ETS'nin üçüncü uygulama dönemi olan 2013-2020 döneminde değişikliğe gidilmesi talebi ile, 900 milyon ton emisyon iznini 2019-2020 dönem aralığına erteleyen ve böylece karbon fiyatlarını yukarı çekme hedefiyle hazırlanmış "Geri Çekme" (*Back-Loading*) taslağı ile atıl- ▶

AB ETS reformunun 2020 yılı sonrasında uygulanacağı hatırlanırsa, Çin, emisyon pazarında ciddi bir atağa geçebilir.

mıştı. Bu reform pek etkili olmadı. Avrupa karbon pazarındaki fiyat dengesizliğini çözüme kavuşturma ile yakından ilgili ikinci girişim, Komisyonun 2014 yılının başında “22 Ocak önerileri” içinde belirlenmişti. Öneriler, “Geri Çekme” modeli gibi kısa vadeli bir çözümden ziyade uzun vadeli yapısal reform paketi niteliğinde gündeme alındı. 22 Ocak’taki öneri içinde Pazar İstikrar Rezervi (*Market Stability Reserve, MSR*) ile beraber 2030 iklim ve Enerji Paketi (1990 yılına göre emisyonlarda yüzde 40 azaltım) açıklandı.

AB ETS Reformu (MSR) Neler Getiriyor?

Reformlarla AB ETS dâhilindeki kirletme izinlerine ilişkin fiyatların aşırı oranda düşmesine ve fiyat dengesizliğine yol açan fazla izinlerin, MSR havuzunda toplanması amaçlanıyor.

2021-2030 döneminde uygulanacak reformlar kapsamında, MSR’de toplanan karbon ödenek sayısı iki katına çıkarılıyor ve belli bir sınıra ulaşmasının ardından otomatik olarak belli miktardaki ödenekler iptal ediliyor. Ayrıca yıllık açık artırmada karbon kredisi 2021 yılından itibaren yüzde 2,2’ye çekiliyor.

Söz konusu reform çalışmasının, 2008 yılından itibaren devam eden AB ETS’ye yönelik eleştirilerin yumuşatılması açısından ne derece etkili olacağı, uluslararası ortamda olduğu kadar Brüksel’de de tartışma konusu olmaya devam ediyor. Nitekim havacılık sektöründeki sektörel reaksiyonlar dışında, AB ETS’nin Paris Anlaşması’nın uygulanmasında yetersiz bir plan çizdiğini düşünen kesimin mesajları hissedilir boyutta. Mevcut süreçte, sistemin daha etkin kılınması ve özellikle karbon fi-

yatlarının istenilen seviyeye çekilmesi amacıyla yapılan reform çalışmasının AB Liderler Zirvesi'nde ele alınması bekleniyor. Fiyat dengesizliklerinin giderilmesinde MSR gibi mekanizmaların işleyişinin sürdürülebilir kılınmasının ötesinde, pazardaki güven ortamının oluşturulması temel öncelik.

Havacılık sektörünün geleceği ise AB ETS dâhilinde ele alınması gereken bir diğer önemli konu. Havacılık sektörü ve AB ETS dâhilindeki Komisyonun 2012 yılının başında büyük tartışmalara neden olan bir değişiklik önerisiyle gündeme gelmişti. Bilindiği üzere, 1 Ocak 2012 tarihi itibarıyla AB hava sahasını kullanan havayolu şirketleri, AB ETS dâhilinde emisyonlarından sorumlu tutulmuştu. Ancak Komisyonun bu teklifi, özellikle havayolu şirketlerinin baskısı ile uzun sürmedi ve emisyonları belli bir

süre erteleyen “*Stop the Clock*” düzenlemesi ile uluslararası eleştiri ortamını yumuşatma kararı alındı. 4 Ekim 2013 tarihinde Uluslararası Sivil Havacılık Organizasyonunun (*International Civil Aviation Organization, ICAO*) arabuluculuğunda 2016 yılına kadar kabul edilip, 2020 yılında uygulamaya geçecek “küresel bir mekanizmanın” oluşturulması kararı alınmıştı. Geçtiğimiz yıl yapılan ICAO'nun 39'uncu Genel Kurulunda bu tür bir mekanizmaya imkân verecek küresel bir anlaşma kabul edildi. Anlaşma, küresel anlamda ilk havacılık anlaşması olarak hayata geçecek. Anlaşma ile küresel piyasa temelli bir mekanizma (*Global Market Based Measure*) kurulacak. İlk pilot uygulamanın 2021 yılında, ilk uygulamanın ise 2024 yılında başlatılması planlanıyor. Türkiye de anlaşma kapsamına giren ülkelerden biri olacak.

Çin, AB'yi Solayabilir mi?

Çin, iki yıl önce ABD-Çin ortak bildirisinde 2017 yılında kendi ETS'sini oluşturma planını açıklamıştı. AB ETS reformunun 2020 yılı sonrasında uygulanacağı hatırlanırsa, Çin, emisyon pazarında ciddi bir atağa geçebilir. Dolayısıyla AB ETS reformunun etkinliği bu noktada da analiz edilebilir. Brüksel dışında tüm dünyada, özellikle Trump sonrası iklim politikasında liderliğe soyunan Çin'in ulusal politikalarına cevap verebilecek bir AB beklentisi devam edecek.

Başka bir noktada şu açıktır ki, emisyon ticaret sistemlerinin, küresel iklim değişikliği ile mücadelede ne kadar etkili olduğu da tartışılması gereken bir konu. Nitekim ulusal politikalar ve Paris Anlaşması çerçevesindeki INDC'lerin mevcut haliyle yetersiz olduğunu belirttik. Dünyanın her yerinde Kyoto Protokolü ile gelen bu yapılanmanın izlerini devam ettiren bir sistem şu an hakim. En temel öncelik, politikaların revize edilmesi. Buna Türkiye de dahil.

Karbon fiyatlandırmasını daha ön plana almak isteyen ülkeler de mevcut. AB ETS, tüm AB üye ülkelerinde uygulanıyor ve Danimarka, İsveç, Finlandiya,

İzlanda, İngiltere, İrlanda, Portekiz, Fransa ve üye olmayan Norveç AB ETS dışında ayrıca karbon vergisini uygulayan ülkeler. Türkiye de karbon vergisine geçebilir.

Türkiye'nin Planı Ulusal ETS'yi Uygulamak

Türkiye, henüz AB üyesi olmadığı için AB ETS uygulamalarına tabi olan bir ülke değil. Mevcut süreçte, Türkiye'de işleyebilen tek mekanizma olan gönüllü karbon piyasası kapsamında yürütülen projelerle toplam 20 milyon ton CO2 eşdeğeri azaltım yapıldığı açıklandı. Ancak Türkiye'de Dünya Bankası ile ortak bir çalışma etrafında yürütülen Karbon Piyasalarına Hazırlık Ortaklığı Projesi (*Partnership for Market Readiness, PMR*) çerçevesinde ulusal karbon pazarının oluşturulması çalışmalarının ilk adımı atıldı. Hatta karbon pazarının oluşturulması hedefi AB ETS'ye uyum kapsamında ele alınıp ilk Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı'mız içinde belirlenen bir hedef olarak sunuluyor. PMR Projesi dâhilinde belirlenen 3 pilot sektör (çimento, rafineri ve elektrik) üzerinden Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik'in uygulanmasına yönelik çalışmalar devam ediyor. Yönetmeliğin aynı zamanda AB ETS sektörlerini de içerdiğini ekleyelim.

Türkiye'de AB ETS'ye uyum çalışmaları sektörel boyutta devam ederken, havacılık sektörü de Türkiye adına AB'ye uyum kapsamında ele alınması gereken sektörlerden biri. Bu noktada özellikle AB-ICAO hattında alınan kararların takip edilmesi önemli.

Ancak küresel hedef emisyonların azaltılması olduğundan Türkiye'nin, AB ETS'den ziyade karbon vergisine odaklanması gerekebilir. Nitekim Paris Anlaşması'nın 6'ncı Maddesi karbon fiyatlandırmasına işaret ediyor. 2017 yılında ETS ya da karbon vergisine geçecek ülkeler: Çin (ETS), Güney Afrika ve Şili (karbon vergisi). ■

¹ World Bank Group-Climate Change “State and Trends of Carbon Pricing”, Ekim 2016.

AB için Özeleştir Zamanı: 27 Üyeye Yola Devam Haritası Beyaz Kitap

Roma Antlaşması'nın 60'uncu yılı şerefine 1 Mart 2017 tarihinde Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker'in kamuoyuna sunduğu Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap, Brexit'ten sonra 27 üyeye yoluna devam edecek olan AB'nin geleceği için muhtemel beş seçenekten bahsediyor.

Selvi EREN
İKV Uzman Yardımcısı

Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap, Roma Antlaşması'nın 60'uncu yılı şerefine 1 Mart 2017 tarihinde Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker tarafından kamuoyuna sunuldu. Kitapta Brexit'ten sonra 27 üyeye yoluna devam edecek olan AB'nin geleceği için muhtemel beş seçenek ele alınıyor. 25 Mart günü kutlamalar için Roma'da bir araya gelen AB liderleri, 500 milyon kişiye refah ve barış imkânı sunan dünyanın en büyük ekonomisi olan AB'yi yaşadıkları zorlukların üstesinden gelerek daha güçlü ve daha büyük hale getirme taahhüdünde bulundu. Brexit, Trump, mülteciler akını ve terör olaylarının gölgesinde geçen 2016 yılı AB'nin başarısına olan şüpheleri ve memnuniyetsizlikleri artırmış olsa da AB kurumları krizi fırsata çevirecekleri-

nin altını çiziyor ve vatandaşlarına umut vermeye çalışıyor.

Temel olarak üç bölümden oluştuğunu söyleyebileceğimiz Beyaz Kitap'ın, ilk bölümü Avrupa Birliği'nin güncel durumunun özetine ayrılmış. Dünyanın en büyük ekonomisi ve insani yardım donörü olduğu hatırlatılan raporda AB'nin vatandaşlarına sunduğu iş ve eğitim imkânları, barış ortamı ile ekonomik ve demokratik gelişmişlik vurgulanıyor. Aynı zamanda eleştirilerin ve vatandaşlarının memnuniyetsizliklerinin farkında olarak azalan Avrupa nüfusu, yüksek işsizlik seviyesi ve AB meşruiyetini sorgulatan güvenlik sorunundan bahseden rapor, AB kurumlarının özeleştir yapmaktan çekinmediğini göstermesi açısından olumlu bir etki yarattı. Yine de, 60 yıl önce olduğu gibi krizlerin Birliği daha

da güçlendireceği ve Birliğin küresel platformda her zamankinden etkili olacağı mesajı verilirken kısa dönem için herhangi bir çözüm önerisinden bahsedilmeden uzun döneme umutla bakılmasıyla yetinilmesi birçok eleştiriden nasibini aldı.

Raporun ikinci bölümünde 2025 yılına kadar AB'nin izleyebileceği beş rotadan bahsediliyor. Senaryonun ana içeriğini özetleyen isimlerle ve AB bayrağının senaryolara uygun değiştirilmiş versiyonlarıyla sunulan tablolar ve açıklamalar farklı politika alanlarında yaşanacak değişimlere göz atmamızı sağlıyor (Şekil 1). Senaryoların tanıtımı "Geleceğe Dönüş" filmindeki gibi zamanda yolculuk yapıp 2025'e gittiğimizde nasıl bir AB ile karşılaşabileceğimizi gösteriyor; ancak sorun şu ki o duruma nasıl gelindiği hakkında bir fikrimiz yok. "Önümüzdeki Rota" başlığını taşıyan raporun üçüncü bölümünde gerçekliğin önerilen gelecek senaryolarından çok farklı olabileceği gibi birkaç senaryonun değişik kombinasyonlarının da yapılabileceği söyleniyor. Bu da bize aslında AB'nin de hangi rotayı seçeceği hakkında bir fikri olmadığını gösteriyor. AB liderleri için asıl önemli olan zamanın getirdiği zorluklara karşı esnek kalıp her krizden sonra Anka kuşu misali küllerinden yeniden doğarak 27 üyeli Birliği korumak. Önümüzdeki aylarda beş farklı konuda da bir dizi rapor hazırlanacağını bildirerek sonlandırılan son bölüm, 2025'e kadar yapılacak politika değişikliklerinin detaylı bir şekilde açıklanmasının gerekliliğinin farkında olduklarını; fakat bunu değişen politik ve ekonomik bağlamı irdeleyerek yapmak istedikleri algısını yaratıyor (Şekil2).

Beş gelecek senaryosunun içeriği, beklentileri karşılamadığı ve bazı senaryo fikirlerinin fazla "uçuk" bulunması nedeniyle gerçekçi olunmadığı yönünde yorumlar alıyor. İlk bahsedilen seçenekte AB'nin şu anki durumunda herhangi bir değişiklik yapılmazsa ne olacağı, olumsuzluklar ön plana çıkarak sunuluyor ve bu şekilde değişikliğin

Şekil 1: 2025 Yılına Kadar Avrupa'nın Geleceği için 5 Senaryo

	Mevcut Durumun Devamı
	Yalnızca Tek Pazar
	Gönüllüler Koalisyonu
	Daha Az Alanda Daha Etkili Bir AB
	Hep Birlikte Daha Fazla Bütünleşme

gerekli olduğuna vurgu yapılmış oluyor. "Uçuk" olarak nitelendirilen iki senaryodan ilki (Senaryo2) AB'nin tek pazar dışındaki diğer tüm siyasi, insani ve ekonomik kazanımlarından vazgeçmesini öngörüyor ki Juncker açık bir şekilde bu ihtimale karşı olduğunu belirtti. Daha fazla bütünleşmeyi öngören (Senaryo 5) seçenek ise şu anki AB'nin mevcut politika alanlarında daha da güçleneceğini öngörerek "ütopik" bir gelecek sunuyor.

Gerçekleşmesi pek önerilmeyen veya pek mümkün olmayan senaryoları çıkardığımızda elimizde iki seçenek kalıyor. 3 numaralı senaryoda belli grup ülkelere, yoğunlaşmak istedikleri politika alanlarında birlikte çalışma hakkı veriliyor. Çok vitesli Avrupa olarak da nitelendirilen bu seçenek çeşitli koalisyonlar yapılabileceğini öngörürken ekonomisi güçlü ülkelerin ön planda olup Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin ise dışarda

kalabileceği gerekçesiyle eleştiriliyor. 4 numaralı senaryo ise 27 üyenin de daha fazla katma değer sağlayan politika alanlarına yoğunlaşmasını, istihdam ve sosyal politika gibi konulara AB kurumlarının fazla müdahil olmamasını öngörüyor. Ancak her senaryoda olduğu gibi bu öngörüde de sadece sonuca odaklanıldığı için hangi politikalarda AB olarak hareket edilip hangilerinin ikili işbirliklerine bırakılacağı konusunda karar verilmesinin hiç de basit olmadığı yorumları yapıyor.

Beyaz Kitap, beklentileri karşılamakta fazla başarılı olamamış dahi olsa sorunları gerçekçi bir şekilde ele aldığı için olumlu tepkiler de alıyor. Komisyonun da dile getirdiği üzere Avrupa bütünleşmesinin yeniden şekillenmesi uzun döneme yayılan ve öngörülerin dışında ilerleyecek bir süreç olacak ve bu nedenle sabırlı olmak gerekiyor. ■

Şekil 2: Önümüzdeki aylarda yayımlanması planlanan rapor konuları

Kültürel Zenginliğin Başkenti Paris: Avrupa Bütünleşmesinin Sembol Şehri

İki bin yılı geçen tarihinde Galya kentinden 21'inci yüzyıl metropolüne dönüşen Paris şehri dünyanın en önemli sanat, kültür ve turizm merkezlerinden biri.

Selvi EREN
İKV Uzman Yardımcısı

Antik dönem, Orta Çağ ve Rönesans'a tanıklık eden ve her sokağında, her binasında bu dönemlerin izlerini gururla taşıyan Paris, birçok Avrupa şehrine ilham kaynağı olan görkemli Haussmann mimarisinin de başkenti.

Birleşmiş Milletler'e bağlı Dünya Turizm Örgütü 2014 verilerine göre Fransa 83,7 milyon turist ile dünyanın en çok turist çeken ülkesi olarak listenin başında yer alırken, Fransa'nın en büyük şehri ve başkenti Paris de yaklaşık 47 milyon turist ile en fazla ilgi gören şehir olarak ön plana çıkıyor¹. UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde Fransa'nın 42 tarihi ve doğal yapısı arasında Paris'in Notre Dame Katedrali, Louvre Müzesi, Eiffel Kulesi ve

Concorde Meydanı'nın içinde bulunduğu Seine Nehri bölgesi de yer alıyor².

Zamanın İzlerini Taşıyan Şehir

Fransa'nın başkenti Paris'in ilk sakinlerinin M.Ö. 3'üncü yüzyılda Seine Nehri'nin içinde bulunan iki adacıktan biri olan "Île de la Cité"ye yerleşen Galyalı "Parisii" kabilesi olduğu biliniyor. Seine Nehri'ndeki iki adacığı (Île de la Cité ve Île Saint-Louis) tahta köprülerle birbirine bağlayan Galyalılar, kenti kuzey, güney-doğu, Fransa'nın diğer kentleri ve Akdeniz'den gelen ürünlerin takas bölgesi haline getirdi. M.Ö 52 yılında Roma Komutanı Labienus tarafından ele geçirilen kent Roma İmparatorluğu için önemli bir ticaret noktası haline geldi.

Daha önceki ismi Lutetia olan kentin bilinen ilk sakinlerine hitaben Paris adını alması ise M.S. 5. yüzyılda gerçekleşti.

Anısına Bazilika inşa edilen Aziz Denis ile 3'üncü yüzyılın ortalarına doğru Hıristiyanlıkla tanışan kenti 450'li yıllarda Hun Attila Han işgal etmeye çalıştı; ancak başarılı olamadı. 9'uncu yüzyılda birçok Viking saldırısına maruz kalan Paris 861 yılında Capet Hanedanı'nın eline geçti ve 987'de Hugues Capet'in Fransa Kralı olmasıyla Fransız toprağı haline geldi³.

İlk defa 12'inci yüzyılda piskoposluk okuluyla başlayan entelektüel hayat, 13'üncü yüzyılda sonradan günümüzün üniversitelerine dönüşecek olan okulların açılmasıyla büyüyerek ve yaygın-

laşarak devam etti. Matbaanın Paris'e gelmesiyle Rönesans döneminde sanatçıları ve düşünürleriyle etkin bir rol oynayan şehir aynı zamanda inşa edilen yeni köprüler ve binalarla da giderek gelişti. 19'uncu yüzyılda çok hızlı büyümesi nedeniyle sınıflar arası uçurumun artması Victor Hugo'nun "Sefiller" romanı gibi daha birçok eserde konu edildi.

Paris'in görünümünün günümüzdeki haline gelmesi 3'üncü İmparatorluk zamanında Baron Haussmann'ın yönetiminde gerçekleştirildi. Bu dönemde geniş caddeler ve yeni köprüler inşa edildi, tren garları büyütüldü, şehir 20 bölgeye bölündü ve yeşillikleriyle ünlü parkların planlaması gerçekleştirildi. Kısacası günümüzün metropol Paris'i, şehirdeki

yaşam koşullarını iyileştirmek ve şehri mimari harikaya çevirmek amacıyla 1853'ten sonra yaratıldı.

Savaş Sonrası Avrupa Paris'te Küllerinden Doğuyor

1'inci Dünya Savaşı'ndan itibaren Avrupa'da bir birlik oluşturulması için çalışan ünlü Fransız ekonomist Jean Monnet AB'nin fikir babası olarak tanınıyor. Her iki dünya savaşında Fransa ve İngiltere arasında bir birlik sağlamak için çaba harcayan Jean Monnet 1943 yılında yaptığı bir konuşmada "Avrupa ülkelerinin halklarına gerekli refah ve toplumsal kalkınmayı temin etmek için çok küçük olduklarını ve bir federasyon kurmaları gerektiğini" belirtmişti. Monnet, 2'inci ►►

“Kurumların ömrü insanlarınkinden daha uzundur ve sağlam temeller üzerine kuruldukları takdirde kurumlar, nesillerce oluşan bilgeliğin sonraki nesillere aktarılmasını sağlayabilir.”
(Jean Monnet, AKÇT Meclisi Strasbourg, 11 Eylül 1952)

Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra hazırladığı “Küresel Modernleşme ve Kalkınma Planı”nı Fransa Hükümetine sundu ve Planlama Müdürlüğü'ne atanmasından sonra “Monnet Planı”nı kaleme alarak 1947'de Fransa'nın savaş sonrası mali yardım yapan Marshall Planı'na katılımını sağladı.

1949 yılına gelindiğinde önemli bir kömür çelik bölgesi olan Ruhr'un Fransa ve Almanya arasındaki gerilimi tırmandırdığını gören Monnet, dönemin Dışişleri Bakanı Robert Schuman için Fransız-Alman kömür ve çelik kaynaklarının bir Avrupa Hükümetinin kontrolü altında toplanmasını öngören bir önerge hazırladı. Önergenin 9 Mayıs 1950 tarihinde Schuman tarafından

kamuoyuna sunulmasıyla AB bütünleşmesini başlatacak ilk adım atılmış oldu. Nitekim 18 Nisan 1951 tarihinde Fransa, Belçika, Batı Almanya, Lüksemburg, İtalya ve Hollanda Fransa Dışişleri Bakanlığı'nda bir araya gelerek Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu (AKÇT) kuran antlaşmaya imza attı. Böylece tarihte ilk defa devletler kendi iradeleri ile ulusal egemenliklerinin bir kısmını uluslararası bir kuruma devrettiler. Bu yönüyle Paris, uzun yıllar süren savaşın yıkıcı ve sarsıcı etkilerinden sıyrılmaya çalışan, huzur ve refah içinde yaşamayı amaçlayan Avrupa ülkelerinin yıllarca sürece dayanışma ve barışın temelini attıkları, ortak bir amacın doğuşunda sembol bir şehirdir.

Jean Monnet'nin Avrupa'da, entegrasyonun başta savaş sanayi olmak üzere o dönemdeki endüstriyel gelişim için büyük önem taşıyan iki sektörde başlamasını teklif etmesi ve bunun diğer beş ülke tarafından da kabul edilmesi tesadüf değil. Kurulan yeni topluluğun ileri görüşlü fikir babası ve aynı zamanda ilk başkanı olan Jean Monnet, oluşturulan kömür ve çelik birliğinin Avrupa ekonomik ve siyasi bütünleşmesinin ve genişlemesinin ilk adımı olduğunu düşünüyordu ve zaman Jean Monnet'nin öngörülerinin doğruluğunu kanıtladı. Fransız-Alman uzlaşısı ile kömür ve çelik endüstrisinin ortak bir kontrolle yönetilmesi 1957'de AB'nin kuruluşunu tamamlayacak olan Avrupa Ekonomik

Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun oluşturulması sürecini de başlatmış oldu. Bu üç topluluk başlangıçta ortak bir meclis ve Avrupa Adalet Divanı'nı paylaştı ve daha sonra AB'yi kuran 1992 Maastricht Antlaşması ile birlik politikalarının ayrıldığı üç ana başlıktan birisi haline geldi.

Paris Antlaşması'nda belirtildiği şekliyle AKÇT'nin görevi Üye Devletlerin genel ekonomik durumları ile uyum içinde ortak bir pazarın kurulması ile ekonomik genişlemeye, istihdam ve yaşam standartlarının yükseltilmesine katkıda bulunmaktır⁴. Hükümetleri temsil eden milletvekilleri ve bağımsız yargıçlar tarafından denetlenen yüksek temsilcilerle yönetilen topluluğu içinde daha sonra

dönüşümler geçirse de devamlılığını koruyan dört kurum oluşturuldu:

- Dayanışma Komitesi'nin yardımcı olduğu bir Yüksek Otorite
- Ortak Meclis (Avrupa Parlamentosu)
- Bakanlar Konseyi (AB Konseyi)
- Adalet Divanı (Avrupa Adalet Divanı)

21'inci İklim Zirvesi'nin Ev Sahibi Paris

195 ülke 40 bin delegeyle 30 Kasım-11 Aralık 2015 tarihlerinde 21'inci Taraflar Konferansı (COP 21) kapsamında Paris'te bir araya geldi. Dünyanın geleceği için kritik kararların alındığı 2015 Paris İklim Zirvesi tüm politikacıların, iş dünyasının, sivil toplum çalışmalarının yanı sıra tüm ekosistem ve canlıları ilgilendiren küresel ve hayati bir nitelik taşıyor.

1992 yılında Rio'da imzalanan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin (UNFCCC) 21 Mart 1994'te yürürlüğe girmesiyle sözleşmeye taraf ülkelerin dâhil olduğu Taraflar Konferansları (COP) dönemi de başlamış oldu. 2015 Paris İklim Konferansı, 1997'de (COP3) imzalanan ve 2005'te yürürlüğe giren Kyoto Protokolü'nün yarattığı hayal kırıklığını telafi etmek için atılmış bir adım olarak görülüyor. Küresel ısınma sınırlarının 1,5-2 °C seviyesine indirmeyi hedefleyen ve 191 ülkenin imzaladığı Paris Anlaşması 4 Kasım 2016'da yürürlüğe girdi. Paris Anlaşması, 2020 yılına kadar geçerliliği devam eden Kyoto Protokolü'nü takiben iklim değişikliği rejimini belirleyecek tarihi bir anlaşma olarak küresel ısınma çalışmalarında en üst noktaya yerleşti. ■

¹ UNWTO Tourism Highlights 2015 Edition, <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>

² <http://whc.unesco.org/en/list/>

³ http://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/histoire_de_Paris/187123

⁴ <http://www.avrupa.info.tr/tr>

ABAD ve Malların Serbest Dolaşımı (3): İspanyol Çilekleri Kararı

Dergimizin son iki sayısında AB sınırları içerisinde malların serbest dolaşımı ilkesi ile ilgili olarak ABAD'ın iki önemli kararını kaleme almıştık (Cam Filmi ve Doc Morris Kararları). Bu sayımızda da benzer nitelikteki İspanyol Çilekleri Kararına yer veriyoruz.

Dr. Ozan TURHAN
İsviçre Fribourg Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Okuyucularımız tarafından da hatırlanacağı üzere, ABAD her iki davada da AB üyesi devletler arasında ticareti ve dolayısı ile serbest mal akışını doğrudan ve ya dolaylı olarak etkileyen/etkileme potansiyeline sahip, hukuken geçerli ve makul bir sebebe dayanmayan her türlü devlet önleminin, AB hukukunun malların serbest dolaşımını düzenleyen hükümlerine aykırılık teşkil edeceğini belirtmişti.

Hukuka aykırı önlemlerin başında kuşkusuz, belirli ürünlerin ithalatını ve/veya ihracatını doğrudan yasaklayan Üye Devlet düzenlemeleri geliyor. Cam Filmi ve Doc Morris Kararlarında da gördüğümüz üzere devletlerarası ticareti konu edinmese dahi, bir ürünün satışının veya kullanımının (Cam Filmi Kararı) veya belirli kanallardan tüketiciye sunulmasının (Doc Morris Kararı) yasaklanmasında olduğu gibi, Üye Devletlerin AB içerisinde

ticareti olumsuz yönde etkileyebilecek mevzuatı, uygulamaları ve kararları da bu kapsamda değerlendiriliyor. Dolayısıyla AB hukukuna istinaden Üye Devletlerin AB'ye ve diğer Üye Devletlere karşı, serbest mal akışını doğrudan veya dolaylı bir biçimde engelleyecek veya sınırlayacak önlemleri hayata geçirmeme, mevcut engelleri giderme ve ticareti etkileyebilecek çeşitli faaliyetlerden kaçınma yükümlülüğü bulunuyor. Bununla birlikte tersten okuma yaptığımızda, devlet aygıtları dışında yer alan kişi, kurum ve kuruluşların AB Tek Pazarı içerisinde malların serbest dolaşımını olumsuz yönde etkileyebilecek faaliyetleri karşısında devletlerin sorumluluğuna gidilemeyeceği sonucuna varılabilir. Acaba durum gerçekten böyle mi? Dergimizin işbu sayısında soruya ABAD'ın 1997 tarihinde karara bağladığı ve literatüre 'İspanyol Çilekleri' olarak geçen Davayı (Avrupa Komisyonu v Fransa (C-265/95) ve Davaya giden olayları incelemek suretiyle cevap arayacağız.

İspanya'nın 1986 senesinde AB'ye (o dönemki ismi ile AET) üye olması ile birlikte Fransız çiftçileri ve özellikle Fransız çilek üreticileri, İspanyol meyve ve sebze üreticileri karşısında hızlı bir şekilde rekabet güçlerini ve dolayısıyla Fransa ve AB içerisinde pazar paylarını kaybetmeye başladılar. 1993 yılına gelindiğinde tansiyon oldukça yükselir ve Fransız çiftçileri kendi aralarında çeşitli şekillerde örgütlenerek, diğer Üye Devletlerden ithal edilen tarım ürünlerinin ülke pazarına girişlerini engellemek amacıyla ithal tarım ürünlerinin ticaretini ve satışını yapan toptancı ve manavları tehdit, yerli ürünlerin satışını yapmaya zorlama gibi radikal sayılabilecek çeşitli faaliyetlere girişirler. Çiftçilerin faaliyetleri git gide agresifleşir ve 1994 senesine gelindiğinde faaliyetlerin dozu, özellikle İspanya'dan ithal edilen çilekleri satan alışveriş merkezlerini fiziken tehdit, ürünleri tahrip ve İspanya'dan Fransa'ya çilek taşıyan kamyonlara ve şoförlere yollarda saldırmaya ve araçları yakmaya kadar varır.

Benzer şiddet olaylarının iki hafta ara ile aynı yerde yaşanması fakat Fransa polisinin sadece olaylara seyirci kalması ve ürünleri taşıyan kamyonlar ile ürünleri koruyucu tedbirleri almaması üzerine olayları yakından takip eden Avrupa Komisyonu, Fransa Hükümeti'ni uyarmak suretiyle Fransa'nın serbest mal akışını ve dolayısı ile diğer Üye Devletlerden Fransa'ya yönelen ticaretin aksamaması için gerekli tedbirleri almasını ister. Her ne kadar Fransız hükümeti gerekli tedbirlerin alınacağını ve benzer şiddet olaylarına bir daha izin verilmeyeceğini Komisyona bildirdiyse de, 1995 senesinin Haziran ayında İspanya'dan Fransa'ya İspanyol çileklerini taşıyan üç kamyon daha, Fransız polisinin gözleri önünde benzer şekilde çiftçilerinin saldırısına uğrar ve kamyonlar ve ürünler tahrip edilir. Bu son gelişme üzerine Fransa yetkili makamlarının, bütün uyarılara rağmen Birlik içerisinde malların serbest dolaşımını engelleyen şiddet olayları karşısında gerekli tedbirleri bilinçli ve art niyetli olarak almadığına kanaat getiren Komisyon, Fransa'yı AB hukukunun serbest mal ticaretini düzenleyen hükümlerine aykırı hareket ettiği gerekçesi ile ABAD'a şikâyet eder.

Yargılama sırasında her ne kadar Fransa, gerekli bütün önlemleri aldığını fakat olayların çok geniş bir coğrafyada çok hızlı geliştiğini ve bu tip olaylara her zaman hızlı bir şekilde müdahale edilebilmesinin pratikte mümkün olmadığını savunsa da eldeki deliller ışığında ABAD aynı görüşü paylaşmaz. Zira Komisyonun hazırladığı raporlar, meydana gelen şiddet olayların çoğunda ilgili otoritelerin çiftçilerin nerede ve ne zaman gösteri yapacağını önceden haber aldığını ortaya koyuyor. Gösterilerin saatlerce sürdüğü olaylarda dahi polisin bütün aramalara rağmen olay yerine gelmemiş olması dikkat çekti. Fransız polisinin ayrıca sayıca göstericilerden fazla olduğu durumlarda dahi polisin olaylara müdahale etmediği görülmüştü. Son olarak olayların çoğu televizyon kanallarını tarafından yayınlanmasına ve ilgili yayınlarda şid-

ABAD, Fransa'nın AB hukukunun malların serbest dolaşımını hükümlerine aykırı hareket ettiğine hükmetti.

det olaylarına karışan göstericilerin yüzlerinin açıkça seçilebilmesine rağmen, sadece çok az sayıda kişiye karşı yasal işlem yapılmış ve sadece tek bir dava açılabilmişti.

Dolayısı ile ABAD'a göre de eldeki veriler Fransız hükümetinin, diğer Üye Devletlerden ithal edilen tarım ürünlerinin Fransa'ya girişine karşı yerel çiftçilerin makul protesto sınırlarını aşan ve şiddete dönüşen eylemlerine karşı gerekli tedbirleri bilinçli ve tutarlı bir şekilde almadığını ortaya koyuyor. Bu sebeple yargılama sonunda ABAD, Fransa'nın AB hukukunun malların serbest dolaşımını hükümlerine aykırı hareket ettiğine hükmetti. Zira Mahkemeye göre, serbest dolaşımı düzenleyen AB hukuku hükümleri, Üye Devletlere ticareti engellememe gibi pasif bir takım yükümlülükler getirmenin yanında, devletlerin AB içerisinde ticaretin kesintisiz bir biçimde devamını sağlayacak önlemleri de hayata geçirme noktasında aktif sorumlulukları olduğunu ima ediyor. Zira somut olayda da görüldüğü üzere devlet organları dışında yer alan kişilerin giriştikleri, makul ve yasal sınırları aşan bir takım eylemler de en az devletlerin alacağı önlemler kadar ticaret üzerinde oldukça olumsuz bir rol oynayabiliyor; otorite boşluğu neticesinde yaratılan güvensizlik ortamı AB içerisinde mal akışını ciddi şekilde sekteye uğratabiliyor. Dolayısı her ne kadar mevzuat metni ve lafzı açısından malların AB içerisinde serbest dolaşımını doğrudan veya dolaylı sınırlayan/engelleyen devlet önlemlerini açıkça yasak kapsamına alsada, vatandaşların giriştiği benzer faaliyetler açısından da, her olayda farklı değerlendirilmek şartıyla, devletlerin sorumluluğu prensip olarak varlığını sürdürüyor. ■

Gümrük Birliği'nin Modernizasyonu Müzakereleri Başlamak Üzere (2): Hazır mıyız?

M. Haluk NURAY
İKV Brüksel Temsilcisi

Geçtiğimiz ay, Gümrük Birliği'nin modernizasyonu müzakerelerinin başlamak üzere olduğundan bahisle, tarafların hazırladıkları ön etki analizlerini değerlendiren bir yazı dizisine başlamış ve Ekonomi Bakanlığımız tarafından hazırlanan etki analizini değerlendirmiştik. Biz bu analizi yaparken AB de boş durmuyordu.

AB cephesi de kendi açılardan Gümrük Birliği'nin modernleştirilmesinin kendilerini nasıl etkileyeceğini anlamaya, hesaplamaya çalışıyordu. Onlar da hemen hemen aynı zamanda tamamlamak üzere kendi etki analizlerini hazırladılar ancak bizden farklı olarak sadece temel bulguları değil çalışmanın tamamını kamuoyuyla paylaştılar.

AB Komisyonu Tarafından Yapılan “Study of the EU-Turkey Bilateral Preferential Trade Framework, Including the Customs Union, and an Assessment of Its Possible Enhancement” Başlıklı Etki Analizi (ABEA)

ABEA'nın bizim etki analizimizden ilk farkı daha derin bir analiz olması. Bunu sadece sayfa sayısına bakarak söylemiyorum (Ana metinler: 14 sayfaya karşılık 238 sayfa). Yine ekonomi bakanlığımızın etki analizinden farklı olarak ABEA'nın sosyal etki, çevresel etki, mevzuat etkisi, kurumsal etki ile insan hakları üzerindeki etkiler gibi bizde olmayan bölümleri var.

ABEA'da iki senaryo/opsiyon değerlendirilmiş. Birincisinde mevcut Gümrük Birliği'nin içeriği aynı kalarak (yani sadece sanayi mallarını kapsayarak) güçlendirilmesi (yani eksiklerinin giderilmesi, hatalı yönlerinin düzeltilmesi) ve tarım, balıkçılık, hizmetler, tarife dışı engeller ve kamu alımlarının yeni bir serbest ticaret anlaşmasıyla (STA) düzenlenmesi öngörülürken ikinci opsiyonda Gümrük Birliği'nin yerine geçecek ve sanayi malları dahil tüm alanları kapsayacak yeni kapsamlı bir STA imzalanması. İkinci opsiyonda Gümrük Birliği'nin STA'ya dönüştürülmesiyle sanayi malları açısından bir nevi sil baştan durumu hasil olacaktır, ama öte yandan da Türkiye dış ticaret politikası bakımından bir nevi AB'den bağımsızlık kazanmış olacaktır. Ben kendi adıma bu geri dönüşün firmalarımıza çok büyük zorluklar ve yüksek maliyetler getireceğine inanıyorum ama tercihin kâr-zarar hesabıyla değil siyaseten yapılabileceğini de unutmayalım. ▶

Gümrük Birliği, global ekonomik iklimin kalbinin serbest ticaret diye attığı bir dönemde gerçekleşti. Yani zamanlama mükemmeldi. (Oysa ne yazık ki bu defa pek öyle değil!)

Yeni alanların Gümrük Birliği modeline eklenmemesi bizce de uygun bir öneridir, çünkü -adı üstünde- gümrük vergileriyle korunan ve sınırlardan/gümrüklerden fiziken geçiş yapması gereken "malların" dolaşımının karşılıklı serbestleştirilmesini öngören bir modeldir. Oysa hizmetler alanında koruma, gümrüklerde gümrük vergileri ile değil çok farklı usullerle yapılıyor ve bu alanların serbestleştirilmesi gümrük birliği konsepti içinde çözülmesi mümkün olmayan zorluklar içeriyor. Bana kalırsa analizi hazırlayanlar da bu bilgiye haiz-

dir ve bu opsiyonu sadece olamayacağını göstermek üzere çalışmaya dahil ettiler.

Raporun bulgularını rakamsal olarak özetlemeden önce şu hususun altını çizmek istiyorum. AB etki analizi özünde "bu uygulama AB'yi nasıl etkiler, AB bu konuya nasıl bakar" soruları çerçevesinde hazırlanmış olsa da zaman zaman "...olaya bir de Türkiye açısından bakarsak" diye başlayan değerlendirmeler içeriyor. İşte bu değerlendirmeler Gümrük Birliği'nin Türk sanayiini dönüştürücü rolünü bizim ABEA'ye göre çok daha doğru biçimde saptıyor ve

- Karşılıklı sermaye akımları artarken doğrudan yabancı sermaye stoku büyüdü.
- Türkiye ve Avrupa sanayilerinin entegrasyonu derinleşti Türkiye, Avrupa'nın üretim zincirlerine dahil oldu (otomotiv) (*value-chain integration and production efficiency*).
- Buna mukabil sözü edilen dönemde Türkiye'nin ürün kompozisyonu tekstil ve otomotiv dışında pek fazla değişmedi. Ürün kompozisyonumuz içinde sofistike ürünlerinin payındaki artış da (2001 bankacılık krizi sonrası gerçekleştirilen reformlarla başlayıp, 2008 yılı küresel ekonomik krizine kadar geçen süre ile) sınırlı kaldı (*failure to jump to high-technology production*).

Bütün bunların olmasında dış koşulların katkısı inkâr edilemez. Gümrük Birliği, global ekonomik iklimin kalbinin serbest ticaret diye attığı bir dönemde gerçekleşti. Yani zamanlama mükemmeldi. (Oysa ne yazık ki bu defa pek öyle değil!)

Şimdi bakalım AB'nin etki analizi makroekonomik değerlerde nasıl bir değişim ön görüyor.

Burada çok önemli bir saptama dikkat çekiyor. Diyorlar ki "asıl etki mevzuat değişiminin getireceği maliyet azalmasından kaynaklanacaktır;

geniş biçimde ele alıyor. Bunların bir kısmını sizlerle paylaşayım; ABEA aynen şöyle diyor:

- Gümrük Birliği, Türkiye'nin AB'ye olan ihracatını patlattı ancak daha önemlisi, sonuçta Türkiye'nin üçüncü ülkelerle olan ticareti daha da fazla büyüdü. Mallara göre değerlendirildiğinde ise Gümrük Birliği kapsamındaki malların ticaretindeki artışın daha yüksek olduğu görülüyor. Yani Gümrük Birliği, Türkiye'yi ticaret alanında dünyaya açtı ve onu dış ticaret odaklı bir büyüme yoluna soktu.

	1996 (avro)	2014 (avro)	Artış (%)
Türkiye'den AB'ye (AB 15) ihracat	8,5	42,0	%400
Türkiye'den AB dışındaki ülkelere ihracat	18,0	118,0	%570
AB'den (AB 15) Türkiye'ye ithalat	17,0	56,0	%230
Diğer ülkelerden Türkiye'ye ithalat	33,0	182,0	%450

	AB	Türkiye
GSMH (%)	0,008	0,722
Hane halkı geliri (milyar avro, 2016 fiyatlarıyla)	1,6	7,5
Karşılıklı ihracat (milyar avro, 2016 fiyatlarıyla)	8,7	6,0
İhracattaki artış (%)	0,029	1,28
İthalattaki artış (%)	0,029	2,60

Her iki etki analizi de diyor ki: "Gümrük Birliği, tarafların ikisi için de ciddi faydalar yarattı ama çok daha iyisi olabilirdi."

biz burada Gümrük Birliği konusunda hayli düşük bir tahmini esas aldık; diğer alanlarda ise hiç hesaplamaya dahil etmedik". Benim bu çalışmada "rakama dökülemeyen etkiler" dediğim işte bunlar.

Neyse, sonuç olarak AB etki analizi de hemen hemen aynı sonuçlara ulaşmış. Her iki etki analizi de diyor ki: "Gümrük Birliği, tarafların ikisi için de ciddi faydalar yarattı ama çok daha iyisi olabilirdi." AB'nin etki analizi burada biraz daha detaya girerek daha fazla yararlanamamanın sebeplerini sıralıyor ve daha fazla fayda isteniyorsa modernleştirmede aşağıdaki dört hususa öncelik verilmesini tavsiye ediyor:

- Hizmetleri ekle.
- Tarımı ekle.

- AB değer zincirlerinin hevesini kıran tarife dışı engelleri kaldır.
- Gümrük Birliği'nin iyi işlemesini engelleyen kurumsal çerçeveyi düzelt.

An itibarıyla süreç hangi noktada derseniz; Avrupa Komisyonu bu etki analizine dayanarak Konseyden kendisine müzakere etmek için yetki (*mandate*) vermesini istedi. Komisyon tarafından istenen yetki için belirlenen çerçeve aşağıdadır.

Komisyonun Yetki Belgesinin Kapsamı

Komisyon yetkililerinin değerlendirmesine göre Türkiye-AB ekonomi ve ticaret ilişkilerinin geleceği açısından hedefler iki başlık altında toplanabilir.

1) Gümrük Birliği'nin işleyişini (ya da yapısını) modernleştirmek:

- Serbest Ticaret Anlaşmaları konusunda Türkiye'nin sıkıntılarına çözüm bulmak;
- Türkiye'nin AB mevzuatına uyum konusunda yaşadığı zorluklara çözüm aramak (bir başka deyişle, AB firmalarının şikayetlerine çözüm bulmak);
- Etkili bir sorunların çözümü mekanizması kurmak.

2) Karşılıklı ticaret kolaylıklarını genişletmek:

- Tarım ürünleri ticareti alanında karşılıklı olarak piyasaya giriş imkanları yaratmak;
- Hizmetler konusunda piyasalara giriş imkanlarını genişletmek (nedense burada "karşılıklı" dememişler);
- Karşılıklı olarak kamu alımları pazarına giriş imkanlarını güçlendirmek;
- Ticaret ve yatırım iklimini kuvvetlendirecek yeni kurallar üzerinde uzlaşma sağlamak (burada da o kelime kullanılmamış ama tecrübelerimizden biliyoruz ki burada kasıt Türkiye'nin yeni kuralları kabul etmesi, yoksa AB'nin bize uyum için kural değiştirmesi falan söz konusu değil). Yeni kural getirilecek alanlar olarak ise şunlar sayılmış: Ticaret ve sürdürülebilir kalkınma, enerji ve hammaddeler, bitki, gıda ve hayvan sağlığı ile ilgili önlemler, coğrafi işaretler, KOBİ'ler, şeffaflık v.b.)

Anlaşıyor ki AB tarafı anlaşmanın içeriğini çok geniş tutarak müzakerelere başlamak arzusunda. Bakalım bunların hangileri bize cazip gelecek, hangilerinin yanına bile yanaşmak istemeyeceğiz.

İçerikle ilgili olarak elimizde somut bir belge daha var. Avrupa Ekonomik ve Sosyal Konseyi de (EESC) tek sayfalık, daha çok listeye benzeyen bir

raporla, daha bu aşamada sürece katkısını yapmış.

EESC Görüşü şu hususları içeriyor: Öncelikle temel haklar, Avrupa değerleri ve demokratik prensipler hatırlatması var ki göreceğimiz bu hususlar Avrupa Parlamentosu raporunun da tam merkezinde, öncelikli olarak yer alıyor.

Çok geniş bir kapsama alanı öngörülürken konular tek tek sıralanıyor. Öyle ki Komisyonun kapsama alanını bile aşmış durumda (kamu alımları, tüketici hakları, çevre korunması, sürdürülebilir kalkınma, bitki ve hayvan sağlığı, işçi hakları, işyerinde sağlık ve güvenlik koşulları, e-ticaret, inovasyon ve fikri mülkiyet hakları, yolsuzluk ve kara para aklama, KOBİ'ler, kırtasiyeciliğin ve bürokrasinin azaltılması, yatırım ve yatırımların korunması).

Ayrıca, ilgili taraflarla (paydaşlarla) geniş ve etkili bir danışma süreci yürütülsün önerisi de getiriliyor.

Böylesine geniş kapsama alanı önerileri bir bakıma iyi çünkü çok kapsamlı bir reformu tetikleyebilir ve diğer ülkelerle AB arasında yapılan/müzakere edilmekte olan yeni nesil ticaret anlaşmalarının gerisinde kalmamış oluruz. Bir bakıma da kötü, çünkü bu kapsamda müzakere etmek teknik olarak çok güç olduğu gibi siyaseten de zorluklara gebe. Şu an için modernizasyon sürecine neredeyse tam destek veren iş dünyamızın örneğin işçi haklarının AB ile aynı düzeye çıkarılması konusu masaya gelince "bu yapılırsa toptan batarız" diyerek masadan kalkılmasını önerdiğini görebiliriz. Hiç şaşırılmayalım.

Şu ana kadar yazılan her satır teknik olarak anlaşmanın yapısı, içeriği ve muhtemel etkileri ile ilgili idi ve konunun daha çok teknik boyutunu teşkil ediyordu. Oysa konunun bir de siyasi boyutu var. Çalışmanın ilk bölümünü üç soru sorarak bitirmiştik. Sorulardan birisi de şu idi: AB Konseyi Siyasi Gerek-

çelerle Komisyona Yetki Vermekte Tereddüt eder mi?

Eğer bu soruyu geçen ay cevaplasaydım "AB tarafı bu işten fevkalade kârlı çıkacak, ekonomik menfaatleri yüksek, üstelik konu büyük ölçüde -AB'nin daha esnek davranabildiği- ekonomi alanında yer alıyor, dolayısıyla AB Konseyi, tereddüt eden bazı ülkeler olsa bile sonuçta bu işe yol verir" derdim. Ama Türkiye-AB ilişkilerinde manzara öyle çabuk değişebiliyor ki, çok fazla şey oluyor ve de çok hızlı... Olayları kontrol edemiyor sadece tepki gösterebiliyoruz. Üstelik tepkilerimizi duygular, özellikle de korku, öfke gibi olumsuz duygular yönlendiriyor. Aşırı tepkiler verilebiliyor. Bu da sağlıklı tahmin yapabilmeyi imkânsız kılıyor. Soruya bu ay cevap vermek durumundayım ve verebileceğim en iyi cevap şu: Bilemiyorum. Söyleyebileceğim tek kesin şey Türkiye'ye karşı çıkanların sayısının ve kararlılıklarının artmış olabileceği. Bir de kararlarını 16 Nisan referandumu sonrasına bırakmayı tercih edecekleri.

AP tarafından hazırlanmakta olan bir karar tasarısı: "Motion for a European Parliament Resolution on "towards a new trade framework between the European Union and Turkey and the modernization of the Customs Union"

Biliyorsunuz, siyasi alanda etki yaratabilecek diğer kurum AP.. Onlar da konuya ilişkin bir rapor hazırlığı içindeler. Rapor (daha doğrusu karar taslağı) INTA (Ticaret) Komitesi tarafından hazırlanmakta ama AFET (Dış İlişkiler) Komitesi de görüş bildiriyor. Elimizdeki taslakta kararın son şeklinin Konseyden yetki (mandate) çıktıktan sonra verilmesi uygundur diyor. Bir de hatırlatma yapıyor, bir yandan ulaşılabılır somut öneriler getirelim, bir yandan da sosyal değerleri (sendikal haklar) savunalım.

Bazı AP grupları ise Türkiye insan hakları ve temel özgürlükler konusunda iyileştirme saptamadan ve GKRY'yi tanımadıkça müzakereler başlamasın diye önerge veriyor. Onlar da raporlarını so- ►►

Arşimet “bana bir dayanak noktası verin dünyayı yerinden oynatayım” demişti. Bizim elimizde ise iki dayanak noktası var. Şimdi işimiz Arşimet’i bulmaya kaldı.

nuçlandırmak için 16 Nisan referandum sonucunu bekliyorlar. Kısacası, teknik alanda işimiz zordu ama siyaset alanında işimiz daha da zor.

Peki, bu zorluklar bizi yıldırarak mı? Hayır. Bugünden yakın geleceğe bakınca sokaktaki adamda ilgi ve memnuniyet oluşturacak kısa vadede gerçekleştirilecek tek gelişme vize serbestliği gibi gözüküyor. Teknisyen gözüyle bakınca gerçekleşmemesi için gerçek bir sebep de yok gibi. Bu konuda gelişme kaydedilebilir. Biraz daha uzun vadede, önce iş dünyasını, sonuçları görüldükçe de sokaktaki adamı ilgilendirip memnun edecek diğer gelişme ise Gümrük Birliği’nin modernizasyonu süreci... Bakın tamamlanması demiyorum. Sürecin başladığı andan itibaren olumlu gelişmeler

de hissedilmeye başlanacak.

Hülâsa, Arşimet “bana bir dayanak noktası verin dünyayı yerinden oynatayım” demişti. Bizim elimizde ise iki dayanak noktası var. Şimdi işimiz Arşimet’i bulmaya kaldı.

Gelecek sayımızda aşağıdaki hususları da değerlendirip Gümrük Birliği’nin modernizasyonu konusunu -şimdilik kapatacağız.

- Gümrük Birliği’nin modernizasyonunun refah etkisi.
- Ticaret anlaşmaları ekonomiler üzerindeki etkilerini hangi mekanizmalarla yaratır?
- Global ekonomi iklimi ticaret anlaşmalarının başarısını nasıl etkiler?
- Müzakere süreci: Olmazı olur etmek mümkün mü? ■

İKV'DEN YENİ YAYIN

